ВІСНИК ПРОКУРАТУРИ 8`2016

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНЕ ФАХОВЕ ЮРИДИЧНЕ ОФІЦІЙНЕ ВИДАННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Засновано
10 червня 1999 року

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 10791

Засновники
Генеральна прокуратура України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Журнал включено до переліку наукових фахових видань
(постанова президії ВАК України від 10 лютого 2010 року № 1-05/1)

Надано статус офіційного видання
наказом Генерального прокурора України від 19 квітня 2012 року № 38

Головний редактор
Лариса Сарган

Видавець
Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-б, м. Київ, 04050
тел.: (044) 206-15-61
www.ap.gp.gov.ua
vpu.ap.gp@gmail.com

© Генеральна прокуратура України, 2016
© Національна академія прокуратури України, 2016

НАУКОВА РАДА

СТОРОЖУК ДМИТРО АНАТОЛІЙОВИЧ
перший заступник Генерального прокурора України (голова)

ПРИСЯЖНЮК ІВАН ІВАНОВИЧ
ректор Національної академії прокуратури України,
кандидат юридичних наук (заступник голови)

ГУБЕРСЬКИЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ
ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор філософських наук, професор, академік НАН України

ТАЦІЙ ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ
ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор, академік НАН України

ГЕТЬМАН АНАТОЛІЙ ПАВЛОВИЧ
проректор з наукової роботи Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПрН України

ГРИЦЕНКО ІВАН СЕРГІЙОВИЧ
декан юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук

ЄНІН ЄВГЕНІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ
заступник Генерального прокурора України, кандидат політичних наук

КОСТЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
завідувач відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України

МАЛЯРЕНКО ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

НОР ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ
завідувач кафедри кримінального процесу і криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

ТИХИЙ ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ
віце-президент НАПрН України – керівник Київського регіонального центру,
доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України

ШЕМШУЧЕНКО ЮРІЙ СЕРГІЙОВИЧ
директор Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор, академік НАН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

САРГАН ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА
головний редактор, інспектор Департаменту забезпечення діяльності керівництва Генеральної прокуратури України

ТОЛОЧКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
заступник головного редактора, перший проректор Національної академії прокуратури України, кандидат юридичних наук, професор

БАРАНДИЧ СВІТЛАНА ПАВЛІВНА
відповідальний секретар, начальник редакційно-видавничого відділу Національної академії прокуратури України

БЛАЖІВСЬКИЙ ЄВГЕН МИКОЛАЙОВИЧ
доктор юридичних наук

ДЬОМІН ЮРІЙ МИХАЙЛОВИЧ
старший викладач відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів органами, які проводять досудове розслідування Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор

ЛИТВАК ОЛЕГ МИХАЙЛОВИЧ
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

КАПЛІНА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА
завідувач кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

КОЗЬЯКОВ ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ
начальник відділу науково-методичного забезпечення організації роботи та управління в органах прокуратури Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор

КОСЮТА МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ
професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор

ПОГОРЕЦЬКИЙ МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ
завідувач кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор

ПОПОВ ГЕОРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ
проректор Національної академії прокуратури України, кандидат юридичних наук

РУДЕНКО МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ
завідувач кафедри правосуддя Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор

СЕРЕДА ГРИГОРІЙ ПОРФИРОВИЧ
доктор юридичних наук, професор

СТРИЖЕВСЬКА АНЖЕЛА АНАТОЛІЇВНА
заступник Генерального прокурора України, кандидат юридичних наук

ХОЛОДНИЦЬКИЙ НАЗАР ІВАНОВИЧ
заступник Генерального прокурора України – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, кандидат юридичних наук

ЯКИМЧУК МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ
прокурор Чернівецької області, доктор юридичних наук, професор

ЗМІСТ

ОФІЦІЙНО

Виступ Генерального прокурора України Юрія Луценка
з нагоди 25 річниці Незалежності України 6

Генеральний прокурор України Юрій Луценко
провів зустріч із Державним прокурором
Держави Ізраїль Шаєм Ніцаном 12

Генеральна прокуратура України уклала Меморандум
про співробітництво з Міністерством юстиції Держави Ізраїль 13

Заступник Генерального прокурора України Євгеній Єнін
зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом
Литовської Республіки в Україні Марюсом Януконісом 14

Урочистості з нагоди 25 річниці Незалежності України
у Національній академії прокуратури України 15

СЬОГОДЕННЯ

Повернення земель у державну та комунальну власність
за підсумками роботи Генеральної прокуратури України
у І півріччі 2016 року 16

Анатолій МАТІОС
Реформування правоохоронних органів у воєнній сфері
та відновлення системи військових судів
як нагальна потреба сьогодення 33

Максим ЦУЦКІРІДЗЕ
Проблемні питання досудового розслідування
в зоні проведення антитерористичної операції 39

ДОСЛІДЖЕННЯ

Олександр ДОБРЯНСЬКИЙ
Психологічна готовність прокурорів
до професійної діяльності в екстремальних умовах 43

Олег ДЕНЕГА
Недоліки досудового розслідування, що призвели
до ухвалення виправдувальних вироків:
аналіз матеріалів практики 51

Оксана КАПЛІНА
Закриття кримінального провадження щодо померлої особи:
проблеми усунення прогалин нормативного регулювання 58

Ганна СПОРА
Проблемні питання законодавчого визначення
суб'єктів відповідальності за вчинення адміністративного
корупційного правопорушення, передбаченого статтею 172-7
Кодексу України про адміністративні правопорушення 62

Неля ЛІСОВА
Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів
у органах прокуратури України 66

ПРИЗНАЧЕННЯ

Гюндуза МАМЕДОВА призначено прокурором
Автономної Республіки Крим 70

КОНФЕРЕНЦІЇ

«Захист права власності українського народу:
вітчизняні реалії та зарубіжний досвід для України»
(Міжнародна науково-практична конференція,
22 вересня 2016 року) 71

«Протидія терористичній діяльності:
міжнародний досвід і актуальність для України»
(Міжнародна науково-практична конференція,
30 вересня 2016 року) 72

Відповідальність за достовірність інформації, точність імен та прізвищ несуть автори.
Матеріали редагуються та можуть бути скорочені.
Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.

Вісник прокуратури № 8'2016
Відповідальний за випуск *Лідія Зелінська*
Редактор випуску *Олена Дьордійчук*
Верстка та обкладинка *Оксана Колосюк*
Використано фото *Володимира Струмковського*

Підписано до друку 30.08.2016

Формат 64х90/8
Папір крейдований. Друк цифровий.
Тираж 530 прим.
Зам. № 16-08-30-1

Виготовлення оригінал-макета та друк
Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-б, м. Київ, 04050

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції.
Серія ДК № 4 001 від 10.03.2011

ВИСТУП ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ ЮРІЯ ЛУЦЕНКА З НАГОДИ 25 РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

За плечима нашої держави – чверть століття незалежності. Багато чи мало, але саме цей день у серпні 1991 року став для кожного з нас відліком нового часу.

На жаль, долю України та її народу спіткали серйозні випробування. В першу чергу це була перевірка на усвідомлення цінності незалежності. Воно нешвидко, не одразу прийшло до нас.

Будьмо відвертими: довший час із 25 років ми вважали, що живемо у країні перехідного періоду, і цінність держави визнавали далеко не всі. Лише зараз, під час найтяжчих випробувань на обороноздатність, міцність та витривалість держави ми цілком усвідомлюємо свою задачу – будувати сильну, заможну державу, яка може захистити своїх людей, і саме своє існування у європейському співтоваристві.

Ніхто не міг і припустити у 1991 році, що через 23 роки, поза усіма законами та міжнародними правилами, смертельна небезпека нависне над нашою державою з боку сусіда, який нахабно перетне наші кордони й анексує велику частину нашої території.

Війна за рідну землю на Сході України, тимчасова окупація Криму й окремих районів Донецької та Луганської областей сьогодні затьмарюють урочистий настрій для мільйонів українців, проте загострюють почуття патріотизму і спонукають до єднання українського народу.

Думаю: найголовніше, що ми можемо зробити сьогодні, – це продемонструвати свою єдність у боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України.

Кожен із нас має свої спогади про 25 років незалежності України. Я добре пам'ятаю день, коли був «ланцюг єдності», котрий передував оголошенню незалежності України. Пам'ятаю і серпневі дні путчу, який завершився зрештою уже формальним, офіційним оголошенням України незалежною.

Історія Революції Гідності, яка, власне, привела нас до оновлення держави, до вже остаточного визначення нею незалежного та європейського статусу, також залишається серйозним яскравим знаком нашої історії.

На Майдані патріоти, які прагнули протистояти корумпованому ладу, нарешті заговорили не просто про зміну президентів, а про зміну системи влади. Ціною власного життя українці відстоювали свої права на життя у європейській державі, а не в черговому варіанті Радянського Союзу.

Попри усі намагання колишнього президента, який спирався на незаконне застосування фізичної сили – аж до розстрілу мирних демонстрантів – ми змогли перемогти у цьому протистоянні.

Саме тому такою важливою для суспільства є невідворотність покарання для усіх учасників злочинної організації під керівництвом Януковича, що протидіяла мирному волевиявленню громадян.

Правоохоронці працюють тут на повну силу.

Більше сотні обвинувальних актів щодо безпосередніх виконавців силових розгонів протестувальників (136 обвинувальних актів стосовно 190 осіб) уже

Юрій Луценко: Кожен з нас має вчинити свій подвиг. Наша робота - відновити законність і справедливість в Україні. Віра в спільні зусилля, успіх, перемогу буде головним, що запам'ятається нам із святкування 25 річниці Незалежності України.

знаходяться на розгляді в судах. Ми очікуємо на винесення законних вироків у цих провадженнях представниками українського судочинства.

Діяльність терористичних організацій та диверсійних груп, ведення гібридної війни сусідньою країною спрямовані на повалення конституційного ладу в Україні. Лише з початку року вчинено близько тисячі злочинів терористичного характеру.

Військові прокурори спільно з іншими представниками силових структур щоденно протистоять сепаратистським проявам як на передовій, так і в службових кабінетах.

Вже є предметом судового розгляду обвинувальний акт стосовно колишнього першого заступника командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України віце-адмірала С. Єлісєєва, якому інкриміновано державну зраду, пося-

гання на територіальну цілісність України, дезертирство та створення терористичної організації.

Усі, хто тією чи іншою мірою причетний до процесів посягання на незалежність і державність України, будуть притягнуті до кримінальної відповідальності.

Оголошення про підозру та виклик на допит до України керівництва Адміністрації президента Російської Федерації, очільників міністерства оборони та інших генералів Збройних сил РФ підтверджують цю просту та важливу для українців істину – на все приходить час розплати. Я дуже вдячний працівникам військової прокуратури за те, що вони послідовно продовжують цю лінію, яка допомагає і надихає усіх, хто бореться з агресором на фронті. Не стане на заваді для притягнення до відповідальності ані наявність депутатського мандата, ані належність до впливових політичних сил.

Підтвердженням цього є повідомлення про підозру та взяття під варту без права внесення застави колишніх голови фракції та народного депутата Партії регіонів О. Єфремова і В. Медяника, які вчинили дії, спрямовані на протиправну зміну меж державного кордону та сприяли створенню терористичної організації.

Правоохоронні органи й надалі повинні тримати курс на зупинення сепаратизму у державі, і лише спільними зусиллями ми зможемо подолати цю масштабну загрозу для нашої єдиної та незалежної України.

Водночас мушу сказати, що фронт в Україні проходить не лише на Донбасі, – фронт проходить і по всій країні, бо це ще одна неоголошена війна із корупцією та злочинністю, яка кинула виклик усім нам, колеги.

На внутрішньому фронті протистоянь пріоритетом є боротьба з корупцією як основним гальмівним чинником у процесах системного реформування державних установ, у тому числі прокуратури.

Саме тому ми зосередили зусилля на подоланні цього ганебного явища і всередині системи, і поза її межами.

Правоохоронцями упродовж першого півріччя поточного року до суду з обвинувальними актами направлено майже 900 кримінальних проваджень про корупційні злочини (більше половини з них скеровано органами прокуратури). Вже стосовно 276 корупціонерів вироки набрали законної сили.

У провадженнях про зазначені злочини встановлено збитки на суму понад 780 мільйонів гривень. Накладено арештів на майно підозрюваних вартістю понад 800 мільйонів гривень, вилучено активів на суму 13 мільйонів гривень та пред'явлено позовів ще на 145 мільйонів гривень.

На жаль, мушу сказати, що це лише частина тієї роботи, яку нам належить виконати. Згідно з інформацією, яку надають спеціальна група по розслідуванню злочинів у складі організованої групи Януковича по епізодах діяльності Клименка та Курченка, управління Головної військової прокуратури, на сьогодні оцінка збитків сягає 198 мільярдів гривень. Колеги, вдумайтесь: лише половина із уже проаналізованих фірм із числа тих, що були загнані на так звані площадки Клименка, вкрали приблизно видаткову частину річного бюджету України. Це відповідь на питання, чому так погано живе український народ і чому така слабка українська держава. Я упевнений, що ця робота, яка здійснюється слідчими, прокурорами й експертами, а надалі має бути здійснена і суддями, зрештою має дати відповідь на запитання не тільки про те, хто винен, а й про недопустимість повторення цього у майбутньому.

Лише упродовж останніх декількох місяців завершено слідство та направлено до суду обвинувальні акти у кримінальних провадженнях щодо:

– першого заступника голови Миколаївської обласної державної адміністрації, на жаль, Героя України, який одержав хабар на суму 90 тисяч доларів США;

– колишнього заступника начальника підрозділу Головного управління Міндоходів у м. Севастополі – вимагав 1,6 мільйона гривень;

– керівників підрозділів органів Служби безпеки України, Національної поліції України, прикордонної служби у Чернівецькій області – із сумою хабарів у

півмільйона гривень за фактами контрабандного переміщення товарів через кордон;

– двох керівників підрозділів Головного управління фіскальної служби у Харківській області – 115 тисяч гривень;

– судді Малиновського районного суду м. Одеси та його пособника за одержання неправомірної вигоди в розмірі півмільйона гривень (усього до суду направлено 12 обвинувальних актів щодо 14 суддів. Судами вже постановлено 2 вироки).

Вражають своїми розмірами хабарі, які вимагали представники діючої влади.

Нещодавно затримано «на гарячому»:

– начальника одного з відділів Міністерства аграрної політики та продовольства України під час одержання неправомірної вигоди у розмірі 150 тисяч доларів США;

– суддю Дніпровського районного суду м. Києва М. Чауса, який оцінив свою «винагороду» за винесення підсудному більш м'якого вироку в 150 тисяч доларів США;

– директора державного науково-дослідного інституту Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України і двох начальників відділів цього інституту – 300 тисяч гривень;

– виконувача обов'язків головного державного фітосанітарного інспектора Одеської області, який за сприяння у безперешкодному здійсненні господарської діяльності підприємству одержав 327 тисяч гривень і 13 тисяч доларів США.

Показові своїм цинізмом корупційні схеми, які залишаються у нафтогазовій сфері.

Незаконними оборудками злочинної організації під керівництвом Януковича зі скрапленим газом українського видобутку державі завдано збитків на суму понад 2 мільярди гривень.

Але завдяки плідній роботі слідчої групи під керівництвом Володимира Жербицького вже троє з важливих фігурантів цього злочинного угруповання перебувають під вартою.

Зусилля та наполегливість прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури і працівників Національного антикорупційного бюро також зосереджені на цьому напрямі, що дало можливість викрити групи працівників ПАТ «Укргазвидобування» на чолі із чинним народним депутатом України О. Онищенком. Шкода державним інтересам сягнула 1,6 мільярда гривень.

Також ведеться плідна робота стосовно повернення громадянина О. Онищенка на територію України.

Аналогічну діяльність проводить департамент у сфері економіки Головного слідчого управління щодо компанії «Бурісма», підконтрольної колишньому міністру природних ресурсів України, з обсягом збитків, які сягають близько мільярда гривень. Наразі десятьох підозрюваних у цьому кримінальному провадженні взято під варту, а сукупний розмір можливої застави сягнув одного мільярда гривень.

Приголомшують масштаби та зухвалість оборудок із незаконним вилученням найкращих українських земель. Лише за півроку нам вдалося повернути у державну та комунальну власність понад 42 тисячі гектарів землі загальною вартістю майже 3 мільярди гривень.

На розгляді в судах наразі перебувають позови щодо повернення ще понад 72 тисяч гектарів землі вартістю понад 4,2 мільярда гривень.

Ми мусимо покласти край цьому беззаконню у сфері земельних відносин! Тому принципово важливим вважаю надати оцінку подіям під Бучею та Ірпенем і на Жуковому острові столиці. І не лише через повернення земель, а й через притягнення до відповідальності тих посадовців, які нахабно, свідомо і цинічно порушували чинні закони для того, щоб передавати фактично заповідні землі собі і своїм наближеним. Підкреслюю, йдеться не лише про вигодонабувачів землі, а й про тих посадових осіб Київської та Бучанської міських рад, які йшли на порушення закону і грабували українську державу.

На лаві підсудних буде кожен, хто порушив вимоги Закону. Немає недоторканних і серед прокурорських працівників. Про це ми домовлялись з вами у цьому залі, коли Президент України представляв мене як Генерального прокурора. У провадженні слідчих Генеральної інспекції перебуває 22 кримінальні провадження цієї категорії, і я гарантую об'єктивність та наступальність і на цьому напрямі.

До суду направлено обвинувальний акт щодо екс-заступника прокурора Подільського району м. Києва та колишнього керівника цієї прокуратури, які одержали неправомірну вигоду в розмірі 150 тисяч доларів США. І впливові родичі не повинні зупинити слово Закону.

Припинено діяльність злочинної організації на чолі з уже колишнім заступником прокурора Рівненської області, який спільно з працівником Управління Служби безпеки України в області контролював процеси незаконного видобутку бурштину-сирцю. Прокурора викрито під час одержання неправомірної вигоди в розмірі 40 тисяч доларів США. Хоча всі розуміють, що це лише вершечок «айсберга». Незаконний обіг бурштину сягав 800 тисяч доларів готівкою щоденно і його, на жаль, «кришував» керівник прокуратури області. Як на мене, це стало квінтесенцією повного занепаду та морального розпаду колективу, у зв'язку з чим тотально змінене керівництво і Рівненської, й інших сусідніх західноукраїнських прокуратур областей.

За вчинення корупційних злочинів повідомлено про підозру керівнику підрозділу та прокурору Прокуратури Автономної Республіки Крим, які вимагали неправомірну вигоду в розмірі 45 тисяч доларів США.

Хочу запевнити усіх, що в органах прокуратури залишаться ті, хто згоден чесно працювати на результат. На моєму представленні я запевняв, що їх більшість. Знаю, вони не грали першу скрипку у «музиці» прокуратури. Зараз двері для саме таких чесних, принципових і активних прокурорів і слідчих відчинені. Слово за нашою спільною роботою.

Нам необхідні зміни. Адже тільки відновивши довіру громадян, ми зможемо стверджувати, що прокуратура запрацювала по-новому. У зв'язку з цим вважаю надзвичайно важливим проведення таємної перевірки прокурорів на доброчесність. Робоча група Департаменту внутрішньої безпеки перевіряє усю, надану громадянами інформацію, яка надходить із будь-яких джерел. Упевнений, що

протягом вересня ми вийдемо на перші результати щодо цієї перевірки. Вона потрібна не тільки для того, щоб когось звільнити з органів прокуратури або притягнути до відповідальності. Вона потрібна всім тим, хто хоче працювати на результат і є чесною людиною, але, на жаль, постійно знаходиться під гнітом підозр суспільства через якусь невелику частину відвертих хабарників, які займаються бізнесом на державних посадах.

Минулого тижня розпочалася кампанія електронного декларування доходів і витрат чиновників. Також закликаю долучитись і до цієї роботи. Попри різні протистояння і непорозуміння при введенні цієї системи, органи прокуратури, безумовно, будуть виконувати норми Закону України «Про електронне декларування» і я, як Генеральний прокурор, без сумніву, зроблю це одним із перших.

Наступний етап реформування органів прокуратури – запуск роботи Генеральної інспекції за зразками найкращих зарубіжних таких інституцій.

Триває робота конкурсної комісії для відбору кадрів у Генеральну інспекцію, прийом документів здійснюється до 12 вересня. П'ятеро із сімох членів комісії – представники громадськості. На конкурсних засадах планується відібрати 69 кращих претендентів на посади. Думаю, що саме цей орган, який пройде публічний конкурс, зможе далі продовжувати очищення прокуратури після завершення етапу перевірки на доброчесність.

Незабаром розпочнуться нові конкурси на вакантні посади у Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (прийом документів – до 5 вересня) та місцевих прокуратурах.

Ми відкриваємо двері прокуратури для усіх охочих, і лише прозорі конкурсні засади дадуть можливість працювати на прокурорських посадах найдостойнішим фахівцям у галузі права.

Думаю, що одночасно важлива робота щодо реформування Національної академії прокуратури України, котра має стати справжньою «кузнею» кадрів для місцевих прокуратур та базою перепідготовки кадрів регіональних і Генеральної прокуратури.

Колеги, багато зроблено за цих 100 днів на моїй посаді. Я дуже вдячний кожному, хто підставив плече, надав частину свого розуму, своєї відповідальності, свого не тільки робочого, а й вільного часу у допомозі спільній справі.

Я дуже розраховую на те, що і далі будемо діяти як злагоджений колектив. Пройшовши перевірку на доброчесність, заповнивши електронну декларацію, пройшовши відповідні конкурсні процедури, ми станемо лише сильнішими. Прошу розглядати це не як примху часу, не як тимчасове явище, а як необхідну умову справжньої, активної, дієвої і головне тієї, що викликає довіру у суспільства, прокуратури України. Ми мусимо це зробити. Мусимо згуртуватись задля зміцнення державності нашої країни, подолання зовнішніх та внутрішніх ворогів.

Хочу ще раз подякувати за сумлінну працю усім, хто віддає свій час роботі у Генеральній прокуратурі України, в органах прокуратури України.

Зичу всім керівникам як центрального апарату, так і працівникам на місцях, успіхів, наснаги, міцного здоров'я і благополуччя!

Хочу побажати вам чисто людського, крім всіх наших службових досягнень, просто сімейного щастя, у рідкісних, але таких, щоб запам'ятались, хвилинах спілкування з тими, хто нас чекає і любить! Хочу також побажати всім нам найголовнішого – перемоги! Впевнений, що наші спільні дії на всіх фронтах її наближують, подихи її відчуваються у всьому. Кожен з нас має вчинити свій подвиг. Наша робота – а ми вибрали таку долю – тут, у прокуратурі, зробити те, що здається неможливим, відновити законність і справедливість в Україні. Нехай ця віра у спільні зусилля, спільний успіх, спільну перемогу буде головним, що запам'ятається нам зі святкування 25 річниці незалежності України.

Слава Україні!

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПРОКУРОР УКРАЇНИ ЮРІЙ ЛУЦЕНКО ПРОВІВ ЗУСТРІЧ ІЗ ДЕРЖАВНИМ ПРОКУРОРОМ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ ШАЄМ НІЦАНОМ

15 серпня 2016 року у місті Єрусалимі у рамках офіційного візиту відбулася зустріч Генерального прокурора України Юрія Луценка з Державним прокурором Держави Ізраїль Шаєм Ніцаном.

Юрій Луценко поінформував колегу про стан реформування відомства, зокрема щодо очищення системи прокуратури, одним із інструментів якого є щорічна таємна перевірка доброчесності прокурорів, та повідомив про завдання та цілі Генеральної прокуратури України на 2016–2017 роки.

Генеральний прокурор України зазначив про створення робочої групи внутрішньої безпеки з перевірки доброчесності працівників усіх ланок органів прокуратури. Основним завданням робочої групи стане зіставлення рівня життя прокурора та легальних джерел доходів його сім'ї, зазначених у декларації.

Окрім того, Юрій Луценко повідомив про розпочатий конкурс на зайняття посад в Генеральній інспекції та утворення спеціальної комісії з добору кандидатів, метою якої є формування незалежного та професійного органу, покликаного здійснювати нагляд за дотриманням законності співробітниками прокуратури.

З ізраїльською стороною обговорено актуальні питання двосторонньої співпраці, зокрема щодо розслідувань злочинів, скоєних колишніми високопосадовцями України та їх оточенням. Було також досягнуто домовленості стосовно прискорення опрацювання запитів про міжнародно-правову допомогу у кримінальних провадженнях.

У цьому контексті сторони відзначили важливість підписання Меморандуму про співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції Держави Ізраїль, який надасть новий поштовх двосторонньому міжнародно-правовому співробітництву.

ГЕНЕРАЛЬНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ УКЛАЛА МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО З МІНІСТЕРСТВОМ ЮСТИЦІЇ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

16 серпня 2016 року у місті Тель-Авіві (Держава Ізраїль) під час зустрічі Генерального прокурора України Юрія Луценка та Міністра юстиції Держави Ізраїль Аелет Шакед відбулося підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції Держави Ізраїль щодо правового співробітництва.

Юрій Луценко зазначив, що укладення Меморандуму дасть можливість пошуку нових шляхів співпраці Генеральної прокуратури України та Міністерства юстиції Держави Ізраїль.

«Україна та Держава Ізраїль мають міцні історичні зв'язки, які є важливими для обох країн. Я певний, що сьогоднішня зустріч та підписання Меморандуму стануть запорукою тісних особистих та професійних стосунків між правоохоронцями», – сказав Юрій Луценко.

Аелет Шакед повідомила, що у часи, коли злочинність не визнає меж держав і набула транскордонного характеру, надзвичайно актуальними є встановлення прямих контактів та обмін фаховим досвідом між представниками правоохоронних органів. Це питання, зокрема, і покликане вирішити укладення Меморандуму.

Меморандум передбачає, що його учасники вживають усіх можливих заходів у межах своїх функцій і повноважень, з метою сприяння ефективному та своєчасному виконанню запитів про взаємну правову допомогу.

Укладення цього документа дасть змогу розширити співробітництво між відомствами, посилити обмін необхідною інформацією та професійними знаннями, а також створювати спільні проекти з питань, що становлять взаємний інтерес, і вивчати нові можливості для взаємодії.

ЗАСТУПНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ ЄВГЕНІЙ ЄНІН ЗУСТРІВСЯ З НАДЗВИЧАЙНИМ І ПОВНОВАЖНИМ ПОСЛОМ ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УКРАЇНІ МАРЮСОМ ЯНУКОНІСОМ

22 серпня 2016 року заступник Генерального прокурора України Євгеній Єнін зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом Литовської Республіки в Україні Марюсом Януконісом.

У ході зустрічі обговорено шляхи подальшої співпраці відомства з компетентними органами Литви, зокрема з питань екстрадиції правопорушників та надання правової допомоги у кримінальних провадженнях.

Сторони висловили взаємну готовність до продовження плідного співробітництва, наголосивши на його актуальності для обох країн.

УРОЧИСТОСТІ З НАГОДИ 25 РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

На заході, який відбувся 22 серпня 2016 року, був присутній перший заступник Генерального прокурора України Дмитро Сторожук.

Збори відкрив ректор Академії Іван Присяжнюк, який зазначив, що здобуття незалежності дало можливість утвердитися нам як нації, зберегти своє коріння та історію.

З вітальним словом виступив Дмитро Сторожук та від імені Генерального прокурора України вручив працівникам Академії: Почесну грамоту Генерального прокурора України; Подяку Генерального прокурора України; цінні подарунки. Двом працівникам Національної академії прокуратури України присвоєно класний чин юриста 2 класу.

Відповідно до наказу ректора Академії за сумлінне виконання службових обов'язків та з нагоди 25 річниці Незалежності України кращі працівники Академії отримали відзнаки та нагороди.

Після вручення нагород ректор Академії Іван Присяжнюк зазначив: «Академія – заклад із могутнім потенціалом, її співробітники завжди були працелюбними та мудрими. Вагомі здобутки нашого закладу – це праця багатьох людей, які зробили значний внесок у розбудову Академії».

На урочистому зібранні були вручені дипломи про здобуття наукових ступенів доктора та кандидата юридичних наук, видані Міністерством освіти і науки України.

ПОВЕРНЕННЯ ЗЕМЕЛЬ У ДЕРЖАВНУ ТА КОМУНАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ ЗА ПІДСУМКАМИ РОБОТИ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У І ПІВРІЧЧІ 2016 РОКУ

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Органи прокуратури Вінницької області вживають заходи представницького характеру у сфері земельних відносин.

Немирівським районним судом задоволено дві заяви керівника Немирівської місцевої прокуратури в інтересах Зарудинецької сільської ради Немирівського району Вінницької області про визнання спадщини відумерлою.

За вказаним рішенням підлягають передачі до комунальної власності земельні ділянки загальною площею майже 5 га, нормативно-грошова оцінка яких складає понад 120 тис. грн.

Прокуратура наполягає на поверненні навчальному закладу 22 га землі.

Проведеним Вінницькою місцевою прокуратурою вивченням законності відчуження майна дитячих закладів області встановлено, що всупереч вимогам чинного законодавства службові особи Якушинецької сільської ради Вінницького району рішенням сесії припинили право постійного користування державного навчального закладу «Професійне технічне училище № 7 м. Вінниці» земельною ділянкою площею майже 22 га, чим спричинили тяжкі наслідки.

За вказаним фактом до ЄРДР внесені відомості за ознаками кримінального правопорушення за ч. 2 ст. 364 КК України. Наразі з метою визнання протиправним та скасування вказаного рішення сесії Якушинецької сільської ради Вінницькою місцевою прокуратурою пред'явлено позовну заяву до Вінницького районного суду, яка перебуває на розгляді. Процесуальне керівництво у вказаному провадженні здійснює Вінницька місцева прокуратура.

Додатково: санкція ч. 2 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем, що спричинило тяжкі наслідки) передбачає позбавлення волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

За сприяння депутатів сільської ради чиновник отримав безкоштовно у приватну власність понад 1 га землі.

Немирівською місцевою прокуратурою до районного суду пред'явлено позов до Чуківської сільської ради та до заступника міського голови одного з районних центрів області про скасування рішення сесії, визнання державного акта на право приватної власності недійсним та повернення земельної ділянки.

Встановлено, що Чуківською сільською радою передано безкоштовно у приватну власність посадовцю дві земельні ділянки загальною площею понад 1 га для ведення особистого селянського господарства.

Ні під час прийняття рішення про безкоштовну передачу ділянки у приватну власність, ні під час затвердження технічної документації та видачі державного акта на право власності депутати чомусь не взяли до уваги, що земля розміщена в межах прибережно-захисної смуги річки Південного Бугу. Хоча, згідно зі ст. 87 Водного кодексу України, саме виконавчі комітети сільських рад зобов'язані доводити до відома населення, всіх заінтересованих організацій рішення щодо меж водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також водоохоронного режиму, який діє на цих територіях. Вони ж повинні здійснювати контроль за додержанням режиму використання цих територій.

На даний час позов перебуває на розгляді Немирівського районного суду.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

З метою захисту інтересів держави у земельній сфері органами прокуратури Житомирської області 2016 року заявлено позовів на суму понад 55 млн грн, з яких судами задоволено – на 34 млн гривень.

Як повідомила на брифінгу для журналістів заступник прокурора області Роксолана Гребенюк, за результатами розгляду позовів судами прийнято рішення про повернення 2830 га земель вартістю 30,7 млн грн, розпочато три кримінальні провадження, які наразі розслідуються.

Заступник прокурора Житомирської області Роксолана Гребенюк

Заступник керівника відомства зауважила, що перевищення посадовцями своїх повноважень (надання районними, а не обласною держадміністрацією земель у власність), передача земель без проведення аукціонів, без розроблення відповідної землевпорядної документації або зі встановленням заниженого розміру орендної плати – поширене явище.

Цьогоріч, наприклад, прокуратура через суд поновила право на земельні ділянки 37 медикам, вчителям, працівникам закладів культури, яким ще у 2001 році Городищенська сільська рада Черняхівського району виділила ділянки для ведення особистого підсобного господарства. Однак наділи, які працівники соціальної сфери використовували для городництва та сіножатей, систематично сплачуючи земельний податок, у 2014 році Держземагентство в області неправомірно надало у власність чотирьом жителям Київщини, котрі планували видобувати пісок. За результатом розгляду позову прокуратури судом скасовано незаконно надане право власності, наділи повернуто постійним землекористувачам.

«Нещодавно за позовом прокуратури до земель запасу одинадцятьох сільських рад Ємільчинського району повернуто майже 900 га земель сільськогосподарського призначення (31 ділянка) вартістю понад 9 млн грн, які Держземагентство в області, порушивши низку вимог чинного законодавства, передало в оренду киянину терміном на 49 років», – навела конкретний приклад Роксолана Гребенюк.

Прокуратура принципово реагує на кожний факт незаконної передачі земель сільськогосподарського призначення із подальшою неправомірною зміною їх цільового призначення. Зокрема, за апеляційною скаргою прокуратури визнано недійсними 17 державних актів на право власності на 34 га земель сільськогосподарського призначення у Коростишівському районі, на яких родичі посадовців розпочали спорудження будинків. Рішенням суду їх зобов'язано незаконні споруди знести, а ділянки повернути до земель запасу Квітневої сільради.

За втручання Новоград-Волинської місцевої прокуратури майже 760 га сільськогосподарських угідь вартістю 5,5 млн грн повернуто державі.

Новоград-Волинською місцевою прокуратурою забезпечено виконання рішення суду про розірвання договорів оренди земельних ділянок загальною площею понад 757 га вартістю 5,5 млн грн та повернення землі до державної власності.

Установлено, що сільськогосподарське товариство, отримавши у користування земельні ділянки сільськогосподарського призначення в Романівському районі, в порушення вимог Земельного і Податкового кодексів України та Закону України «Про оренду землі», протягом тривалого часу не сплачувало за угіддя орендну плату.

Новоград-Волинська місцева прокуратура звернулася з позовами про розірвання договорів оренди земельних ділянок та їх повернення Романівській райдержадміністрації, які Господарським судом Житомирської області задоволено у повному обсязі.

Наразі рішення суду виконано, до державної власності повернуто сільськогосподарські угіддя вартістю 5,5 млн гривень.

Вимоги прокуратури Житомирщини щодо знесення неправомірно побудованих споруд у прибережній смузі Верховний Суд України визнав законними.

Верховний Суд України розглянув заяву Генеральної прокуратури України про перегляд рішень касаційної та першої інстанцій, якими відмовлено у задоволенні позову Прокуратури Малинського району, скасував їхні рішення та залишив у силі рішення апеляційного господарського суду про задоволення позову.

Йдеться про те, що у 2009 році Малинська райдержадміністрація уклала договір про надання терміном на 30 років ТОВ «Рибацький хутір» у оренду земельної ділянки водного фонду площею 19,6 га (став), розташованої на території Пиріжківської сільської ради, для риборозведення.

Однак товариство, усупереч вимогам Водного та Земельного кодексів України, незаконно побудувало у прибережній захисній смузі будинок рибалки площею понад 70 кв. м та 5 малих архітектурних споруд (альтанок).

Прокуратурою Малинського району відреаговано на правопорушення та подано позов про розірвання зазначеного договору оренди, зобов'язання орендаря знести незаконно побудовані споруди в прибережній смузі, а землю повернути державі. Рівненський апеляційний господарський суд цей позов задовольнив.

Проте, незважаючи на правомірність доводів прокурора про повернення зазначеної ділянки державі в особі Малинської райдержадміністрації, Вищий господарський суд України погодився із судом першої інстанції щодо відмови у задоволенні позову.

За принципової позиції Генеральної прокуратури України, органів прокуратури Житомирщини найвищий судовий орган держави

все-таки зобов'язав недобросовісного орендаря знести незаконно побудовані споруди та повернути державі майже 20 га земель водного фонду.

Прокуратурою Житомирської області в інтересах держави заявлено позов про визнання недійсним договору про спільний обробіток майже 100 га сільськогосподарських угідь вартістю понад 2,7 млн грн у Любарському районі та припинення незаконного користування землею товариством з обмеженою відповідальністю.

Внаслідок вивчення прокуратурою області стану законності щодо використання земельних ділянок, переданих у постійне користування навчальним закладам області, встановлено факт порушення інтересів держави.

Зокрема, Любарський професійний ліцей, маючи на правах постійного користування 110,8 га землі для дослідних і навчальних цілей, уклав у лютому поточного року із ТОВ договір про спільний обробіток землі площею 99,6 га вартістю понад 2,7 млн грн на території Авратинської та Юріївської сільських рад.

Однак такий договір – неправомірний, оскільки державний професійно-навчальний заклад не наділений законодавчими повноваженнями передавати юридичній особі як внесок у спільну діяльність землю, закріплену за ним на праві постійного користування. До того ж, землю надано без відповідного погодження Міністерства освіти і науки України.

Також зміст умов правочину вказує на те, що цим документом сторони фактично приховали укладення договору оренди земельної ділянки.

Органами прокуратури з метою захисту інтересів держави в особі Міністерства освіти і науки України вжито заходів представницького характеру та заявлено позов, який наразі перебуває на розгляді у Господарському суді Житомирської області.

На Житомирщині за втручання прокуратури припинено незаконне користування понад 1 тис. га угідь вартістю 13,7 млн гривень.

Позов Прокуратури Житомирської області в інтересах держави до ГУ Держгеокадастру в області та жителя м. Києва про визнання незаконними наказів щодо передачі у користування 14 земельних ділянок площею 1004 га вартістю 13,7 млн грн для ведення фермерського господарства задоволено у повному обсязі.

Установлено, що в 2014 році за наказами Держгеокадастру, з порушенням земельного законодавства, керівнику фермерського господарства надано в користування 1004 га із земель запасу 14 сільських рад Любарського району.

Зокрема, значну площу угідь надано без обґрунтування необхідності їх отримання, наявності сільськогосподарської техніки чи інших засобів обробітку та взагалі без з'ясування перспективи діяльності фермерського господарства, усупереч вимогам Закону України «Про фермерське господарство».

Прокуратурою вжито заходів представницького характеру та припинено незаконне користування землею сільськогосподарського призначення вартістю 13,7 млн гривень.

На Житомирщині прокуратура виявила незаконне виділення 76 га землі вартістю 2 млн грн та розпочала кримінальне провадження.

Прокуратурою Житомирської області внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактом зловживання службовим становищем працівниками ГУ Держгеокадастру в області за ознаками правопорушення, визначеного у ч. 1 ст. 364 КК України.

За результатами вивчення законності підстав щодо виділення землі ГУ Держгеокадастру в області на території Червоноволянської сільської ради Новоград-Волинського району жителям Київської області прокуратурою встановлено кримінальне правопорушення.

Зокрема, відповідно до наказів Держгеокадастру, 38 громадянам у 2015 році надано дозволи на відведення 76 га земель, зайнятих лісовими насадженнями.

Унаслідок таких неправомірних дій посадовців жителі Київщини незаконно набули можливість безоплатно отримати у власність для ведення особистого селянського господарства землі загальною вартістю понад 2 млн гривень.

Наразі у кримінальному провадженні триває досудове розслідування.

За принципової позиції прокуратури Житомирщини справу про нецільове використання сільськогосподарських угідь суд розгляне повторно.

Позицію Прокуратури Житомирської області щодо неправомірності передачі у власність 29 га землі, яка використовується не за цільовим призначенням у Олевському районі, підтримано апеляційним судом області, справу направлено на новий розгляд до Олевського районного суду.

Як повідомлялося раніше, у 2014 році ГУ Держгеокадастру в області, з порушенням вимог земельного законодавства, передано у власність 18 громадянам різних областей

наділи загальною площею 29 га для ведення особистого селянського господарства на території Тепеницької сільської ради Олевського району, які використовуються не за цільовим призначенням.

Зокрема, за інформацією державної інспекції сільського господарства в області та Тепеницької сільської ради, на зазначеній площі знято поверхневий шар ґрунту та проводиться видобуток бурштину.

З метою попередження використання угідь не за цільовим призначенням прокуратура 18 травня 2016 року заявила позов до Олевського районного суду про визнання недійсними наказів, скасування рішення про державну реєстрацію права власності на земельні ділянки.

Проте суддею Олевського районного суду передчасно надано оцінку доказам у справі та 10 червня 2016 року винесено ухвалу про визнання позовної заяви неподаною, у зв'язку з чим повернуто без розгляду. До того ж, матеріали позову повернуто до прокуратури з порушенням строку на оскарження судового рішення.

Прокуратура області, дотримуючись принципової позиції щодо кожного порушення законодавства, оскаржила ухвалу до Апеляційного суду Житомирської області, яким задоволено скаргу у повному обсязі.

Прокуратура Житомирщини довела в апеляції незаконність надання в оренду жителю Київщини 224 га землі вартістю майже 3 млн гривень.

Доводи Прокуратури Житомирської області щодо незаконності надання в оренду 224 га землі в Андрушівському районі апеляційним судом визнано обґрунтованими, рішення суду першої інстанції, яким визнано недійсними розпорядження, накази та договори оренди, залишено без змін.

Установлено, що наказами ГУ Держземагентства в області неправомірно затверджено проекти землеустрою та передано жителю Київщини терміном на 20 років для ведення фермерського господарства в оренду 224 га землі із земель запасу чотирьох сільських рад Андрушівського району.

Зокрема, Держземагентство, всупереч вимогам земельного законодавства, формально підійшло до розгляду заяви та прийняття рішення, не пересвідчившись у спроможності орендаря вести фермерське господарство такого виду та взагалі в намірах його створювати.

Насправді особа переслідувала мету отримати у пільговому порядку в користування значну площу земель державної власності без проведення передбачених законом земельних торгів.

За принципової позиції прокуратури області незаконну оренду землі вартістю майже 3 млн грн припинено.

Прокуратура Житомирщини відстояла у ВАСУ незаконність надання в користування понад 22 га землі.

Позицію Прокуратури Житомирської області щодо незаконності передачі в оренду із державної власності земельної ділянки площею понад 22 га фермерському господарству підтримано Вищим адміністративним судом України.

Ухвалою ВАСУ касаційну скаргу Попільнянської райдержадміністрації не задоволено, натомість залишено без змін постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду про задоволення позову прокурора.

Йдеться про те, що у серпні 2012 року Попільнянська райдержадміністрація неправомірно, без проведення земельних торгів, надала дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки площею 22,32 га у користування фермерському господарству.

Відповідно до вимог земельного законодавства, право на отримання земельної ділянки для ведення фермерського господарства надається виключно за умови проведення земельних торгів.

Прокуратура Житомирщини відстояла законність використання охоронної зони заповідника загальнодержавного значення.

За позовом Прокуратури Житомирської області Господарський суд Житомирської області виніс рішення про заборону мисливства (полювання) на площі 9 тис. га мисливських угідь, що входять до охоронної зони Поліського природного заповідника загальнодержавного значення.

Йдеться про те, що громадській організації «Клуб мисливців та рибалок «Полісся» відповідно до договору про умови ведення мисливського господарства надано в користування 89 тис. га мисливських угідь терміном до 2034 року, частина з яких розташована в охоронній зоні Поліського природного заповідника.

Прокуратурою області, з метою забезпечення природно-заповідного режиму Поліського природного заповідника, що знаходиться

на території Овруцького та Олевського районів, зазначений договір оскаржено в суді, ухвалою якого заборонено мисливство в охоронній зоні.

З огляду на це громадська організація в охоронній зоні лісових угідь має право проводити лише дії щодо відтворення та охорони мисливських тварин.

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

Прокуратура провела обшук у Косинській сільській раді, вилучено документацію.

У межах розслідування кримінального провадження за фактом підробки документів та їх подальшого використання посадовими особами Косинської сільської ради Берегівською місцевою прокуратурою спільно з працівниками поліції проведено обшук у приміщенні вказаної сільради.

У результаті вилучено документи (у тому числі підроблені доручення), необхідні для повного та всебічного розслідування в кримінальному провадженні.

Йдеться про попереджене прокуратурою незаконне зазіхання на землі сільськогосподарського призначення загальною площею понад 18 га вартістю близько 270 тис. гривень.

Раніше органами прокуратури встановлено, що кілька закарпатців звернулись до Берегівського районного суду з позовними заявами про визнання права власності на земельні ділянки загальною площею понад 18 га, розташовані за межами Шомської та Косонської сільських рад Берегівського району. Подані позовні заяви були безпідставними та не ґрунтувались на нормах Цивільного кодексу України, хоча відповідачами, Шомською та Косонською сільськими радами, подані до суду заяви про визнання позовів у повному обсязі. Завдяки своєчасному вступу у справу прокуратури Берегівський районний суд, розглянувши позовні заяви, у їх задоволенні відмовив.

Наразі проводяться усі необхідні слідчі дії для встановлення винних і збору доказової бази.

На Хустщині посадовці Вишківської сільради на підставі фіктивних документів надали у приватну власність понад 6,8 га земель вартістю близько 3,2 млн грнивень.

Хустською місцевою прокуратурою зареєстроване кримінальне провадження стосовно службових осіб Вишківської селищної ради за фактами зловживання владою або службовим становищем та службового підроблення, що спричинило тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 366 КК України).

Наразі встановлено, що службовці селищної ради у порушення ст. 118 Земельного кодексу України, без винесення розгляду відповідних заяв на вирішення сесії селищної ради та колегіального прийняття відповідних рішень, видали фіктивні витяги з рішень сесії Вишківської селищної ради про надання 36 громадянам у приватну власність земельних ділянок площею понад 6,8 га, вартість яких складає близько 3,2 млн гривень.

Досудове розслідування у вказаному кримінальному провадженні доручено здійснювати СВ Хустського відділення поліції.

Прокуратура повернула громаді Хустщини 1 га землі, яку чиновники незаконно надали приватній особі.

Апеляційний суд Закарпатської області, погодившись із позицією прокуратури області, завершив епопею восьмирічного розгляду справи судами різних інстанцій, задовольнивши позов, пред'явлений в інтересах держави в особі однієї із сільських рад Хустського району, та скасував державний акт на право приватної власності на землю сільськогосподарського призначення площею 1 га.

Підставою для звернення з даним позовом до суду став факт підроблення службовцями на користь фізичної особи неіснуючого рішення органу місцевого самоврядування.

Таким чином, завдяки вжитим прокуратурою заходам реагування територіальна громада зможе розпоряджатися зазначеною земельною ділянкою у законний спосіб.

Хустською місцевою прокуратурою викрито чиновників ГУ Держгеокадастру в Закарпатській області.

Посадовці незаконно, безоплатно передали у власність громадянам земельні ділянки площею понад 3,4 га, вартість яких становить понад 1 млн гривень.

Як повідомив заступник керівника Хустської місцевої прокуратури Петро Бобинич, посадові особи ГУ Держгеокадастру в Закарпатській області всупереч вимогам Земельного кодексу України, Закону України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» та Указу Президента України «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» незаконно, безоплатно передали у власність двом громадянам для

ведення особистого селянського господарства три земельні ділянки зазначеної площі та вартості, хоча вони підлягали розпаюванню.

28 липня Хустською місцевою прокуратурою за вказаним фактом внесено відомості до ЄРДР та розпочато досудове розслідування у кримінальному провадженні за ознаками кримінального правопорушення (злочину) за ч. 2 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем), санкцією якої передбачене позбавлення волі на строк від 3 до 6 років.

Матеріали кримінального провадження скеровані за підслідністю до СВ Іршавського ВП Хустського ВП ГУНП у Закарпатській області для організації проведення досудового розслідування, хід якого перебуває на контролі у керівництва Хустської місцевої прокуратури.

Наразі проводяться першочергові слідчі дії, спрямовані на документування протиправної діяльності вищевказаних посадових осіб.

Прокуратура в судовому порядку запобігла незаконній передачі у користування земельної ділянки стадіону «Авангард».

Вищий господарський суд України у серпні 2016 року підтримав доводи прокуратури, викладені у касаційній скарзі, та скасував судові рішення місцевого й апеляційного господарських судів, які відмовили в задоволенні позову про визнання недійсними та скасування рішень сесії Ужгородської міської ради, на підставі яких Національним банком України оформлено право постійного користування земельною ділянкою стадіону «Авангард» площею 0,44 га.

м. Ужгород, стадіон «Авангард»

Ухвалюючи таке рішення, суд касаційної інстанції звернув увагу на неповноту досліджених судами попередніх інстанцій обставин справи, яка має бути виправлена при її новому розгляді судом.

Адже за змістом національного законодавства територія стадіону «Авангард» належить до земель рекреаційного призначення.

Така ситуація стала можливою внаслідок того, що певні уповноважені органи самоусунулись від належного виконання своїх повноважень, що призвело до відчуження частини земель рекреаційного призначення та втрати цілісності території – значимого в межах області спортивного закладу, стадіону «Авангард» – загальною площею 12 га.

У зв'язку з тим що за технічною документацією, через неправомірність дій відповідних органів, землі стадіону не мали статусу рекреаційних, міська рада змогла відчужити частину земельної ділянки об'єкта фізичної культури та спорту, незважаючи на дію мораторію на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах.

Прокуратура області й надалі принципово відстоюватиме інтереси міста та його мешканців, оскільки зменшення земель рекреаційного призначення не сприяє відпочинку населення, туризму і проведенню спортивних заходів.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

Апеляційним судом Запорізької області задоволено апеляційну скаргу заступника прокурора Запорізької області, скасовано рішення Михайлівського райсуду та задоволено позов Енергодарської місцевої прокуратури про визнання незаконним та скасування розпорядження, визнання недійсним договору оренди земельних ділянок площею 44 га вартістю 1,3 млн грн та їх повернення державі.

Підставою для звернення прокурора до суду стало порушення Михайлівською райдержадміністрацією під час передачі земельних ділянок в оренду громадянину вимог ст. 124 Земельного кодексу України щодо необхідності проведення земельних торгів. Мова йде про те, що громадянин на час звернення до райадміністрації із заявою про передачу йому земельних ділянок для ведення фермерського господарства вже був засновником та головою діючого фермерського господарства. А тому земельну ділянку мав право отримати у користування лише за результатами проведення земельних торгів.

На Запоріжжі прокуратура повернула громаді земельну ділянку вартістю майже 116 млн гривень.

Прокуратурою Запорізької області забезпечено виконання судового рішення про повернення земельної ділянки комерційного призначення загальною площею 22,2 га та вартістю майже 116 млн гривень.

Так, Прокуратура Запорізької області у травні 2016 року пред'явила позов в інтересах держави в особі Запорізької міськради до господарського суду Запорізької області про припинення акціонерному товариству права постійного користування цією земельною ділянкою.

Підставою для звернення прокурора до суду стало порушення юридичною особою вимог закону щодо своєчасної сплати земельного податку за користування землею, заборгованість з якої склала 1,8 млн гривень.

Господарський суд Запорізької області позов прокурора задовольнив, припинив право товариства постійного користування ділянкою та зобов'язав його повернути землю на користь територіальної громади міста Запоріжжя.

Судове рішення, яке в апеляційному та касаційному порядку не оскаржувалось та набрало законної сили, виконано.

Прокуратура повернула громаді земельну ділянку вартістю понад 1,8 млн гривень.

Господарський суд Запорізької області задовольнив позовні вимоги Запорізької місцевої прокуратури № 1 до товариства з обмеженою відповідальністю щодо повернення земельної ділянки площею понад 0,4 га та вартістю понад 1,8 млн грн її власнику – територіальній громаді обласного центру. Про це повідомила перший заступник керівника Запорізької місцевої прокуратури № 1 Наталя Бондаренко.

Підставою пред'явлення прокуратурою позову стало таке: незважаючи на закінчення строку дії договору ще у 2011 році, підприємство міській раді до цього часу ділянку не повернуло і продовжувало використовувати її під розміщення автомобільної стоянки. При цьому орендар за користування землею протягом кількох років оплату до бюджету міста не вносив, сума боргу становила понад 60 тис. гривень.

Після набрання судовим рішенням законної сили прокуратурою буде забезпечено виконання судового рішення у повному обсязі.

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Органи прокуратури Київської області протягом серпня 2016 року повернули у державну власність понад 60 га землі вартістю більш ніж 80 млн гривень.

Броварський міськрайонний суд задовольнив позовні вимоги Броварської місцевої прокуратури щодо повернення в державну власність 2 га земельних ділянок лісового фонду вартістю майже 5 млн гривень.

Рішенням Рожнівської сільської ради Броварського району надано дозвіл вісьмом громадянам на розробку проекту відведення земельних ділянок для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд. Потім громадяни отримали свідоцтва про право власності на земельні ділянки загальної площею 2 га. Проте, як було встановлено, ці ділянки відносяться до земель лісового фонду і перебувають у постійному користуванні ДП «Вищедубечанське лісове господарство», а згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України, заборонено передавати у власність земельні ділянки лісового фонду та змінювати їхнє цільове призначення.

Прокуратура Київської області відкрила кримінальне провадження стосовно Васильківських посадовців, які незаконно передали 5,5 га лісу.

Установлено, що в порушення вимог земельного та лісового законодавства у 2010 році розпорядженням Васильківської районної державної адміністрації передано в приватну власність чотирьом громадянам земельні ділянки загальною площею 5,5 га для ведення особистого селянського господарства з числа земель лісогосподарського призначення державної власності, які розташовані на території Іванковичівської сільської ради Васильківського району Київської області та перебували у постійному користуванні ДП «Київське лісове господарство». Відведення у приватну власність лісових земель відбулося з перевищенням повноважень, оскільки розпорядження вказаною категорією земель належить до компетенції Кабінету Міністрів України. Реагуючи на порушення, прокуратура області до Васильківського міськрайонного суду пред'явила позов про витребування вказаних земельних ділянок з чужого незаконного володіння на користь держави в особі Кабінету Міністрів України і повернення їх у користування ДП «Київське лісове господарство». Окрім того, Прокуратурою Київської області за вказаним фактом внесено відомості

до ЄРДР щодо посадових осіб Васильківської районної державної адміністрації та управління Держкомзему у Васильківському районі за ознаками складу злочину, визначеного у ч. 2 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем).

Зусиллями Прокуратури Київської області повернуто державі з незаконного користування 30 га земель водного фонду вартістю понад 6 млн гривень.

Білоцерківський міськрайонний суд задовольнив позовні вимоги Білоцерківської місцевої прокуратури і скасував розпорядження райдержадміністрації та визнав недійсними державні акти на земельні ділянки водного фонду загальною площею 30 га, вартість яких становить понад 6 млн грн. Установлено, що вказані землі водного фонду розпорядженням Білоцерківської районної державної адміністрації були передані у власність 15 громадянам без зміни цільового призначення для ведення особистого селянського господарства. Згодом громадяни безкоштовно приватизували ці землі, порушуючи таким чином вимоги земельного та водного законодавств.

Екс-керівникові Держкомзему Прокуратурою Київської області вручено підозру за незаконне виведення з державної власності майже 70 га земель лісового та водного фонду.

Броварською місцевою прокуратурою Київської області повідомлено про підозру колишньому начальнику управління Держкомзему в Іванківському районі про вчинення кримінальних правопорушень за ч. 2 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем, яке спричинило тяжкі наслідки) та ч. 2 ст. 366 КК України (службове підроблення). Досудовим розслідуванням установлено, що посадовець, зловживаючи службовим становищем, з державної власності вивів земельні ділянки, у тому числі водного та лісового фонду, загальною площею 67,7846 га. Таким чином, збитки, завдані охоронюваним законом інтересам держави, становлять понад 13 млн гривень.

Прокуратурою Київської області пред'явлено позов до Бориспільського міськрайонного суду з вимогою витребування 11,88 га земель півострова Канівського водосховища з чужого незаконного володіння та повернення їх у державну власність.

У 2004 році Бориспільська районна державна адміністрація передала у приватну власність 99 громадянам земельні ділянки водного фонду загальною площею 11,88 га для ведення особистого селянського господарства на території Вишеньківської сільської ради Бориспільського району Київської області. Відведення вказаних земель відбулося із суттєвим порушенням земельного та водного законодавств. Фактично відведені землі являють собою півострів Канівського водосховища та знаходяться в його прибережній захисній смузі, а тому передача їх у приватну власність заборонена. Надалі через низку цивільно-правових угод 57 земельних ділянок опинилися у власності трьох фізичних осіб.

Завдяки вжитим Прокуратурою Київської області заходам державі повернуто понад 2 га землі водного фонду на Обухівщині.

Підставою для звернення до суду стало грубе порушення вимог земельного та водного законодавств районною державною адміністрацією, яка відвела у власність фізичним особам для ведення індивідуального садівництва земельні ділянки за рахунок земель водного фонду – зокрема, в межах прибережної захисної смуги річки Стугни, які надавати у приватну власність заборонено.

Відновлюючи права держави, Прокуратура Київської області повернула майже 4 га лісу, який приватне підприємство незаконно огородило парканом.

Київською обласною державною адміністрацією у 2012 році приватному підприємству передано у довгострокове тимчасове користування терміном на 49 років лісову ділянку площею 3,6 га для культурно-оздоровчих та рекреаційних цілей, що знаходилась у постійному користуванні ДП «Вищедубечанське лісове господарство». Однак, у порушення умов договору, користувачем побудовано паркан із цегляних стовпів на бетонному фундаменті та встановлено опори вуличного освітлення висотою 5 метрів, що прямо заборонено не тільки умовами договору, а й чинним законодавством.

За активної участі Прокуратури Київської області державі повернуто 21 га лісу на Обухівщині вартістю 54 млн гривень.

Завдяки активній позиції представника Прокуратури Київської області апеляційним судом задоволено апеляцію прокурора та змінено рішення Обухівського районного суду Київської області, яким позов було задоволено частково. Так, судом першої інстанції на користь держави з незаконного володіння фізичної особи було витребувано майже 20 га лісових земель, які раніше перебували у корис-

туванні ДП «Київське лісове господарство» і перейшли у приватну власність. Водночас цим судом безпідставно було відмовлено у витребуванні лісової ділянки площею майже 1 га. Суд апеляційної інстанції погодився із правовою позицією прокурора у справі та виправив помилку суду першої інстанції, витребувавши на користь держави додатково ще 1 га лісу.

МІСТО КИЇВ

За позовом Прокуратури м. Києва столичній громаді повернуто земельну ділянку вартістю 37 млн грн по вул. Лук'янівській у Шевченківському районі.

Приватне акціонерне товариство, яке набуло землю у короткостроковому оренду для будівництва житлового комплексу з об'єктами обслуговування населення та паркінгом, після закінчення терміну дії договору не повернуло ділянку та продовжувало нею користуватися. Наразі Господарський суд м. Києва погодився з доводами прокурора та задовольнив позов у повному обсязі.

Господарський суд м. Києва своїм рішенням задовольнив позовні вимоги прокуратури столиці про розірвання договору оренди та зобов'язав приватне товариство повернути земельну ділянку площею 741 кв. м вартістю 7,6 млн грн, розташовану по вул. Петрівській у Шевченківському районі.

Суд погодився з доводами Прокуратури м. Києва щодо наявності підстав для розірвання договору, а саме систематичної несплати орендарем орендної плати за користування землею, та зобов'язав приватну структуру повернути ділянку територіальній громаді столиці.

За клопотанням Київської місцевої прокуратури № 7 судом накладено арешт на землі Національної академії аграрних наук України площею 7,3 тис. га вартістю понад 250 млн гривень, незаконно відчужені у 2015 році особам, які проживають на непідконтрольній Україні території Донецької області.

У межах розслідування кримінального провадження, розпочатого за ч. 2 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем, що спричинило тяжкі наслідки), правоохоронці провели обшуки у нотаріуса, під час яких виявили та вилучили речі та документи, на підставі яких було здійснено незаконну передачу права власності на земельні ділянки, що обліковуються за державними установами НААН. Слідство триває.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Органи прокуратури Одещини дотримуються принципової позиції щодо повернення земель регіону у державну та комунальну власність. Зокрема, у 2016 році судами задоволено позовів і заяв прокуратури на майже 57 млн гривень, за якими у власність держави та територіальних громад повернуто близько 170 га земель.

На розгляді судів перебувають позови прокуратури щодо земель вартістю 164 млн гривень.

Так, у серпні цього року прокуратура області звернулася до суду в інтересах Національної академії аграрних наук України, ГУ Держгеокадастру в Одеській області до держпідприємства «Дослідницьке господарство «Южний»» та двох суб'єктів господарювання.

Позовні вимоги прокуратури полягають у визнанні недійсним договорів оренди земель сільськогосподарського призначення загальною площею понад тисячу га, вартість яких становить понад 24 млн грн. Крім того, у позові прокуратура вимагає повернути у власність держави земельну ділянку, розташовану на території Біляївського району.

Слід зазначити, що фактично оренда землі здійснювалась на основі укладеного між сторонами удаваного договору про вирощування сільськогосподарської продукції. Це було зроблено в обхід закону, оскільки дослідницьке підприємство, в якого державна земля перебуває у користуванні, не має передбаченого законодавством права передавати її в оренду підприємцям.

Наприкінці липня господарським судом задоволено позов Білгород-Дністровської місцевої прокуратури в інтересах держави до будівельної компанії. За втручання прокуратури

смт Затока Білгород-Дністровського району

анульовано договір оренди земельної ділянки площею 32 га на узбережжі Чорного моря на території Миколаївської сільської ради. Нормативна грошова оцінка цієї ділянки рекреаційного призначення становить майже 25 млн гривень.

Підставою для розірвання угоди стала систематична несплата підприємством орендної плати.

Нещодавно задоволено позов місцевої прокуратури в інтересах держави до товариства з обмеженою відповідальністю. За втручання прокуратури із недобросовісним користувачем розірвано договір оренди земельної ділянки на території Хліободарської селищної ради та зобов'язано ТОВ повернути землю державі.

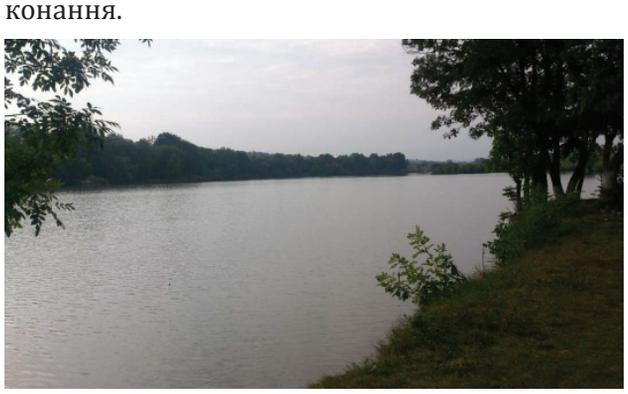
Підставою для вжиття заходів представницького характеру стала систематична несплата орендарем коштів за користування землею, що сягнула майже півмільйона гривень. Площа земельної ділянки становить близько 57 га, а вартість – 17 млн гривень.

Крім того, після перегляду апеляційною інстанцією задоволено позов колишньої прокуратури Кодимського району (осередок у складі Котовської місцевої прокуратури) в інтересах держави до райдержадміністрації та підприємства.

Визнано незаконними розпорядження органу місцевої влади та укладені договори оренди водного об'єкта загальнодержавного значення, оскільки на момент видання наказу райдержадміністрація не мала повноважень вчиняти подібні дії, які окремо делегуються Кабінетом Міністрів України для розпорядження водними об'єктами України загальнодержавного значення.

Таким чином, ставок площею водного дзеркала майже 8 га з «легкої руки» місцевої влади тривалий час незаконно використовувався орендарями для зариблення та облаштування відпочинку бажаючих.

Наразі рішення суду перебуває на стадії виконання.

Ставок поблизу с. Пиріжна Кодимського району

Прокурори Одещини оскаржили судові рішення про узаконення самочинно збудованих об'єктів, які порушували інтереси територіальних громад – власників земель.

За апеляційною скаргою Білгород-Дністровської місцевої прокуратури скасовано заочне рішення суду, на підставі якого за двома громадянами визнано право власності на 48 самочинно зведених магазинів на узбережжі Чорного моря. Після задоволення апеляції прокуратурою внесено позови про скасування державної реєстрації права власності на зазначені об'єкти у смт Затока. На сьогодні вирішується питання про знесення самочинного будівництва у рекреаційній зоні.

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Півмільйона гривень хабара за ласий шмат землі, обіцяної ветеранам АТО на Рівненщині.

10 земельних ділянок загальною площею 1,15 га, які планувалося виділити місцевій громаді та ветеранам АТО, сільський голова на Рівненщині пообіцяв надати, підготувавши необхідну документацію, жителю області в обмін на неправомірну вигоду.

Завдяки чітко спланованій та успішно проведеній операції працівників прокуратури, УСБУ та ГУНП в Рівненській області під час отримання хабара на суму 500 тис. грн сільського голову було затримано. Передача коштів відбулася на одній із автостоянок у місті Рівному.

Прокуратура Рівненської області повідомила вказаній особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 4 ст. 368 КК України (одержання неправомірної вигоди в особливо великому розмірі, вчинене службовою особою, яка займає відповідальне становище).

Нині обранець громади відсторонений від посади, його взято під варту.

Фігуранту кримінального провадження загрожує покарання у виді позбавлення волі до 12 років.

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

У липні поточного року Конотопською місцевою прокуратурою до господарського суду області в інтересах держави у особі ГУ Держгеокадастру в Сумській області спрямовано 2 позовні заяви про розірвання договорів оренди земельних ділянок державної власності площею 508,3 га вартістю 5,2 млн грн, наданих приватному сільськогосподарському підприємству, та площею 216 га вартістю 4,4 млн грн – переданих одному із ТОВ. Підставами звернення до суду стало невиконання орендарями обов'язку щодо цільового використання частини цих земель, а саме розорення сіножатей.

Також ***прокуратурою області*** до Господарського суду Сумської області заявлено позов про витребування із незаконного володіння фермерського господарства на користь ГУ Держгеокадастру в Сумській області земельної ділянки площею 47 га, розташованої у Недригайлівському районі Сумської області, вартість якої становить близько 1,4 млн гривень.

Водночас ***Сумським окружним адміністративним судом задоволено позов заступника прокурора області*** в інтересах держави до управління «Центр надання адміністративних послуг у м. Суми» Сумської міської ради, державного реєстратора цього управління та фізичної особи ***про визнання незаконним і скасування рішення про реєстрацію права приватної власності на комплекс нежитлових будівель площею 216,6 га,*** розташованих на березі р. Псел у центрі м. Суми на землях комунальної власності загальною площею 1,4 га. Прокуратурою встановлено та доведено в суді, що реєстрація права власності здійснена за відсутності документів, що можуть підтвердити їх відведення для цієї мети.

Крім того, ***Господарським судом Сумської області у зв'язку з усуненням порушення, яке стало підставою для звернення прокурора із позовом,*** припинено провадження у справі за позовом заступника керівника Сумської місцевої прокуратури в інтересах Сумської міської ради до Управління капітального будівництва та дорожнього господарства Сумської міської ради й одного з товариств з обмеженою відповідальністю ***про визнання недійсним договору співробітництва щодо будівництва автозаправного комплексу в Сумах.*** Як наслідок, за позовом прокурора попереджено незаконне надання у користування приватній структурі земельної ділянки комунальної власності вартістю понад 2,2 млн гривень.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

З початку 2016 року судами задоволено позовів, заявлених органами прокуратури Тернопільської області у сфері земельних відносин, на суму понад 155 млн грн, реально виконано позовів на суму, яка перевищує 177 млн грн, державі повернуто більш ніж 84 га землі.

Зокрема, прокуратура Тернопільської області пред'явила до суду позов із вимогою розірвати із суб'єктом господарювання договір оренди землі та зобов'язати його повернути земельну ділянку площею 30 га вартістю майже 1 млн грн у державну власність.

Установлено, що для ведення сільськогосподарської діяльності фізична особа у 2014 році орендувала земельну ділянку у Збаразькому районі Тернопільської області. Однак усупереч вимогам законів орендар не розробив технічної документації із нормативно-грошової оцінки землі, що призвело до неправильного нарахування йому орендної плати та земельного податку.

З огляду на це прокуратура пред'явила до суду позов про припинення договору оренди шляхом його розірвання та зобов'язання повернути земельну ділянку площею 30 га у державну власність.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Прокуратура Харківської області в суді захистила право Липоватівського аграрного коледжу на землю загальною площею понад 5 тис. гектарів.

Прокуратура Харківської області стала на захист інтересів держави у розгляді Господарським судом Харківської області справи за позовом фермерського господарства «Носовський В.П.» до Липоватівського аграрного коледжу про визнання такими, що втратили чинність, двох державних актів на вічне користування земельними ділянками загальною площею понад 5 тис. гектарів.

Земля належала коледжу ще з 50-х років минулого століття.

Однак громадянин Носовський В.П. у листопаді 2014 року уклав з ГУ Держземагентства у Харківській області (правонаступником якого є ГУ Держгеокадастру у Харківській області) 16 договорів оренди ділянок із земель державного запасу сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства, площа яких накладається на землі Липковатівського аграрного коледжу.

Голова фермерського господарства скористався тим, що право навчального закладу на землю не було відображено в реєстрі, та звернувся до суду. На початку липня Господарський суд Харківської області задовольнив позов фермера про визнання державних актів коледжу такими, що втратили чинність.

Однак Прокуратура Харківської області відстояла в апеляційному господарському суді правову позицію про захист права постійного землекористування Липковатівського аграрного коледжу.

Постановою Харківського апеляційного господарського суду від 19 серпня апеляційну скаргу прокурора задоволено та прийнято нове рішення про відмову в задоволенні позову ФГ «Носовський В.П.».

Таким чином, прокуратура завадила приватному підприємцю позбавити студентів коледжу можливості отримувати практичні навички.

Довідково:

Протягом 2015–2016 років органами Прокуратури Харківської області у сфері земельних відносин заявлено позовів на загальну суму 1,9 млрд грн.

Судами за наслідками розгляду справ у цій сфері задоволено 375 позовів прокурорів на 295,8 млн грн, виконано судових рішень на 727 млн гривень.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Прокуратура Хмельниччини остаточно відстояла свою позицію щодо повернення держпідприємству незаконно орендованих 1931 га земель вартістю 65 млн гривень.

Вищий господарський суд України своєю постановою від 10 серпня 2016 року підтвердив законність рішення суду апеляційної інстанції, яким задоволено позовні вимоги прокуратури Хмельницької області щодо визнання недійсним договору про виробництво сільськогосподарської продукції, на підставі якого державне підприємство «Дослідне господарство «Зоря»» неправомірно передало у користування 1931 га земель.

Зазначені землі на території Пироговецької сільської ради Хмельницького району є цінними, вони використовуються держпідприємством виключно для дослідницьких цілей, і надання їх у користування приватним особам заборонене законодавством. Незважаючи на те що органом управління майном державного підприємства є Національна академія наук України, землю було передано агрофірмі «Луга-Нова» без її згоди.

Оскільки фактично договір про виробництво сільськогосподарської продукції є прихованим договором оренди, прокуратура звернулася в господарський суд з позовом про визнання угоди недійсною. Отримавши відмову суду у вказаному позові, прокуратура оскаржила це рішення в апеляційному порядку, а згодом підтвердила законність своєї позиції і в суді касаційної інстанції.

Таким чином, спірний договір визнано недійсним, а земельні ділянки, підлягають поверненню державному підприємству.

Прокуратура області відстоює в суді повернення державі 1115 га сільськогосподарських земель вартістю 15,7 млн гривень.

Указані землі на підставі розпоряджень Ізяславської РДА у 2012 році шляхом укладення 34 договорів оренди були надані громадянину Н. для ведення фермерського господарства.

Усупереч вимогам законодавства, громадянин на обґрунтування розмірів земельних ділянок не навів у документах жодних даних щодо перспектив діяльності фермерського господарства, наявності необхідної сільськогосподарської техніки та інших засобів обробітку земель великих площ тощо. Земельні ділянки розташовані на території восьми сільських рад на значній відстані одна від одної.

До того ж з'ясувалось, що «фермер» є засновником та керівником приватного підприємства в райцентрі Одеської області.

Усе це свідчить про те, що наміру займатися фермерським господарством він не мав.

Тому прокуратура області звернулася у суд з позовними вимогами до Ізяславської РДА та орендаря про визнання незаконними та скасування розпоряджень і укладених на їх підставі договорів оренди спірних земель.

Виявлено незаконне надання у власність державних земель, зокрема ділянок під кар'єрами вартістю 3,5 млн гривень.

Кар'єр у Хмельницькій області

Прокуратура Хмельницької області виявила факт незаконного надання у приватну власність для ведення особистого селянського господарства 12 га земель, розташованих на території колишніх кар'єрів. Установлено, що службові особи Держкомзему у Дунаєвецькому районі та Дунаєвецької райдержадміністрації, зловживаючи своїм службовим становищем в інтересах шести осіб, підробили офіційні документи про нібито перебування земельних ділянок у складі земель сільськогосподарського призначення. Надалі на підставі цих документів передали землі безоплатно у приватну власність указаним громадянам по 2 га кожному.

Водночас посадовцям достеменно було відомо, що ці землі мають промислове призначення, на них розміщені недіючі кар'єри з видобування каменю та піску. А отже, за законом землі промисловості не підлягають приватизації, вони можуть передаватися в користування лише на орендних умовах при сплаті відповідної плати до місцевого бюджету.

Крім того, кам'яниста поверхня фактично унеможливлює використання землі для сільгоспробіт. А це свідчить про відсутність намірів у громадян вирощувати на них сільськогосподарську продукцію.

Унаслідок протиправних дій посадовців із державної власності незаконно вибули 12 га земель промисловості орієнтовною нормативною грошовою оцінкою близько 3,5 млн гривень.

За вказаним фактом зловживання службовими особами Держкомзему і РДА службовим становищем та службового підроблення, що спричинило тяжкі наслідки, прокуратурою області зареєстровано кримінальне провадження за ч. 2 ст. 364 і ч. 2 ст. 366 КК України. Досудове розслідування доручено органам поліції. Одночасно прокуратурою області вирішується питання про повернення державі цих земель засобами представництва.

Унаслідок зловживання службових осіб із державної власності незаконно вибули землі водного фонду орієнтовною вартістю близько 254 тис. гривень.

Кам'янець-Подільська місцева прокуратура розпочала кримінальне провадження щодо зловживання службових осіб ГУ Держгеокадастру в області та підпорядкованого підрозділу в Кам'янець-Подільському районі. Установлено, що посадовці в інтересах чотирьох громадян підробили офіційні документи, де зазначили про належність земельних ділянок площею 7 га до земель сільськогосподарського призначення, хоча насправді ці землі відносяться до водного фонду. Відтак надали дозвіл на розроблення, затвердили проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок та передали їх у приватну власність цим громадянам для ведення особистого селянського господарства і садівництва.

Незаконну приватизацію державних земель викрито Шепетівською місцевою прокуратурою.

Розпорядженнями Славутської РДА було надано двом громадянкам дозвіл на розробку проектів землеустрою щодо 4 га державних земель, розташованих на території сільської ради нібито за межами населеного пункту, для ведення особистого селянського господарства. Надалі на підставі цих розпоряджень громадянки безоплатно приватизували вказані земельні ділянки.

Проте, як з'ясували прокурори, земельні ділянки розташовані у межах села та відносяться до комунальної власності. Таким чином, їх незаконна приватизація завдала істотної шкоди інтересам територіальної громади.

За цим фактом зловживання службовим становищем і службового підроблення посадовцями райдержадміністрації та управління Держкомзему у районі при відведенні у власність земель прокуратурою зареєстровано кримінальне провадження за ч. 1 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК України.

За втручання Хмельницької місцевої прокуратури у Летичівському районі державі повернуто майже 100 га самовільно захоплених земель.

Одне із підприємств району самовільно, без будь-яких правовстановлюючих документів, вирощувало сільгосппродукцію на ста гектарах земель сільськогосподарського призначення.

Посадову особу цього підприємства вироком суду визнано винуватою у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 197-1 КК України (самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику). Засудженого у межах передбаченої статтею санкції оштрафовано на 3400 грн.

За позовною заявою місцевої прокуратури з правопорушника стягнуто 108 тис. грн шкоди, завданої самовільним захопленням земельних ділянок. А землю повернуто її власнику – державі.

На початку серпня Кам'янець-Подільська місцева прокуратура через суд завадила незаконному бізнесу на 5 га земель геологічної пам'ятки природи.

Господарським судом Хмельницької області повністю задоволено позов місцевої прокуратури про визнання незаконними рішення виконкому Кам'янець-Подільської міської ради від березня 2016 року та укладеного на його підставі договору з приватним підприємцем «Про відновлення та благоустрій зони відпочинку з пляжем та водною станцією в каньйоні річки Смотрич на південь від Новоплавського мосту до Руськофільваровецьких сходів з відновленням садів Де Віте».

Зазначені спірні рішення та договір передбачали здійснення на п'яти гектарах земель природно-заповідної території загальнодержавного значення підприємницької діяльності з розміщення рибного ресторану, атракціонів, місць для масових заходів, стайні тощо.

У той же час не було дотримано вимог природоохоронного законодавства щодо проведення обов'язкової екологічної експертизи, врахування думок фахівців, режиму охорони заповідного об'єкта.

Варто зазначити, що Смотрицький каньйон ще у 1984 році оголошено геологічною пам'яткою природи загальнодержавного значення та взято під охорону держави з метою збереження унікального утворення у природному стані для майбутніх поколінь. На землях його території забороняється будь-яка діяльність, що загрожує збереженню або призводить до деградації чи зміни первісного їх стану.

Старокостянтинівська місцева прокуратура в суді добиватиметься скасування незаконної приватизації у Красилівському районі земель захисної смуги потічка вартістю понад 800 тис. гривень.

Йдеться про рішення однієї із сільських рад від 2015 року, якими затверджено проекти

Розробка родовища на Хмельниччині

землеустрою щодо відведення, а згодом і безоплатне надання у приватну власність двом громадянам земельних ділянок загальною площею понад 2 га для ведення особистого селянського господарства. Прокуратура встановила, що зазначені рішення прийняті всупереч нормам Водного та Земельного кодексів, оскільки земельні ділянки розташовані в прибережній захисній смузі струмка, який є лівою притокою річки Бужок (басейн Південного Бугу) та протікає в межах населеного пункту. А землі такої категорії заборонено надавати у приватну власність.

На захист державних інтересів прокуратура заявила у суд позов про визнання незаконними та скасування вищевказаних рішень сільської ради, а також визнання недійсними свідоцтв про право власності на спірні земельні ділянки.

Кам'янець-Подільською місцевою прокуратурою на території Дунаєвецького та Кам'янець-Подільського районів виявлено безгосподарське використанням земель двох родовищ, чим державі завдано збитків на 150 тис. гривень.

Зокрема, суб'єкт господарювання, який має спеціальний дозвіл для користування надрами з метою видобування корисних копалин – розробки Требухівського родовища у Дунаєвецькому районі, частково зняв родючий шар ґрунту із земель на площі 3,2 га, у тому числі сільськогосподарського призначення, права на користування якими він не мав.

Ще одне приватне підприємство зі спеціальним дозволом для користування надрами з метою видобування піщано-гравійної суміші на Цвіклівецькому родовищі у Кам'янець-

Подільському районі вийшло за межі наданої йому земельної ділянки та самовільно зняло родючий шар ґрунту на 1,5 га, які належать до земель пайового фонду.

За обома фактами місцевою прокуратурою зареєстровано кримінальні провадження за ст. 254 КК України (безгосподарське використання земель), які для подальшого досудового розслідування спрямовані у територіальні органи поліції.

Факт незаконно використання приватним підприємством 1,7 га землі для видобування суглинку встановлено Деражнянським відділом Хмельницької місцевої прокуратури спільно із працівниками Управління захисту економіки в області.

На користування цією земельною ділянкою на території Вовковинецької селищної ради у підприємства не було жодних правовстановлюючих документів, що свідчить про самовільне її зайняття та нецільове використання, яке завдало значної шкоди законному власнику землі – державі та призвело до тривалого зниження або втрати родючості ґрунтів.

Прокуратурою зареєстровано кримінальне провадження за ч. 1 ст. 197-1 КК України (самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику) та ст. 254 КК України (безгосподарське використання земель), яке для подальшого здійснення досудового розслідування спрямовано до територіального відділу поліції.

Кам'янець-Подільська місцева прокуратура засобами кримінально-правового характеру відреагувала на незаконне видобування корисних копалин на 1,5 га паїв селян.

Під час вивчення Публічної кадастрової карти та інформаційних матеріалів державного науково-виробничого підприємства «Геоінформ України» виявлено, що товариство з обмеженою відповідальністю використовує сільськогосподарські землі не за цільовим призначенням. Зокрема, поза межами земельної ділянки, наданої в користування для видобування піщано-гравійної суміші, ТОВ видобуває корисні копалини на частині земельних паїв жителів Ластовецької сільської ради. Орієнтовна площа протиправно використовуваних земельних ділянок становить 1,5 га.

За вказаним фактом місцевою прокуратурою зареєстровано кримінальне провадження за ч. 1 ст. 197-1 та ст. 254 КК України. Досудове розслідування доручено територіальному підрозділу поліції.

У Новоушицькому районі прокурори викрили орендаря 12 га сільгоспземель, який незаконно викопав на цій території ставок.

У 2010 році районною державною адміністрацією з місцевим мешканцем строком на 49 років укладено договір оренди земельної ділянки площею 12 га вартістю понад 200 тис. грн, розташованої на території однієї із сільських рад.

Відповідно до умов договору ця земля призначалась для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Проте, як встановлено прокуратурою, на частині земельної ділянки площею 4 га орендар згодом створив водоймище.

Водночас компетентні органи цільове призначення вказаних сільгоспземель на землі водного фонду не змінювали, а передбачені в таких випадках законом втрати сільськогосподарського виробництва у бюджет не сплачувались.

У Дунаєвецькому районі прокуратура Хмельницької області виявила кар'єр на п'яти гектарах із дванадцяти, переданих у приватну власність виключно для ведення особистого селянського господарства.

Шість земельних ділянок сільськогосподарського призначення, по 2 га кожна, розташованих поруч, були отримані в 2010 році у власність товариством з обмеженою відповідальністю та двома громадянами. Згідно з цільовим призначення 12 га земель, на них мала б вирощуватися сільгосппродукція.

Однак з'ясувалось, що всупереч законодавству, без зміни цільового призначення та відповідної сплати до бюджету втрат сільськогосподарського виробництва, посередині площі невідомими особами незаконно знято родючий шар ґрунту і проведено видобуток корисних копалин. Це призвело до виведення земель із сільськогосподарського обороту та втрати їх родючості.

За обома фактами органами прокуратури області внесено до ЄРДР відомості про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 254 КК України. На теперішній час працівники поліції, які розслідують вказані злочини, здійснюють низку слідчих дій з метою встановлення причетних осіб, суми завданої шкоди та інших важливих у провадженнях обставин.

ПОВЕРНУТО ЗЕМЛІ (по областях)

2015 р. (12 місяців)		2016 р. (6 місяців)
306 га 10 343 000 грн	Вінницька	309 га 15 585 000 грн
21 га 2 318 600 грн	Волинська	183 га 3 321 000 грн
2 516 га 291 900 000 грн	Дніпропетровська	348 га 189 999 000 грн
569 га 6 836 594 грн	Донецька	61 га 33 397 000 грн
2 697 га 82 824 051 грн	Житомирська	2 829 га 33 119 000 грн
702 га 39 000 000 грн	Закарпатська	179 га 99 766 000 грн
1 146 га 249 700 000 грн	Запорізька	274 га 187 833 000 грн
1 069 га 21 033 300 грн	Івано-Франківська	150 га 13 390 000 грн
1 005 га 993 900 000 грн	Київська	13 757 га 487 647 000 грн
91 га 1 118 486 грн	м. Київ	12 га 126 221 000 грн
4 241 га 37 822 000 грн	Кіровоградська	1 045 га 11 569 000 грн
568 га 12 845 000 грн	Луганська	358 га 5 869 000 грн
91 га 3 768 000 грн	Львівська	50 га 8 464 000 грн

ПОВЕРНУТО ЗЕМЛІ (по областях)

2015 р. (12 місяців)		2016 р. (6 місяців)
1 020 га 370 350 000 грн	Миколаївська	11 га 13 337 000 грн
3 383 га 417 513 000 грн	Одеська	92 га 42 924 000 грн
1 765 га 22 319 020 грн	Полтавська	1 252 га 51 315 000 грн
29 га 2 249 000 грн	Рівненська	121 га 227 000 грн
1 782 га 52 335 375 грн	Сумська	521 га 9 920 000 грн
124 га 25 272 000 грн	Тернопільська	84 га 177 201 000 грн
2 592 га 71 358 000 грн	Харківська	878 га 440 724 000 грн
2 869 га 79 911 000 грн	Херсонська	667 га 17 129 000 грн
8 707 га 127 890 000 грн	Хмельницька	1 674 га 41 519 000 грн
393 га 32 084 000 грн	Черкаська	296 га 5 890 000 грн
3 165 га 26 000 000 грн	Чернівецька	47 га 2 270 000 грн
10 764 га 134 180 000 грн	Чернігівська	905 га 34 698 000 грн
51 615 га 1 786 168 246 грн	ВСЬОГО	26 117 га 2 053 333 000 грн

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ВОЄННІЙ СФЕРІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ ЯК НАГАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ

АНАТОЛІЙ МАТІОС

заступник Генерального прокурора України –
Головний військовий прокурор,
кандидат юридичних наук

УДК 342.565+351.86

Тривала збройна агресія Російської Федерації проти України й окупація нею частини території нашої держави, застосування противником технологій гібридної війни та постійні спроби дестабілізації ситуації у цілому регіоні – і водночас такі позитивні фактори, як реформування правоохоронної та судової систем України, створення та початок діяльності нових інституцій, приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів, спрямовують сьогодні вектор суспільної уваги насамперед на правоохоронні органи у воєнній сфері.

Реформування, яке триває зараз, викликане необхідністю системних змін у побудові правоохоронних і судових органів України, їх діяльності та взаємодії за нових умов, у яких опинилася держава. Воно включає як інституційні перетворення, так і ухвалення у новій редакції низки законів, що регулюють діяльність відповідних органів. Останнє забезпечує дієве повноцінне правове підґрунтя їхньої роботи, чітке розмежування їхніх функцій та компетенції, усунення дублювання повноважень між такими органами. Слід враховувати, що ефективне реформування – це не побудова абсолютно нової системи з докорінним ламанням попередньої, а еволюційний перехід від одних концептуальних ідей до інших. Тому реформування правоохоронних органів загалом і у воєнній сфері зокрема слід проводити, враховуючи надбання та переваги, які отримала Україна у процесі державотворення й історичного розвитку.

Питанням реформування правоохоронних органів (у цілому чи окремих їхніх видів) приділяли увагу такі вчені, як О.М. Бандурка, О.К. Безсмертний, В.Д. Бринцев, В.С. Венедіктов, А.В. Головач, В.В. Долежан, Т.Є. Дунаєва, І.В. Зозуля, М.В. Калашник, Ю.Ф. Кравченко, О.М. Литвак, М.І. Мельник, Л.М. Москвич, І.В. Назаров, А.Й. Осетинський, І.М. Паньонко, В.Г. Пилипчук, А.М. Подоляка, М.І. Сірий, М.І. Хавронюк, В.Я. Тацій, В.Ю. Шепітько, В.А. Юсупов, О.Н. Ярмиш та багато інших. Стосовно правоохоронних органів у воєнній сфері, зокрема органів військової юстиції, слід назвати таких авторів, як С.А. Голунський, Г.П. Д'яченко, С.І. Дячук, Б.В. Змерзлий, Д.С. Карєв, С.В. Оверчук, Я.Я. Романовський, В.В. Сердюк, О.С. Ткачук, М.С. Туркот, В.П. Шевченко та інших.

Водночас обставини сучасних реалій зумовлюють необхідність подальшого глибокого концептуального дослідження питання щодо необхідності провести реформування правоохоронних органів у воєнній сфері з визначенням його підстав і розробленням конкретних напрямів. Тож метою статті є аналіз та осмислення необхідності такого реформування з позиції сучасних підходів до інституційних перетворень у державній структурі, а також надання конкретних пропозицій, спрямованих на удосконалення функціонування, діяльності та взаємодії правоохоронних органів у воєнній сфері.

Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 уведено в дію Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» [1], яке є підставою для розроблення програмних документів із розвитку складових цього сектору держави, у тому числі правоохоронної. Згідно з указаною Концепцією, подолати зазначені проблеми передбачається шляхом цілеспрямованого реформування та розвитку сектору безпеки і оборони із запровадженням уніфікованої системи планування й управління ресурсами на основі сучасних європейських та євроатлантичних підходів, що дасть змогу підвищити його інституційну та структурну збалансованість і створити ефективний комплексний та багатофункціональний державний інструментарій забезпечення національної безпеки.

Згідно з указаним правовим актом, забезпечення державної безпеки України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Разом з тим на сьогодні слід констатувати наявність низки критичних проблем у забезпеченні належного рівня правопорядку та дисципліни у військах, які з огляду на прийняті зміни до кримінального процесуального та іншого законодавства лише погіршуватимуть стан справ і можуть призвести до часткової або навіть повної втрати керованості під час забезпечення законності у військових формуваннях та оборонній сфері.

Як зазначено у фаховій літературі, сучасні потреби розвитку правоохоронних органів, які є складовою системи органів держави, передбачають створення комплексного нормативно-правового акта, що має закріпити концепцію або стратегію проведення низки необхідних реформ. Таке рішення покликане комплексно визначити основні цілі та завдання реформ системи правоохоронних органів, задати основні орієнтири реформи [2, 11]. Враховуючи наявність різних правоохоронних органів у воєнній сфері, певну специфічність та юридичну складність відповідного законодавства, доцільність розробки окремої концепції щодо них на сьогодні є очевидною. З огляду на це Головною військовою прокуратурою разом із управлінням правового забезпечення Генеральної прокуратури України розроблено Концепцію реформування правоохоронних органів у воєнній сфері.

Запровадження такої Концепції за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію Указом Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, надасть змогу визначити основоположні принципи, започаткувати цілісну функціональну систему органів військової юстиції, яка не потребує внесення змін до Конституції України (за аналогією до Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань).

Окрім цього, утворення органів військової юстиції сприятиме зменшенню проявів корупції в органах військового управління та оборонно-промисловій галузі, забезпечить комплексне вирішення усіх питань правоохоронної та правозахисної діяльності у воєнній сфері.

Запропонована Концепція передбачає оптимізацію структури правоохоронних ор-

ганів у воєнній сфері шляхом утворення Президентом України Державного бюро військової юстиції у складі департаменту військової юстиції та департаменту військової поліції, регіональних і місцевих управлінь, чіткого визначення основних завдань та функцій, оптимальної й обґрунтованої штатної чисельності, запровадження дієвої системи державного та громадського контролю за їх діяльністю.

Державне бюро військової юстиції повинне бути незалежним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття злочинів, кримінальних проступків, віднесених до його підслідності, а також забезпечення законності та правопорядку у військових формуваннях, інших державних органах, які комплектуються військовослужбовцями, а також оборонно-промисловому комплексі держави.

Заходи з реформування правоохоронних органів у воєнній сфері передбачають створення нормативно-правової бази, що регламентуватиме діяльність Державного бюро військової юстиції, формування його організаційних структур, кадрове, фінансове та матеріально-технічне забезпечення.

Реформування ґрунтується на сформованих світовою практикою принципових засадах функціонування органів військової юстиції та військової поліції відповідно до загальновизнаних міжнародних демократичних стандартів, серед яких ключове значення мають:

– пріоритетність законодавчої регламентації завдань, функцій і порядку їх діяльності;

– незалежність від органів влади, посадових і політичних осіб у межах, визначених Конституцією та законами України;

– закріплення принципів ефективності, відкритості та доброчесності.

До підслідності слідчих Державного бюро військової юстиції пропонується віднести розслідування злочинів:

– проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, визначених у ст. 422 «Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю» Кримінального кодексу України (далі – КК України);

– проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (ст.ст. 436–444, 446, 447 КК України);

– вчинених військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України;

– вчинених щодо військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів та працівників Збройних Сил України.

Слід підкреслити, що створення органів військової юстиції має відбутися на основі чинних військових інститутів: військової прокуратури (яка фактично припинить своє існування після початку роботи Державного бюро розслідувань) та Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, а тому не потребує додаткового фінансування з бюджету держави, виділення приміщень, інших матеріально-технічних засобів.

Водночас до створення такого органу та початку його діяльності пропонується:

1. В умовах особливого періоду, введення надзвичайного стану або проведення антитерористичної операції продовжити здійснення досудового розслідування слідчими військових прокуратур військових злочинів та окремих злочинів проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку (ст.ст. 402–421, 425–440 КК України), а також вчинених військовослужбовцями правоохоронних органів та іншими особами, які проходять службу та/або працюють у державному секторі економіки і владних структурах оборонного спрямування.

Аргументовані пропозиції з цих питань та проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо визначення підслідності злочинів органам військової юстиції та формування складу слідчих підрозділів цих органів за рахунок слідчих військової прокуратури)» з клопотанням подати його на розгляд Верховної Ради України як невідкладний 29 січня 2016 року направлено Президенту України.

2. Під час особливого періоду, воєнного стану або в умовах проведення антитерористичної операції виключно органам військової прокуратури надати право продовжити виконання окремих функцій нагляду за додержанням законів саме у сфері обороноздатності держави.

Така позиція повністю відповідає рекомендаціям Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, 12-та доповідь якої була представлена Управлінням Верховного комі-

сара ООН з прав людини 9 грудня 2015 року в Женеві та Нью-Йорку. У доповіді рекомендовано українській стороні «дозволити Головній військовій прокуратурі здійснювати загальний нагляд над воєнними та правоохоронними органами» як одну з необхідних умов поліпшення ситуації з правами людини в Україні (другий підпункт «а» пункту 185 розділу XI).

Також слід нагадати, що у пункті 29 розділу III Висновку № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів (CCPE) «Роль прокуратури за межами сфери кримінального права», ухваленого 15–17 жовтня 2008 року, зазначено, що сьогодні діяльність прокурорських служб за межами кримінального права визначається насамперед потребою суспільства у належному захисті прав людини та державних інтересів [3]. Саме такі потреби в Україні в умовах її сучасного існування диктують необхідність втілення в життя зазначеної вище пропозиції.

Відповідний законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань удосконалення забезпечення діяльності військової прокуратури» [4] 28 травня 2015 року зареєстровано у Верховній Раді України за № 2967 та погоджено профільним комітетом Верховної Ради України (ініціаторами проекту виступили народні депутати України Ю.В. Луценко, С.В. Пашинський, В.В. Кривохатько). 15 вересня 2015 року законопроект включено до порядку денного, але 6 жовтня 2015 року за результатами голосування повернуто на доопрацювання. На теперішній час доопрацьований законопроект перебуває в Комітеті з питань національної безпеки та оборони Верховної Ради України і підлягає повторній реєстрації.

3. Внести зміни до Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу», якими поширити його дію на військовослужбовців військових прокуратур.

Після набрання чинності новим Законом України «Про прокуратуру» військові прокурори набули статусу військовослужбовців військових прокуратур, однак у Законі України «Про військовий обов'язок та військову службу» такий статус не закріплений вже понад рік.

Це унеможливлює затвердження Президентом України Положення про проходження військової служби громадянами України у військовій прокуратурі. Як наслідок, дотепер не врегульовано питання комплектування військової прокуратури шляхом укладання контракту на проходження військової служби в органах військової прокуратури, як цього вимагає Закон України «Про прокуратуру», та притягнення до відповідальності військових прокурорів за неналежне виконання обов'язків.

Унесення вказаних законодавчих змін передбачено законопроектом № 2967, про який ішлося вище.

4. Запровадити (відновити) інститут військових судів в Україні.

Згідно з фаховими джерелами, у країнах Європи упродовж усієї історії існування військових судів спостерігається певна тенденція підсилення їхньої ролі та розширення компетенції в періоди внутрішньої чи зовнішньої загрози державному ладу [5, 245]. В.П. Шевченко, дослідник конституційно-правових основ військового правосуддя в Україні, у монографічній роботі 13 років тому зазначав про те, що устрій військових судів, який існував тоді в державі, адекватно відображав об'єктивну тенденцію світового розвитку військової юстиції та загальновизнану практику Ради Європи. Таким чином, автор дійшов принципового висновку про необхідність збереження військових судів в Україні у системі судів загальної юрисдикції як загальних судів із певною специфікою [6]. У фахових та спеціалізованих виданнях останніх років, а також при обговоренні відповідних питань на конференціях і круглих столах так само неодноразово висловлювалися думки щодо необхідності відновлення військових судів [7; 8; 9; 10].

Відповідні пропозиції щодо необхідності розроблення певного законопроекту Генеральна прокуратура України надіслала Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України 21 жовтня 2014 року.

Крім того, народними депутатами України С.В. Пашинським та І.Ю. Вінником внесено і зареєстровано у Верховній Раді України проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань)» від 6 квітня 2015 року № 2557. Як зазначено у Пояснювальній записці, пропонована законопроектом організація військових судів відповідає критеріям меморандуму Постійного комітету з прав людини Ради Європи «Судочинство у військових судах» від 16 червня 2003 року, а їхні обсяг підсудності,

організаційна незалежність від військового командування (виконавчої влади) та інтегрованість у систему загальних судів – європейським стандартам і практиці Європейського суду з прав людини [11]. На жаль, до цього часу законопроект не розглянуто.

На теперішній час відсутність у суддів місцевих судів постійної судової практики та спеціальних знань з військового права, насамперед під час розгляду кримінальних проваджень про злочини, вчинені в бойовій обстановці, нерідко призводить до необґрунтованого збільшення розумних строків їх розгляду. Крім того, в умовах особливого періоду (надзвичайного стану) існування в судовій системі військових судів надасть можливість мобілізаційного розгортання судочинства у Збройних Силах України, що з урахуванням практики діяльності військових прокуратур загалом сприятиме забезпеченню доступності правосуддя.

Слід мати на увазі, що військові суди існують та ефективно діють у більш ніж 40 розвинених країнах світу, зокрема Ізраїлі, Королівстві Бельгія, Королівстві Іспанія, США, Сполученому Королівстві Великої Британії, Шотландії, Північної Ірландії та Уельсу, Канаді, Франції, Швейцарській Конфедерації, Швеції.

Тож запровадження (відновлення) військових судів у нашій державі, без сумніву, є нагальною потребою сьогодення.

З огляду на викладене необхідним є здійснення таких кроків:

– ініціювання Генеральною прокуратурою України перед Президентом України – Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, Головою Ради національної безпеки і оборони України розгляду та затвердження Концепції реформування правоохоронних органів у воєнній сфері на засіданні Ради національної безпеки і оборони України;

– повторне клопотання перед Президентом України – Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо визначення підслідності злочинів органам військової юстиції та формування складу слідчих підрозділів цих органів за рахунок слідчих військової прокуратури)» як невідкладний;

– підтримка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань)» (реєстр. № 2557 від 6 травня 2015 року) та клопотання перед Президентом України про необхідність його включення до розгляду Верховною Радою України із запропонованими змінами як невідкладного;

– клопотання перед Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони про розгляд на засіданні Комітету Концепції реформування правоохоронних органів у воєнній сфері та її підтримку, а також прискорення повторної реєстрації законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань удосконалення забезпечення діяльності військової прокуратури» (реєстр. № 2967).

Здійснення цих кроків очікувано надасть змогу прискорити реформування правоохоронних та судових органів у нашій державі, оптимізувати взаємодію між ними, усунути недоліки та неузгодженості чинного законодавства у відповідній сфері.

Список використаних джерел:

1. Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 52.
2. Кубаєнко А.В. Комплексні проблеми реформування системи правоохоронних органів в Україні / Кубаєнко А.В. // Південноукраїнський правничий часопис. – 2015. – № 3. – С. 9–11.
3. Роль прокуратури за межами сфери кримінального права: Висновок № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/cmo.html?_m=publications&_t=rec&id=101556
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань удосконалення забезпечення діяльності військової прокуратури: проект закону від 28 травня 2015 року № 2967 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55379
5. Романовський Я.Я. Становлення військового судочинства у країнах Європи / Я.Я. Романовський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 724. – С. 240–245.

6. Шевченко В.П. Конституційно-правові основи військового правосуддя в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право» / Шевченко Валентин Павлович; НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2003. – 21 с.
7. Оверчук С.В. Військові суди – необхідна складова військової юстиції в Україні [Електронний ресурс] / Оверчук С.В. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1. – Режим доступу: http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15osvyvu.pdf
8. Ковальчук І. Проблеми удосконалення правового регулювання діяльності військових прокуратур в Україні / І. Ковальчук // Історико-правовий часопис. – 2015. – № 1. – С. 51–55.
9. Меч і щит для військових [Електронний ресурс] // Закон і бізнес. – 2015. – № 44. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/119450-poroshenka_prosyat_vidnoviti_sistemu_viyskovih_sudiv.html
10. Комітет з питань правової політики та правосуддя провів «круглий стіл» на тему: «Запровадження інституту військових судів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/news/Novyny/115271.html
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо утворення військових судів та окремих організаційних питань): проект закону від 6 квітня 2015 року № 2557 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54668

Анатолій Матіос

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ВОЄННІЙ СФЕРІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ ЯК НАГАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ

У статті розкрито основні положення розробленої Генеральною прокуратурою України Концепції реформування правоохоронних органів у воєнній сфері. Наведено аргументи на користь реформування таких органів, а також щодо необхідності відновлення в Україні інституту військових судів.
Ключові слова: *правоохоронні органи у воєнній сфері; реформування; військові суди; концепція.*

Анатолий Матиос

РЕФОРМИРОВАНИЕ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ В ВОЕННОЙ СФЕРЕ И ВОССТАНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ВОЕННЫХ СУДОВ КАК КРАЙНЯЯ НЕОБХОДИМОСТЬ НАСТОЯЩЕГО

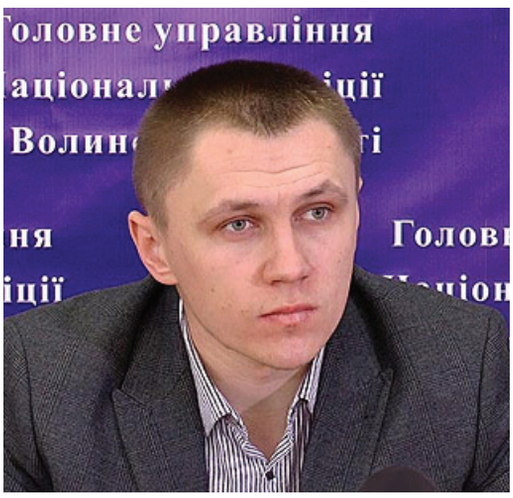
В статье раскрыты основные положения разработанной Генеральной прокуратурой Украины Концепции реформирования правоохранительных органов в военной сфере. Приведены аргументы в пользу реформирования таких органов, а также по поводу необходимости восстановления в Украине института военных судов.
Ключевые слова: *правоохранительные органы в военной сфере; реформирование; военные суды; концепция.*

Anatolii Matios

REFORMING OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES IN THE MILITARY SPHERE AND RECOVERY OF THE MILITARY COURTS SYSTEM AS AN URGENT NEED OF TODAY

The article deals with the main provisions of the Concept of reforming of law enforcement agencies in the military sphere developed by the Prosecutor General's Office of Ukraine. The article presents arguments in favor of reforming of such authorities, as well as the need to recovery in Ukraine of institute of military courts.
Keywords: *law enforcement agencies in the military sphere; reforming; military courts; conception.*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

МАКСИМ ЦУЦКІРІДЗЕ

заступник начальника управління
Головного слідчого управління
Національної поліції України,
кандидат юридичних наук

Слідчими підрозділами головних управлінь Національної поліції (ГУНП) в Донецькій та Луганській областях забезпечується переважно належне розслідування кримінальних правопорушень. Зокрема, в Донецькій області у І півріччі 2016 року розслідувалося 112 тис. кримінальних проваджень, що на 12,3% більше, ніж торік. З них закінчено розслідуванням 15,5 тис. проваджень, або 13,8%. До суду направлено 3,5 тис. кримінальних проваджень, що на 3,6% більше. В Луганській області за цей період розслідувалося 53,2 тис. кримінальних проваджень, що на 14% більше. Закінчено 6 тис. проваджень, або 11,2%. До суду направлено 1,6 тис. проваджень, що на 29,8% більше.

Водночас в зазначених ГУНП виникає низка проблемних питань у досудовому розслідуванні, які пов'язані із проведенням АТО в деяких районах цих областей і неможливістю виконання слідчих дій на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, а також передислокацією органів поліції, прокуратури, суду в інші населені пункти поза межами їх юрисдикції, неврегульованістю певних питань на законодавчому рівні.

Так, є певна неузгодженість між територіальною юрисдикцією місцевих прокуратур, судів та структурою територіальних відділів поліції.

Зокрема, територія Авдіївського відділення поліції ГУНП в Донецькій області належить до юрисдикції Селидівського міського суду Донецької області, який знаходиться на відстані 50 км від м. Авдіївка, що ускладнює подання певних процесуальних документів до суду та потребує значних витрат на транспортування, в тому числі й на доставку учасників судового процесу до суду.

Також впливає на строки досудового розслідування та оперативність проведення слідчих дій значна віддаленість відділів поліції від відповідних прокуратур у Луганській області. Так, відстань між Троїцьким відділенням поліції та Старобільською місцевою прокуратурою, яка здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням цим органом поліції, становить 130 км.

Виникають ускладнення й при проведенні судових експертиз.

Так, у Донецькій області у експертів Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (НДЕКЦ) МВС України відсутні допуски на проведення судово-хімічних експертиз по дослідженню психотропних речовин або їх аналогів. Штатним розписом сектору економічних, товарознавчих видів досліджень та оцінювальної діяльності відділу інженерних, економічних, товарознавчих видів досліджень та оцінювальної діяльності Луганського НДЕКЦ МВС передбачено 7 посад (з них не укомплектовано – 3). Підбір кандидатів на вакантні посади ускладнюється тривалим періодом навчання (від 6 до 9 місяців) та отримання права на проведення судових експертиз. У цьому ж НДЕКЦ відсутні фахівці з проведення судово-біологічних, судово-генетичних, генетично-молекулярних (ДНК) експертиз. За відсутності фахівців не проводяться в цьому підрозділі хімічні дослідження важких наркотичних засобів, алковмісних продуктів, експертизи фарби.

У Донецькому та Луганському обласних бюро судово-медичної експертизи відсутні гістологічні, цитологічні та токсикологічні лабораторії і відповідні спеціалісти. Крім того, у Луганському обласному бюро судово-медичної експертизи лише по одному спеціалісту мають допуск до імунологічної, гістологічної та медично-криміналістичної експертиз.

У зв'язку із цим вказані види експертних досліджень проводяться експертними установами Дніпропетровської, Запорізької, Харківської областей, що, у свою чергу, значно затягує строки виконання експертиз.

Тому необхідно розглянути питання щодо прийняття відповідними міністерствами рішень про можливість відрядження фахівців у вказані експертні установи, прискорення укомплектування вакантних посад та отримання фахівцями допусків до проведення деяких експертних досліджень, які на сьогодні цими установами не проводяться.

Викликають занепокоєння й питання зберігання речових доказів, у тому числі вилученої під час досудового розслідування зброї та знешкодження боєприпасів.

Нині лише завершується оснащування окремо розташованої будівлі на території Краматорського відділу поліції ГУНП в Донецькій області для зберігання речових доказів – вибухонебезпечних предметів, які вилучаються на території цієї області.

У Луганській області вилучена вогнепальна зброя наразі зберігається у спеціально обладнаному приміщенні на території Сватівського відділу поліції, але приміщення для зберігання вибухонебезпечних речових доказів досі не знайдено, питання виділення обладнаного приміщення для зазначених цілей узгоджується з центром оперативно-тактичного угруповання (ОТУ) «Луганськ». Досягнуто домовленості з керівництвом Збройних Сил України про зберігання вибухонебезпечних боєприпасів та вилученої зброї на одному зі спеціальних військових складів Збройних Сил України, але це питання також ще тільки технічно опрацьовується.

У вибухотехнічному відділі ГУНП в Луганській області відсутнє спеціальне обладнання, яке залишилося на тимчасово непідконтрольній території. Також значно ускладнює роботу цього відділу відсутність відповідного приміщення для роботи. Крім цього, із 11 посад у вказаному відділі укомплектовано тільки 6, підібрані на вакантні посади кандидати на службу в поліцію тривалий час не призначаються.

Виникають труднощі щодо здійснення першочергових слідчих дій у разі надходження заяв про вчинення кримінальних правопорушень на не підконтрольних владі територіях та подальшого розслідування таких злочинів.

Так, з початку проведення антитерористичної операції у Донецькій області зареєстровано 63 умисні вбивства, вчинені на тимчасово окупованій території, у тому числі 4 – у поточному році, а також 29 тяжких тілесних ушкоджень зі смертельними наслідками. У Луганській області у 2016 році зареєстровано 1 умисне вбивство на території міста Луганська (тимчасово непідконтрольна територія), у 2015 році – 9 убивств.

У кримінальних провадженнях цієї категорії огляд місця події та інші необхідні на місці вчинення злочину слідчі дії не проводяться. Встановити за таких умов та допитати свідків вчинених злочинів на даний час неможливо.

У більшості кримінальних проваджень, розпочатих за такими фактами, проводяться лише можливі на цей час слідчі дії – допити свідків, встановлення абонентських номерів телефонів, якими користувалися потерпілі та особи, які становлять інтерес для слідства,

отримання трафіків мобільних терміналів, якими вони користувались, встановлення місцезнаходження їхніх мобільних терміналів на даний час (за наявності інформації про їх зникнення) тощо.

Також ускладнене проведення слідчих дій у так званій сірій зоні, розташованій на лінії розмежування військових частин Збройних Сил України і незаконних збройних формувань «ДНР» та «ЛНР».

Як правило, після отримання інформації про наявність загиблих осіб у зазначеній зоні (про що здебільшого стає відомо від військовослужбовців, які несуть службу на лінії розмежування) працівники поліції узгоджують можливість проведення огляду з командуванням відповідних військових підрозділів, та, якщо останні гарантують безпеку слідчо-оперативній групі, необхідні слідчі дії проводяться безпосередньо на місці виявлення трупа. Охорону слідчо-оперативних груп здійснюють безпосередньо військовослужбовці та працівники поліції. У разі небезпеки в даному районі й неможливості проведення слідчої дії військові самі доставляють труп у найближче безпечне місце, де проводиться огляд. При виявленні трупа в населених пунктах сірої зони його доставка до безпечних місць здійснюється волонтерами, місцевими жителями або родичами померлих (за згодою останніх).

У Луганській області під час вчинення злочину чи виявлення трупа у так званій сірій зоні при безпосередній близькості до лінії розмежування слідчі дії проводяться здебільшого за двома алгоритмами. По-перше – це відпрацювання поточних викликів членами слідчо-оперативної групи відділами поліції Станично-Луганського, Попаснянського та Новоайдарського відділів поліції ГУНП в Луганській області. До проведення таких дій залучаються військовослужбовці військових підрозділів, дислокованих на зазначеній території, група екіпірована спеціальними військовими засобами бронезахисту та зброєю. Слідчі дії проводяться максимально швидко з метою лише фіксації факту злочину, уникаючи при цьому небезпеки. Переважно це відпрацювання та фіксація наслідків обстрілів на території зазначених вище районів, виявлення та транспортування постраждалих і трупів до лікувальних закладів та відділень судово-медичної експертизи.

По-друге – це відпрацювання інформації про виявлення та вилучення скелетованих залишків із стихійних поховань у «сірій зоні». Виїзд спеціально підготовленої групи ГУНП в Луганській області здійснюється відповідно до бойового розпорядження, погодженого з сектором ОТУ «Луганськ» у супроводі військовослужбовців військового підрозділу, дислокованого у місці виявлення трупа чи залишків. Такі виїзди також можуть супроводжуватись представниками ОБСЄ, Міжнародної організації Червоного Хреста, Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України.

Ще однією проблемою є розслідування злочинів, у вчиненні яких підозрюються військовослужбовці Збройних Сил України.

Так, на території Донецької області військовослужбовцями вчинено 43 умисних убивства – ст. 115 КК України (з них 17 – у поточному році) та 4 тяжких тілесних ушкодження зі смертельними наслідками (з них – 1 у поточному році).

При проведенні досудового розслідування у кримінальних провадженнях, в яких є потерпілими чи підозрюваними військовослужбовці Збройних Сил України, виникають проблемні питання, пов'язані з наступними обставинами:

– недопущення працівників поліції до огляду місця події, особливо якщо цим місцем є територія військової частини;

– не завжди на місця вчинення злочинів військовослужбовцями виїжджають представники військової прокуратури та комендатури, Військової служби правопорядку, що не дає змоги своєчасно уникнути більшості непорозумінь із керівництвом військових частин;

– трупи військовослужбовців з військових частин вивозять самі військовослужбовці, які прибирають місце події (вимивають кров, забирають зброю та гільзи), що призводить до ускладнення у встановленні місця вчинення злочину і подальшому вилученні необхідної слідової інформації та речових доказів;

– ненадання керівництвом військових частин інформації, необхідної для розкриття злочину (хто ніс службу поряд із потерпілим, з якою зброєю тощо);

– ненадання службових розслідувань військовими частинами або надання їх лише на неодноразові запити слідчих поліції. При цьому матеріали службових розслідувань не міс-

тять жодного аналізу обставин, посилання на нормативні документи тощо. Така ситуація склалася у більшості кримінальних проваджень за фактами самогубств військовослужбовців, умисних убивств військовослужбовців, вчинених під час проведення АТО, які на даний час неможливо перекваліфікувати на ст. 258 «Терористичний акт» КК України саме через відсутність інформації від військових про те, що потерпілі загинули або були травмовані саме внаслідок бойових дій з незаконними збройними формуваннями;

– керівництво військових частин при вчиненні вбивств або самогубств з використанням вогнепальної зброї зволікає з наданням указаної зброї працівникам поліції для дослідження, або ця зброя взагалі не надається, також не надаються документи, які підтверджують, за ким саме з військовослужбовців закріплено цю зброю;

– через те, що керівництво військових частин не повною мірою вживає заходів до оформлення документів про дезертирство військовослужбовців, не надається відповідна інформація до органів прокуратури і поліції та не встановлюються обставини зникнення військовослужбовців (одяг, прикмети, що при собі мав, самі обставини зникнення), неможливо встановити об'єктивно факт дезертирства чи вчинення злочину стосовно вказаного військовослужбовця. У подальшому при знаходженні трупів, які неможливо впізнати, але за залишками камуфльованого одягу виникає підозра про належність загиблого до Збройних Сил України, при намаганні працівників поліції дізнатись про зниклих з розташованих поблизу військових частин відповідна інформація не надається з посиланням на військову таємницю.

На законодавчому рівні також потребує вирішення питання про відновлення кримінальних проваджень, що залишились на непідконтрольній території та у яких особам повідомлено про підозру й останніх оголошено у розшук.

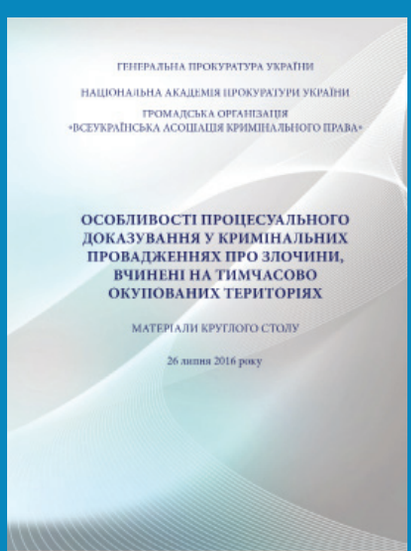
Так, станом на 1 липня 2016 року на території Донецької області розшукується 2 456 осіб, з них 1 868 – за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів. Із них в зоні проведення антитерористичної операції (на неконтрольованій території) перебувають кримінальні провадження стосовно 559 підозрюваних осіб, з них 309 – за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

У Луганській області на території, тимчасово не підконтрольній органам державної влади України, знаходиться 381 кримінальне провадження стосовно 385 осіб, яких оголошено у розшук, досудове розслідування у яких зупинено за п. 2 ст. 280 КПК України.

При затриманні розшукуваних осіб їх фактично неможливо притягнути до відповідальності.

У Луганській області встановлено місцезнаходження 5 осіб, які перебувають у розшуку, а кримінальні провадження знаходяться на непідконтрольній території.

У зв'язку із викладеним необхідним є законодавче врегулювання питань розшуку осіб, кримінальні провадження стосовно яких залишилися на території, що не контролюється органами державної влади.

Вийшов друком збірник матеріалів круглого столу «Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях», що відбувся на базі Національної академії прокуратури України

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРОКУРОРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

ОЛЕКСАНДР ДОБРЯНСЬКИЙ

начальник режимно-секретної частини
військової прокуратури сил антитерористичної операції,
полковник юстиції,
кандидат психологічних наук

УДК 159.947.5

Для успішної реалізації встановлених Конституцією України функцій працівникам органів прокуратури необхідні високий професіоналізм, незалежність діяльності та можливість протистояти будь-яким намаганням неправомірного впливу на результати роботи. Заснована на суворому дотриманні норм закону, їхня професійна діяльність вимагає терпіння, сумлінності, хороших професійних знань, має напружений та відповідальний характер, обумовлений виконанням великого обсягу складної, різноманітної роботи в умовах гострого дефіциту інформації й часу, активної протидії зацікавлених осіб, які нерідко ігнорують правові норми, що в цілому висуває підвищені вимоги до особистості.

Працівник прокуратури повинен вирізнятися:

– витривалістю до впливу психофізичних перевантажень, високою працездатністю;

– нервово-психічною стійкістю до стресу, високим рівнем контролю над своїми емоціями та поведінкою;

– розвиненими адаптивними властивостями нервової системи (урівноваженість, мобільність, чутливість, активність, динамічність), що дає можливість зберігати працездатність у стані втоми, адекватно відображати соціальні явища, делікти тощо.

Указані особисті якості загалом визначають нервово-психічну й емоційну стійкість співробітників, що безпосередньо впливає на ефективність професійної діяльності прокурора.

Професійна діяльність прокурорів військової прокуратури сил антитерористичної операції відбувається не просто в складних – в екстремальних умовах – і характеризується високою динамікою, напруженістю, загрозою життю, здоров'ю, невизначеністю та новизною ситуації, суперечливістю інформації, браком часу тощо, які є джерелами психічної напруги і потребують достатньо високого рівня розвитку психологічної готовності особистості, сформованості спеціальних здібностей та рис.

Саме тому метою статті (завданням) є дослідження проблеми психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності та пошук психолого-педагогічних засобів підвищення її рівня.

Дослідженням проблеми підготовки та формування готовності правоохоронців займались О.М. Бандурка, М.В. Костицький, В.О. Лефтеров, В.І. Платонов, О.В. Тімченко, М.І. Томчук та інші.

Водночас вивчення психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності в умовах антитерористичної операції (АТО) не було предметом спеціальних психологічних досліджень. До сьогодні не визначено структуру та критерії її сформованості.

Аналіз проблеми вказав на відсутність єдиного визначення поняття психологічної готовності особистості до діяльності, однакового

підходу до розкриття її сутності та структури. М.Д. Левітов, В.І. Барко, І.М. Окуленко, В.І. Платонов, М.І. Томчук, О.В. Хуртенко, І.Є. Ковальська, зокрема, зазначають, що на сьогодні у психологічній науці сформовано два основні теоретичні підходи до вивчення психологічної готовності особистості: функціональний та особистісний.

З позиції функціонального підходу психологічна готовність до діяльності розглядається як певний стан психічних функцій, що забезпечує високий рівень досягнень у виконанні будь-якої діяльності. Цей підхід переважно подано в дослідженнях із військової психології та психології діяльності в особливих умовах [3; 6].

А.М. Большакова, Г.С. Гребенюк, М.І. Д'яченко, В.І. Платонов, М.І. Томчук, О.М. Філь, Я.В. Чаплак та ін. – представники особистісного підходу, розглядають психологічну готовність як результат підготовки до певного виду діяльності, трактуючи її як тривалий психічний стан, інтегральне особистісне утворення, стійкий комплекс індивідуальних якостей, необхідних для успішної діяльності.

Ці ж підходи (функціональний та особистісний) до визначення сутності поняття «психологічна готовність до правоохоронної діяльності» використовують і дослідники в галузі психології діяльності в особливих умовах та юридичної психології, зокрема М.І. Томчук [9] та В.І. Платонов [5]. До того ж зазначають, що така готовність є складною, інтегральною властивістю людини, яка характеризує її придатність до виконання загальних вимог професійної правоохоронної діяльності.

Ґрунтуючись на тому, що діяльність працівників військової прокуратури сил АТО характеризується екстремальними умовами, зумовленими високим динамізмом, раптовістю настання та непередбачуваністю подій, у своєму дослідженні ми розглядаємо психологічну готовність як стійку, тривалу готовність прокурора до професійної діяльності, що системно об'єднує не лише професійно важливі, а й діяльнісно значущі якості людини, її досвід, знання, навички, уміння, вольові риси, необхідні для успішного вирішення завдань в екстремальних службових ситуаціях.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявне сьогодні неоднозначне розуміння структурної моделі психологічної готовності особистості до діяльності. Одні дослідники вважають, що структуру цієї моделі утворюють два компоненти [4], інші – наполягають на її трикомпонентній структурі [7].

Так, І.В. Платонов [5] і М.І. Томчук [9] у структурі психологічної готовності особистості до правоохоронної діяльності виділяють мотиваційну, загальнопрофесійну й емоційно-вольову готовності.

Інші дослідники [8; 10], поділяючи погляди М.І. Д'яченка і Л.О. Кандибовича [1], переконані, що психологічна готовність особистості містить такі чотири компоненти: а) мотиваційний (потреба успішно виконати поставлене завдання, інтерес до діяльності, прагнення досягти успіху та показати себе з кращого боку); б) пізнавальний (розуміння обов'язків, завдань, оцінка їх значущості, знання засобів досягнення мети, уявлення можливих змін обстановки); в) емоційний (почуття відповідальності, упевненість в успіху, натхнення); г) вольовий (управління собою та мобілізація сил, зосередження на завданні, відвернення уваги, долання сумнівів, тривоги).

Таким чином, попри певні розбіжності науковців у виділенні структурних компонентів вони все-таки одностайні в тому, що структурне наповнення психологічної готовності особистості визначається змістом та умовами конкретної діяльності. Оскільки діяльність прокурорів визначено нами як суспільно значущий вид діяльності, який має правоохоронну спрямованість і характеризується екстремальними умовами перебігу, вважаємо, в основу моделі психологічної готовності прокурора до професійної діяльності в екстремальних умовах доцільно включити чотири компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний та емоційно-вольовий.

Загальну структуру психологічної готовності прокурорів подано на рисунку 1.

Центральним компонентом, як показали наші дослідження [11], є мотиваційна готовність. Під мотивом у психології переважно розуміють внутрішнє спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта у її виконанні. У мотивації важливу роль відіграють почуття, інтереси, схильності, світогляд, переконання, ідеали, яким особистість підпорядковує свою поведінку. Діяльність прокурора здебільшого є полімотивованою, тобто вона визначається не одним мотивом, а їх сукупністю. Мотиваційну готовність прокурора ми розглядаємо як складну систему мотивів, що активізує та спрямовує особистість прокурора до професійної діяльності в екстремальних умовах.

Другим структурним компонентом психологічної готовності прокурора нами визначено когнітивну готовність, яка характеризуєть-

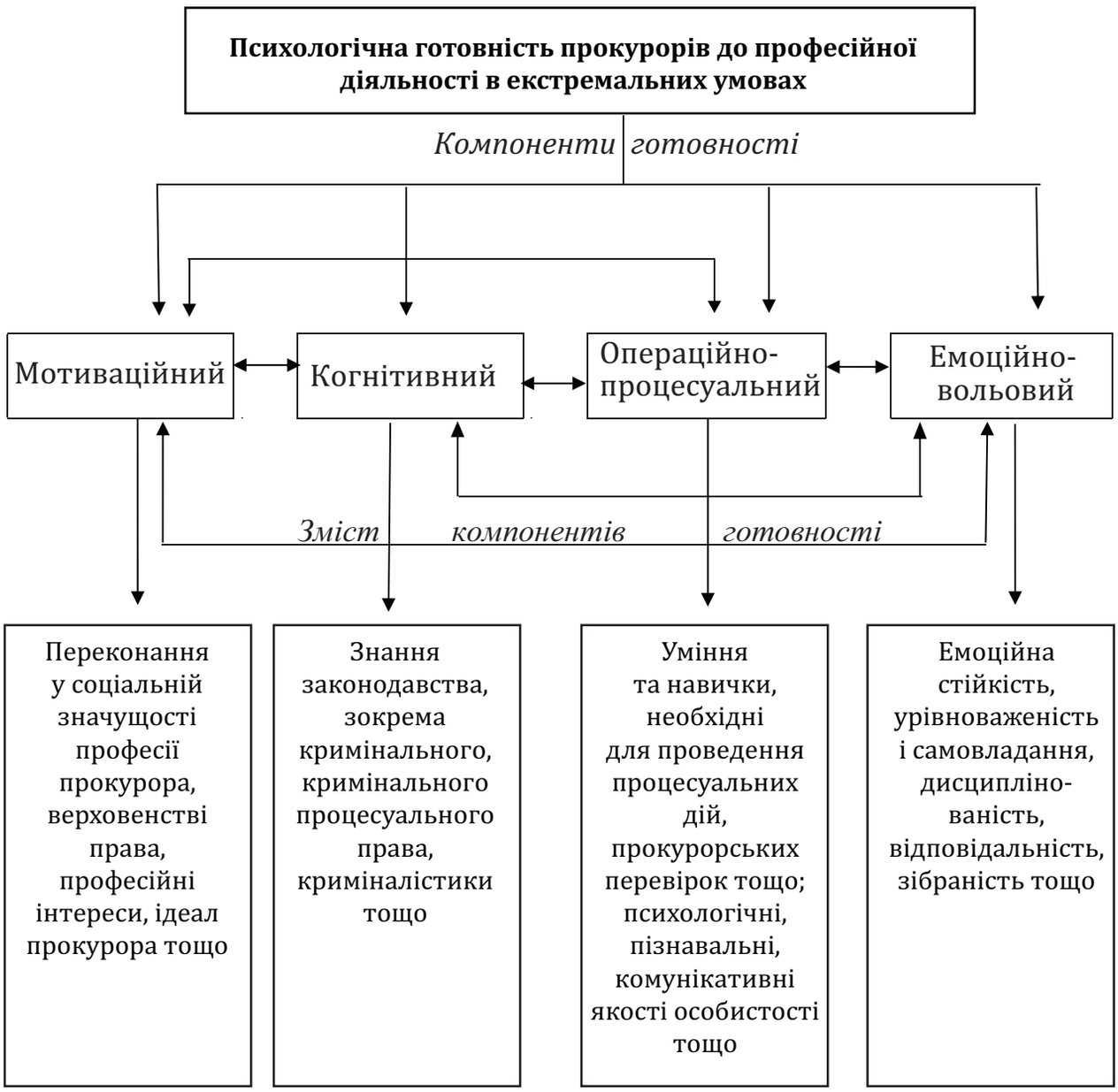

Рис. 1. Структура психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності

ся рівнем розвитку знань, уявлень, необхідних прокурору для успішної професійної діяльності, зокрема, з основ кримінального, кримінального процесуального права, криміналістики тощо.

Операційно-процесуальна готовність прокурора до професійної діяльності визначається сформованістю в особистості практичних навичок і вмінь та розвитком психічних пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, мислення, пам'яті, уяви тощо), що сприяють підвищенню результативності професійної діяльності. Прокурор повинен уміти здійснювати свої повноваження, передбачені законодавством України.

Когнітивна й операційно-процесуальна складові психологічної готовності тісно пов'язані між собою, оскільки ступінь розвитку останньої значною мірою визначає швидкість та якість опанування особистістю професійною діяльністю, характеризує її досвід як спеціаліста.

Як ми вже зазначали, діяльність прокурора супроводжується екстремальними умовами перебігу, що зумовлює досить високі вимоги до розвитку емоційно-вольової сфери особистості. З огляду на це четвертим структурним компонентом психологічної готовності прокурора до професійної діяльності нами визначено емоційно-вольову готовність.

Емоції є психічним виявом ставлення людини до навколишнього світу, інших людей, самої себе. Вони являють собою психічне відображення у формі безпосереднього переживання життєвого змісту явищ і ситуацій. Емоції супроводжують увесь процес життєдіяльності людини [2].

До найбільш типових психічних станів, що виникають у працівників правоохоронних органів, можна віднести психічне напруження, стрес, втому, тривогу, страх тощо.

Такі ж психологічні настрої часто супроводжують і діяльність прокурорів. За нашим опитуванням, вони домінують майже у 80 % прокурорських працівників у зоні проведення АТО.

Будь-яка діяльність, поведінка тією чи іншою мірою потребують вольової регуляції. Її роль полягає в подоланні конкуруючих ціннісних орієнтацій, мотивів, емоційного тяжіння до різних об'єктів тощо. Чим більше конкуруючих подразників та чим ближче вони за силою до провідної ціннісної орієнтації, мотиву, мети, емоційного тяжіння, тим вище напруження і всі пов'язані з ним вияви пониженого настрою.

Негативний вплив екстремальних умов на діяльність прокурора позначається: загальною дезорганізацією поведінки, гальмуванням раніше напрацьованих навичок, неадекватними реакціями на зовнішні подразники, труднощами у розподілі уваги, звуженням обсягу уваги та пам'яті, імпульсивними діями. Найбільш загальною характеристикою цих станів є грубе порушення структури складної професійної діяльності та значні вегетативні зрушення.

Окрім цього, через тривалий вплив чинників, які зумовлюють указані стани, порушення механізмів біологічного пристосування та компенсації набувають незворотного характеру, що в майбутньому постає міцним фундаментом для виникнення нервово-психічних розладів та порушень.

Для працівників військової прокуратури сил АТО характерними є вияви тривоги. Тривога – це один із найпоширеніших психічних станів у людей, діяльність яких зазнає впливу стрес-чинників підвищеної інтенсивності [8; 9]. Такий стан виявляється в порушенні психічної рівноваги, появі безпредметної загрози, хвилювань.

Ситуаційну тривожність відчувають 80 % працівників прокуратури в зоні проведення АТО.

Переживання тривожності можливе: по-перше, власне на рівні тривоги, тобто у формі почуття неусвідомленої небезпеки, невизначеної загрози, по-друге – на рівні страху як результату встановлення особистістю причин тривоги та конкретних чинників небезпечної ситуації. Регулятором конкретних актів поведінки суб'єкта діяльності постає його емоційно-вольова сфера, від рівня розвитку якої залежить ступінь вияву різних несприятливих станів, що виникають як відповідь на дію стрес-чинників зовнішнього середовища.

З огляду на це можна стверджувати, що емоційно-вольова готовність прокурора до професійної діяльності в екстремальних умовах визначається рівнем розвитку якостей його емоційно-вольової сфери (емоційна стійкість, урівноваженість та самовладання, дисциплінованість, відповідальність, зібраність тощо).

Однак подана структура психологічної готовності є достатньо умовною, оскільки всі виділені компоненти не існують окремо один від одного – вони перебувають у постійних взаємодії та взаємовпливі, утворюючи цілісну системну єдність, яка характеризує психологічну готовність прокурора до професійної діяльності в умовах АТО.

У процесі проведеного нами експерименту здійснено також експертну оцінку рівнів розвитку психологічної готовності прокурорів до діяльності в екстремальних умовах. Експертами виступали досвідчені прокурори.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, розгляд практичної діяльності прокурорів, експертне визначення критеріїв та показників психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності в екстремальних умовах надали можливість припустити наявність трьох рівнів її сформованості: високого, середнього і низького, кожен із котрих характеризується певними якісними та кількісними ознаками. Зменшення кількості ознак свідчить про зниження готовності.

На основі проведеного дослідження ми визначили рівні сформованості психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності в екстремальних умовах таким чином.

Високий рівень сформованості характеризується тим, що в діяльності прокурора у повному обсязі розвинені всі виділені нами компоненти, а саме: яскраво виражена спрямованість, мотивація професійної діяльності. Тобто, прокурор розуміє значущість професійної діяльності та переконаний у необхідності формування психологічної готовності до діяльності за фахом; об'єктивно та самокри-

тично оцінює рівень її розвитку; має широку професійну ерудицію, що дає можливість компетентно вирішувати оперативно-службові завдання; характеризується високим інтелектуальним розвитком; швидко орієнтується в обстановці, гнучко реагує на її зміни, завдання прокурора вирішує нешаблонно, відповідно до обстановки, простими та ясними способами; у досягненні мети виявляє твердість, рішучість, енергійність; знає сутність процесу виконання поставлених завдань, закономірності, використовує їх у роботі; знає прийоми організації службової діяльності; в екстремальній обстановці зберігає самовладання і витримку, діє виважено та впевнено; має почуття відповідальності за прийняте рішення, при вирішенні спірних питань виявляє принциповість, ініціативу в інтересах виконання службового обов'язку, ніколи не зупиняється на досягнутому, завжди прагне до більш високого результату, у досягненні поставленої мети готовий до розумного ризику; має сформовані професійні навички й уміння.

Середній рівень сформованості психологічної готовності прокурора до професійної діяльності в екстремальних умовах характеризується наявністю позитивної мотивації щодо необхідності вирішення завдань слідства, але мотивація є не досить стійкою, самооцінка досягнутого рівня – не завжди об'єктивною, як правило, дещо завищеною; у професійному вдосконаленні пасивний, має досить великий обсяг професійних знань, які достатньою мірою не систематизовані, внаслідок чого не завжди застосовувані на практиці; не завжди швидко та правильно орієнтується в обстановці та гнучко реагує на її зміни, інколи не може виокремити основне під час вирішення професійних завдань; у досягненні мети не завжди виявляє наполегливість, рішучість та енергійність, в екстремальних умовах, як правило, зберігає витримку, але недостатньо стабільний; не досить ініціативний, прагнення до першості обмежене середніми результатами, у досягненні мети намагається не ризикувати; має середній коефіцієнт розвитку професійних здібностей та якостей.

Низький рівень характеризується тим, що професійна спрямованість прокурора не сформована, її значущості у професійній діяльності він не визнає, самооцінку має неадекватну; станом справ задоволений, бажання щось змінювати не виявляє; володіє низьким рівнем професійних знань і вмінь, що не дає можливості компетентно й оперативно вирішувати службові завдання; його інтелектуальні якості розвинені слабко; в обстановці орієнтується повільно, негнучко реагує на зміни, ясності мислення не має, часто плутається в деталях, завдання слідства вирішує шаблонно; у досягненні поставленої мети твердості, рішучості та енергійності не виявляє, емоційно нестійкий, в екстремальній обстановці може втратити самоконтроль; відповідальність за виконання доручених завдань прагне перекласти на інших; ініціативи не виявляє, службовий ризик воліє звести до мінімуму; має низький коефіцієнт управлінських здібностей та якостей.

Отже, з урахуванням запропонованих нами структури та експертних рівнів розвитку можливо визначати ступінь психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності в екстремальних умовах.

Водночас із метою підвищення рівня психологічної готовності до прокурорської діяльності в умовах АТО пропонуємо низку заходів щодо її формування, які покликані вирішувати такі завдання:

– підвищення психологічної стійкості працівників органів прокуратури до дії стресфакторів;

– розвиток у прокурорів психологічних якостей, формування особливих навичок і вмінь, що сприяють високоефективному виконанню професійних дій у будь-яких складних і небезпечних умовах службової діяльності;

– формування професійно-психологічної орієнтованості та чутливості працівника (прагнення, інтерес і здатність розуміти психологічні аспекти ситуацій і людей, з якими він має справу, вміння розібратися в них), здатності розуміти психологічні умови ефективності професійних дій, уміло використовувати для цього мовні та немовні психологічні засоби реалізації, вправно застосовувати увесь комплекс психологічних прийомів, що забезпечить більш високу ефективність вирішення оперативно-службових завдань;

– розвиток професійної спостережливості та пам'яті працівника (включає вміння застосовувати психологічні прийоми для підвищення ефективності професійного спостереження, розвитку уважності, натренованості органів чуттів, вироблення швидкого, повного та точного запам'ятовування, хорошого збереження в пам'яті та правильного відтворення значущої для розв'язуваних завдань інформації), психологічної стійкості (проявляється у здатності працівника діяти спокійно та впевнено в психологічно складних, емоційно напружених,

небезпечних і відповідальних ситуаціях оперативно-службової діяльності).

Психологічна підготовка прокурорів – це спеціально організований, цілеспрямований процес впливу на працівників з метою розвитку та активізації необхідних якостей, що обумовлюють успішне, ефективне виконання оперативно-службових завдань. Здійснення такої підготовки зумовлене особливостями службової діяльності працівників органів прокуратури, отже, її зміст повинен мати чітко виражену професійну спрямованість.

Зокрема, до змісту психологічної підготовки прокурорських працівників належать:

– формування психологічної готовності до боротьби зі злочинністю;

– розвиток психологічної орієнтованості в різних аспектах специфічної оперативно-службової діяльності;

– вироблення та зміцнення професійно значущих пізнавальних якостей;

– удосконалення та розвиток навичок і вмінь встановлення психологічного контакту з різними категоріями громадян;

– формування навичок рольової поведінки в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності;

– підвищення уміння застосовувати психолого-педагогічні прийоми впливу в складних, конфліктних ситуаціях спілкування з громадянами;

– розвиток психологічної стійкості, вміння володіти собою в напружених ситуаціях оперативно-службової діяльності;

– зміцнення позитивних емоційно-вольових якостей особистості, навчання працівників прийомам саморегуляції та самовладання;

– формування вольової активності та навичок вольових дій;

– підготовка до психічних перевантажень у роботі.

Формування психологічної готовності до боротьби зі злочинністю є найважливішим у психологічній підготовці прокурорів, оскільки надає довершеності їхній професійній спрямованості, розвиває стійкі професійні інтереси до фаху, а також формує нетерпимість до різного роду правопорушень, стійку звичку виконання правових норм, загострене почуття правди, справедливості та законності.

Розвиток психологічної орієнтованості у різних аспектах специфічної оперативно-службової діяльності передбачає ознайомлення працівників з основами психології, вироблення навичок і звичок зважати на психологію окремих людей та груп у своїй роботі. Орієнтованість у психологічних аспектах оперативно-службової діяльності передбачає знання та врахування психологічних особливостей проведення слідчих, процесуальних та інших дій.

З цією метою важливо проводити відповідні заняття зі службової підготовки, які забезпечують ефективність пізнавальної діяльності прокурорських працівників і сприяють розвитку їхніх професійно значущих пізнавальних рис: професійної чутливості, сприйняття, спостережливості, пам'яті, мислення, уяви. Спеціальні вправи та тренування з розвитку цих якостей передбачають оволодіння працівниками органів прокуратури основними прийомами та знаннями певних правил підвищення ефективності запам'ятовування, збереження та відтворення професійно значимої інформації, розвитку логічного мислення і творчої уяви.

Удосконалення та розвиток навичок і вмінь встановлення психологічного контакту з різними категоріями громадян пов'язані з тим, що діяльність працівників органів прокуратури проходить у постійному спілкуванні з особами, які виступають у різних статусах: потерпілих, свідків, підозрюваних тощо. Від уміння прокурорів спілкуватися з ними, встановлювати психологічний контакт, довірчі відносини залежить якість одержуваної оперативно значимої інформації, що, у свою чергу, впливає на успішність діяльності в цілому. У ході психологічної підготовки прокурори повинні опанувати систему методів і прийомів встановлення психологічного контакту. Їм має бути притаманне вміння швидко встановлювати контакт з незнайомими людьми та налаштовувати їх до себе, вислуховувати людей і долати психологічні бар'єри в процесі спілкування. Психологічна підготовка передбачає засвоєння певних правил, які дають можливість полегшити процес встановлення психологічного контакту.

Важливим у психологічній підготовці працівника органів прокуратури є також формування навичок рольової поведінки в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності як вагомих компонентів професійної майстерності, які використовуються з метою добування необхідної для розкриття або запобігання злочинам інформації. У цьому зв'язку в ході психологічної підготовки прокурори повинні виробляти вміння маскувати свою приналежність до органів прокуратури, свої дійсні якості та стани, мету спілкування.

З огляду на типовість виникнення у діяльності прокурорів конфліктних ситуацій у процесі спілкування з громадянами важливо сформувати їхнє уміння нейтралізувати конфліктну ситуацію, навчити способів вирішення конфліктів, умілого використання таких методів психолого-педагогічного впливу на людей, як переконання, навіювання, примус, стимулювання.

Формування психологічної стійкості, вміння володіти собою в напружених ситуаціях оперативно-службової діяльності необхідне працівникам органів прокуратури, які у повсякденній практичній роботі піддаються впливу багатьох несприятливих психологічних обставин, що можуть зашкодити якості виконання професійних дій.

Психологічна стійкість розглядається як один із найважливіших показників психологічної підготовленості, що проявляється у здатності прокурорів не піддаватися впливу негативних обставин. Тут важливе формування знань та умінь передбачати ці труднощі при вирішенні оперативно-службових завдань. Вироблення психологічної стійкості сприяє натренованості працівників бездоганно виконувати професійні дії в умовах максимальних психологічних труднощів.

Формування психологічної стійкості та вміння володіти собою в напружених ситуаціях передбачає вироблення у прокурорів певних емоційно-вольових якостей особистості, таких як відповідальність, стійкість до невдач, схильність і стійкість до ризику, самовладання, витримка тощо. У процесі занять і тренувань прокурори повинні оволодіти прийомами саморегуляції, зняття нервової напруги, активізації внутрішніх ресурсів на виконання поставленого завдання.

Під час психологічної підготовки необхідно також формувати вольову активність та навички вольових дій прокурорів. Труднощі та перешкоди у практичній діяльності працівників органів прокуратури ускладнюють якісне виконання завдань, а часом і перешкоджають досягненню поставленої мети. Подоланню складних ситуацій мусить сприяти вироблення вольової активності. Для цього у процес занять включаються певні елементи – перешкоди, які заважають реалізації поставлених цілей. Накопичений у таких тренуваннях досвід вольової активності, безумовно, впливатиме на розвиток вольових якостей особистості.

Підсумовуючи, можемо зробити такі висновки. Професійна діяльність прокурорів військової прокуратури сил антитерористичної операції проходить переважно в екстремальних умовах і характеризується високою динамікою, напруженістю, загрозою життю, здоров'ю, невизначеністю та новизною ситуації, суперечливістю інформації, дефіцитом часу тощо, які є джерелом психічної напруженості та вимагають від усіх сфер особистості достатньо високого рівня розвитку психологічної готовності, сформованості спеціальних здібностей, рис, властивостей.

Саме тому проблема формування психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності в екстремальних умовах є актуальною.

Перспективами подальшої розробки та досліджень зазначеної проблеми можуть бути: уточнення критеріїв та обґрунтування процедури відбору кандидатів для прокурорської роботи; пошук психолого-педагогічних засобів підвищення психологічної готовності прокурорів до діяльності в екстремальних умовах.

Список використаних джерел

1. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск: Изд-во БГУ им. В.И. Ленина, 1976. – 175 с.
2. Екстремальна психологія: підручник / за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – К.: Август Трейд, 2007. – 502 с.
3. Макаревич О.П. Психологія перемоги: монографія / О.П. Макаревич. – К.: ДАКККІМ, 2006. – 295 с.
4. Моляко В.А. Психологические проблемы творческой одаренности / В.А. Моляко. – К.: Знание Украины, 1995. – 52 с.
5. Платонов В.І. Динаміка психологічної готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ до правоохоронної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 20.02.02 «Військова педагогіка та психологія» / В.І. Платонов; Нац. академія прикордонних військ України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький: Вид-во Нац. академії ПВУ, 2001. – 18 с.
6. Психологія професійної діяльності офіцера: підручник для військ. вузів / В.Г. Кремень [та ін.]. – Хмельницький: Вид-во Академії ПВУ, 1999. – 488 с.

7. Тертишник В.М. Концептуальні проблеми удосконалення статусу та процесуальної форми діяльності слідчого / В.М. Тертишник // Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Донецьк: ДІВС, 2003. – С. 51–57.
8. Тімченко О.В. Професійний стрес працівників органів внутрішніх справ України (концептуалізація, прогнозування, діагностика та корекція): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук: спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / О.В. Тімченко; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 35 с.
9. Томчук М.І. Психологічна готовність особистості до правоохоронної діяльності: монографія / М.І. Томчук. – Хмельницький: НВП «Еврика», 2003. – 197 с.
10. Траверсе Т.М. Психологія праці: навч.-метод. посіб. / Т.М. Траверсе. – К.: Ін-т післядипломної освіти Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2004. – 116 с.
11. Добрянський О.А. Психологічна готовність слідчих до професійної діяльності: монографія / Добрянський О.А., Томчук С.М. – Вінниця: Нілан, 2014. – 175 с.

Олександр Добрянський

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРОКУРОРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

У статті представлено сутність, структуру та зміст складових психологічної готовності прокурорів до професійної діяльності в екстремальних умовах, визначено критерії оцінки рівнів її сформованості.
Ключові слова: *прокурор; професійна діяльність; психологічна готовність; екстремальні умови.*

Александр Добрянский

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ ПРОКУРОРОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ

В статье представлена сущность, структура и содержание составляющих психологической готовности прокуроров к профессиональной деятельности в экстремальных условиях, определены критерии оценки уровней ее сформированности.
Ключевые слова: *прокурор; профессиональная деятельность; психологическая готовность; экстремальные условия.*

Alexander Dobriansky

PROSECUTORS PSYCHOLOGICAL READINESS FOR PROFESSIONAL WORK IN EXTREME CONDITIONS

In the article the essence, structure and content components of psychological readiness prosecutors for professional work in extreme conditions. The criteria of evaluation indicated the levels of readiness.
Keywords: *prosecutor; professional activity; psychological readiness; extreme conditions.*

НЕДОЛІКИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ЩО ПРИЗВЕЛИ ДО УХВАЛЕННЯ ВИПРАВДУВАЛЬНИХ ВИРОКІВ: АНАЛІЗ МАТЕРІАЛІВ ПРАКТИКИ

ОЛЕГ ДЕНЕГА

заступник начальника
Департаменту підтримання
державного обвинувачення та представництва
інтересів громадянина або держави в судах
Генеральної прокуратури України,
старший радник юстиції,
кандидат юридичних наук

УДК 343.154+347.963

Відповідно до положень ст. 62 Конституції України, ч. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст.ст. 7, 17 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину, обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях, та всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У статті 2 КПК України визначено основні завдання кримінального провадження, зокрема: охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

КПК України передбачає низку процедур, спрямованих на максимально повну та ефективну реалізацію зазначених завдань. Разом з тим на сьогодні спостерігається тенденція до збільшення кількості винесених судами виправдувальних вироків, які набрали законної сили. Це є свідченням того, що суди більш ретельно і безсторонньо почали ставитися до доказової бази, її оцінки, позбавлятися обвинувального нахилу при постановленні вироку, що є характерним для демократичного суспільства [1, 239]. З іншого боку, це вказує на помилки та недоліки, які допускають ор-

гани досудового розслідування та прокуратури під час виконання покладених на них повноважень.

Серед авторів, які досліджували питання щодо різних аспектів порушень і помилок під час досудового розслідування та судового розгляду, слід назвати І.В. Басисту, Р.С. Бєлкіна, Є.Г. Веретєхіна, Р.В. Верешу, В.І. Власова, М.М. Гультая, О.В. Іщенка, В.Н. Карагодіна, А.В. Красницьку, М.П. Курила, В.Т. Маляренка, Т.М. Марітчака, В.Я. Мармаша, А.Б. Марченка, А.Д. Назарова, О.Є. Омельченка, Д.В. Петруню, О.А. Самойленка, О.Ю. Татарова, А.С. Токарську та інших. Право особи на виправдання та окремі питання ухвалення виправдувальних вироків стали предметом наукового пошуку таких дослідників, як О.В. Абрамов, Ю.М. Грошевий, В.С. Дяков, О.І. Лисенко, Є.О. Мірошниченко, Я.О. Мотовіловкер, Ю.В. Охотіна, І.Л. Петрухін, В.П. Півненко, В.О. Попелюшко, І.І. Самсонов, Ю.Н. Седлецький та інших.

Водночас існує практична потреба постійного дослідження причин ухвалення судами виправдувальних вироків, а також наявних негативних тенденцій у діяльності органів досудового розслідування та прокуратури, які призводять до незаконного притягнення осіб до кримінальної відповідальності. Тож метою цієї статті є аналіз та висвітлення недоліків і помилок, які допускаються під час досудового розслідування і в подальшому призвели до ухвалення судами виправдувальних вироків, а отже – засвідчили факт порушення конституційних прав осіб, незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності.

Зазначимо статистичні дані. Так, упродовж 2015 року судами всіх інстанцій у зв'язку з недоведеністю вчинення обвинуваченими кримінальних правопорушень усього ухвалено реабілітуючих рішень (виправдувальні вироки, ухвали про закриття проваджень) стосовно 497 осіб, із них у кримінальних провадженнях – 453, у кримінальних справах – 44, що становить, відповідно, 47 % та 37 % від загальної кількості реабілітуючих рішень, ухвалених судами в цей період у кримінальних провадженнях (964) та у кримінальних справах (119) за всіма підставами. За 6 місяців 2016 року із зазначеної підстави судами всіх інстанцій всього ухвалено реабілітуючі рішення стосовно 206 осіб, із них у кримінальних провадженнях – 200, у кримінальних справах – 6, що становить, відповідно, 38 % та 24 % від загальної кількості реабілітуючих рішень, ухвалених судами в цей період у кримінальних провадженнях (526) та у кримінальних справах (25) за всіма підставами.

Як засвідчило вивчення Генеральною прокуратурою України практики участі прокурорів у розгляді судами кримінальних проваджень (справ), у яких осіб виправдано або провадження закрито у зв'язку з недоведеністю вчинення кримінальних правопорушень обвинуваченими [2], основними причинами ухвалення реабілітуючих рішень з підстав недоведеності вчинення кримінального правопорушення обвинуваченим є суттєві прорахунки під час проведення досудового розслідування, недодержання слідчими та прокурорами вимог кримінального процесуального закону, що призвели до визнання судом зібраних доказів недопустимими. Слушно зазначає О.Ю. Татаров, що досить часто слідчі помилки зумовлені порушенням процесуальної регламентації й способів збирання доказів, порядку провадження окремих слідчих дій, недоопрацюванням у слідчих версіях тощо [3, 230]. Водночас при вивченні практики встановлено й деякі інші порушення вимог процесуального закону.

Для більшої практичної спрямованості наведемо найвиразніші приклади з огляду на оцінки порушень, що були допущені у відповідних кримінальних провадженнях. Наприклад, вироком Комсомольського районного суду м. Херсона від 26 листопада 2014 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Херсонської області, М. виправдано за обвинуваченням у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 185 Кримінального кодексу України (далі – КК України). М. обвинувачувався у тому, що він спільно з Ч. (засуджений за ч. 1 ст. 185 КК України) за допомогою мобільного телефону та електронної послуги «Приват 24» зняли і перевели грошові кошти з банківського рахунку Б. на іншу банківську картку, а в подальшому цими коштами заволоділи. Серед ключових доказів обвинувачення суду було надано протокол тимчасового доступу до речей і документів від 6 червня 2014 року на підставі ухвали слідчого судді від 22 квітня 2014 року (вказаний протокол мав важливе доказове значення, містив інформацію про доступ до рахунку потерпілого, про рух коштів, які у подальшому були

привласнені), однак зазначена слідча дія (виїмка банківської документації) була проведена поза межами строку дії ухвали слідчого судді (згідно з пунктом 7 ч. 1 ст. 164 КПК України цей строк не може перевищувати один місяць), що призвело до визнання вказаного доказу недопустимим. Крім того, на час здійснення доступу до речей і документів у кримінальному провадженні закінчився строк досудового розслідування і відповідно до ч. 8 ст. 223 КПК України жодні слідчі дії не могли проводитися. Посилання на зазначений доказ у реєстрі матеріалів досудового розслідування було відсутнє.

В іншому провадженні проведення оперативної закупки наркотичних засобів з порушенням встановленої процесуальної процедури також призвело до втрати основних доказів обвинувачення. Вироком Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 7 травня 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Миколаївської області, К. виправдано на підставі пункту 2 ч. 1 ст. 373 КПК України через недоведеність вчинення нею кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України. К. обвинувачувалась у тому, що за попередньою змовою зі своїм сином С. незаконно збула особливо небезпечний наркотичний засіб – «канабіс». Обвинувачення К. ґрунтувалося на доказах, здобутих за результатами негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД), проведених у формі оперативної закупки. Як встановлено судом, оперативну закупку наркотичних засобів проведено з грубим порушенням вимог кримінального процесуального законодавства (у протоколі не вказано конкретний проміжок часу її проведення, адреса проведення НСРД не відповідає адресі, зазначеній в обвинувальному акті, постанова прокурора, яка була підставою для проведення НСРД, не конкретизована, не вказано, що слідчі дії проводилися із застосуванням технічних засобів, у протоколі огляду покупця не зазначено про наявність у нього технічних засобів, на що вказали і поняті). У результаті надані прокурором докази визнано недопустимими. Дозвіл на проведення НСРД стосовно К. слідчим суддею не надавався, підстави для проведення аудіо- та відеоконтролю особи були відсутні, а тому протокол, складений за результатами цих дій, також обґрунтовано визнано недопустимим доказом. Крім порушень, допущених на стадії досудового розслідування, стороною обвинувачення не виконано вимоги ч. 3 ст. 23 та ч. 2 ст. 256 КПК України – не забезпечено явку в судове засідання та допит особи, яка здійснювала оперативні закупки наркотичних засобів у обвинувачених.

Порушення встановленого порядку проведення огляду транспортного засобу призвело до визнання ключового доказу недопустимим. Так, ухвалою Апеляційного суду Івано-Франківської області від 15 жовтня 2015 року за апеляційною скаргою обвинуваченого скасовано обвинувальний вирок Косівського районного суду від 17 липня 2015 року стосовно Г., а кримінальне провадження закрито у зв'язку з невстановленням достатніх підстав для доведення винуватості особи і вичерпанням можливостей їх отримання. За обвинувальним вироком суду Г. було визнано винуватим за ч. 1 ст. 309 КК України та засуджено за те, що він 21 червня 2014 року незаконно зберігав при собі та перевозив у автомобілі психотропну речовину, обіг якої обмежено, – амфетамін. Після повторно досліджених під час апеляційного розгляду обставин правопорушення встановлено, що огляд місця події (автомобіля, у якому було вилучено психотропну речовину) проведено 21 червня 2014 року лише з дозволу співвласника автомобіля – Д., без ухвали слідчого судді. На порушення вимог ч. 3 ст. 233 КПК України слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням про проведення огляду лише через два дні після його проведення. Крім того, у клопотанні просили дозволу провести огляд автомобіля Д., яким на момент огляду користувався Г. При цьому питання щодо огляду речей Г. не порушувалось, однак під час слідчої дії психотропна речовина виявлена та вилучена саме з його речей. Оскільки речовий доказ вилучено з порушенням встановленого КПК України порядку, його подальше експертне дослідження не мало жодних юридичних наслідків і висновок експерта, як і протокол огляду місця події, визнано апеляційним судом недопустимими доказами.

Самостійне збирання і фіксація доказів за допомогою технічних засобів неуповноваженою на те особою поза межами встановленої законом процесуальної процедури призвели до ухвалення реабілітуючих рішень. Зокре-

ма, вироком Малиновського районного суду м. Одеси від 3 вересня 2015 року К. виправдано за ч. 3 ст. 368 КК України у зв'язку з недоведеністю вчинення ним кримінального правопорушення. Ухвалою Апеляційного суду Одеської області цей вирок суду залишений без змін. К. обвинувачувався у тому, що, будучи службовою особою, яка займає відповідальне становище, – старшим слідчим у особливо важливих справах слідчого управління державної податкової служби в Одеській області, одержав хабар у розмірі 15 000 доларів США за сприяння у вивезенні товару для подальшої реалізації, на який попередньо було накладено арешт. Підставою для виправдання стало визнання судом недопустимими основних доказів обвинувачення: протоколу добровільної видачі диктофона Transcend, протоколу огляду вказаного диктофона та прослуховування аудіозапису розмови, USB-флеш накопичувача з копією запису, зробленого хабародавцем. Своє рішення суд мотивував тим, що сам диктофон, на який було записано розмову між хабародавцем і К., суду не надано і USB-флеш накопичувач, на якому зафіксовано розмову, для відповідного дослідження експерту не направлявся. З показань особи вбачалось, що розмова з К. записана з власної ініціативи, ще до звернення із заявою про злочин до відповідних правоохоронних органів. Виправдовуючи підсудного, суд послався на правову позицію, викладену в рішенні Конституційного Суду України № 12-рп/2011 (щодо тлумачення положення ч. 3 ст. 62 Конституції України), за змістом якої обвинувачення у вчиненні злочину не може ґрунтуватися на фактичних даних, одержаних шляхом вчинення цілеспрямованих дій щодо їх збирання і фіксації особою, не уповноваженою на здійснення такої діяльності. Як наслідок, суд також визнав недопустимими доказами висновки фоноскопічних експертиз, оскільки для їхнього проведення були надані матеріали, отримані за результатами оперативно-розшукових дій, проведених із порушенням встановленого чинним КПК України порядку.

Докази, отримані з показань свідка, який у подальшому набув статусу обвинуваченого, визнані судом недопустимими (ч. 3 ст. 87 КПК України). Вироком Шосткинського міськрайонного суду від 16 лютого 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Сумської області, З. виправдано за обвинуваченням у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України, у зв'язку з недоведеністю його вини у вчиненні інкримінованого злочину. Органом досудового розслідування З. оголошено підозру в тому, що він, керуючи автомобілем у м. Шостці, при виконанні повороту ліворуч у бік заїзду в подвір'я, порушуючи Правила дорожнього руху, не надавши дорогу мотоциклу під керуванням Ж., допустив зіткнення з ним, внаслідок чого потерпілий отримав тяжкі тілесні ушкодження, від яких помер у лікарні. Головною підставою для виправдання З. стало те, що судом визнано недопустимим доказом протокол слідчого експерименту, в основу якого покладено показання свідка З., котрий у подальшому набув статусу обвинуваченого. Такі показання згідно з ч. 3 ст. 87 КПК України визнаються недопустимими доказами. Як наслідок, недопустимим доказом судом визнано також висновок судової автотехнічної експертизи, оскільки при її проведенні як вихідні дані було використано показання свідка, який у подальшому набув статусу обвинуваченого.

Поверховість досудового розслідування та побудова обвинувачення на припущеннях, за відсутності інших доказів, не можуть свідчити про доведеність вини особи. Так, вироком Красногвардійського районного суду Дніпропетровської області від 14 квітня 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Дніпропетровської області, Б. виправдано за обвинуваченням у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 289 КК України. Цим же вироком К. засуджено. К. та Б. обвинувачувались у тому, що за попередньою змовою між собою заволоділи моторолером, який належав потерпілому Л. Висновок органу досудового розслідування про наявність спільного умислу К. та Б. на заволодіння транспортним засобом зроблено передчасно і без належної оцінки обставин, які передували викраденню моторолера. Зокрема, з показань потерпілого вбачалося, що він давав дозвіл покататися на моторолері лише К., а Б. у цей час поряд з ними не було. Жоден свідок, допитаний у судовому засіданні, прямо чи опосередковано не підтвердив того, що між Б. і К. були попередні домовленості, спрямовані на заволодіння транспортним засобом. Інших доказів, які свідчили б про наявність у Б.

умислу на незаконне заволодіння транспортним засобом, стороною обвинувачення суду не надано. Висновок про причетність Б. до викрадення транспортного засобу побудований на припущеннях, що грубо суперечить положенням ч. 3 ст. 62 Конституції України.

Визнання висновку судової експертизи недопустимим доказом призвело до виправдання обвинуваченого. Так, вироком Сарненського районного суду Рівненської області від 30 квітня 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Рівненської області, Б. виправдано за недоведеністю вини у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 240 КК України. Обвинувачення полягало в тому, що Б. разом з іншими особами, за попередньою змовою з ними, за допомогою мотопомпи, шляхом гідророзмиву ґрунту незаконно видобули бурштин-сирець вагою 262 г, що є корисною копалиною загальнодержавного значення. Єдиним доказом винуватості Б. у вчиненні інкримінованого злочину був висновок судової гемологічної експертизи про те, що надані для експертного дослідження камені є бурштином-сирцем. Проте, як було встановлено під час судового провадження, у порушення вимог ч. 2 ст. 102 КПК України експерт не був попереджений слідчим про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків. Крім того, з наданого суду стороною захисту витягу з реєстру атестованих судових експертів вбачалося, що експерт, який проводив експертизу, не значиться в ньому як атестований судовий експерт, що потягло визнання доказу недопустимим.

Як встановлено під час вивчення матеріалів практики, порушення принципу безпосередності дослідження доказів (ст. 23 КПК України) та суттєві порушення вимог кримінального процесуального закону є найпоширенішими підставами для скасування апеляційними судами обвинувальних вироків та закриття проваджень з реабілітуючих підстав.

Зокрема, ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 16 червня 2015 року скасовано обвинувальний вирок Лубенського міськрайонного суду стосовно В. за ч. 2 ст. 367 КК України, а кримінальне провадження щодо нього закрито у зв'язку з невстановленням достатніх доказів для доведення його винуватості у вчиненні кримінального правопорушення. Органом досудового розслідування В. обвинувачувався у тому, що він, будучи керівником Лубенської дирекції КП «Шляхрембуд», неналежно виконував свої службові обов'язки через несумлінне ставлення до них, що виразилось у допущенні неправомірного включення до актів форми КБ-2 завищеної вартості виконаних робіт очолюваною ним дирекцією КП «Шляхрембуд» із капітального та поточного ремонтів і утримання доріг комунальної власності на замовлення Відділу комунального господарства та капітального будівництва Лубенської міської ради за період з 18 квітня 2012 року по 9 липня 2013 року, внаслідок чого було заподіяно збитків місцевому бюджету на суму 95 292 грн. Приймаючи рішення про закриття кримінального провадження стосовно В., апеляційний суд констатував суттєві процесуальні порушення, допущені органом досудового розслідування в частині збирання доказів. Зокрема, в основу обвинувачення В. було покладено висновок комплексної судової будівельно-технічної та економічної експертизи, яка містила істотні суперечності, оскільки нею при встановленні суми збитків не охоплювався період роботи В. з 1 квітня 2011 року по 1 вересня 2013 року. Докази, які мали важливе процесуальне значення, а саме: акти приймання-передачі матеріалів, банківські виписки та доручення, висновок комплексної судово-економічної експертизи, були отримані з іншого кримінального провадження та долучені до цього провадження рапортом слідчого. При цьому слідством проігноровано положення ст. 110 КПК України про те, що всі рішення слідчого і прокурора приймаються у формі постанови, а не рапорту. Крім того, судом відхилено клопотання прокурора в порядку ч. 11 ст. 290 КПК України про надання доступу обвинуваченому і захиснику до додаткових матеріалів досудового розслідування, внаслідок чого важливі докази у вказаному кримінальному провадженні втратили свою процесуальну вагу.

Кримінальне провадження всупереч закону не було розпочато в порядку приватного обвинувачення, що серед іншого призвело до реабілітації особи за пред'явленим обвинуваченням. Ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 5 січня 2015 року

скасовано обвинувальний вирок Лохвицького районного суду щодо Б., якого було засуджено за ч. 1 ст. 122 КК України. Кримінальне провадження за ч. 1 ст. 122 КК України віднесено процесуальним законом до кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, яке згідно з положеннями ст. 477 КПК України могло бути розпочато слідчим лише на підставі заяви потерпілого. Зазначені вимоги закону органом досудового розслідування дотримано не було, що вказує на безпідставне направлення обвинувального акта щодо Б. до суду і, відповідно, необґрунтований судовий розгляд кримінального провадження стосовно нього. Крім того, під час досудового розслідування було допущено низку процесуальних порушень, які в суді першої інстанції не враховувалися.

Мало місце ухвалення виправдувального вироку через провокацію злочину працівниками правоохоронного органу. Так, вироком Дубенського міськрайонного суду від 6 травня 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Рівненської області, М. виправдано у зв'язку з недоведенням його вини у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 307, ч. 2 ст. 307 КК України. М. обвинувачувався в незаконному придбанні, зберіганні та неодноразовому збуті (4 рази) легендованій особі психотропної речовини – амфетаміну (фенаміну). Судом встановлено, що працівники відділення боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів Дубенського МВ УМВС України в Рівненській області схилили до співпраці з ними раніше неодноразово судимого Г., щодо якого за останнім вироком суду був встановлений іспитовий строк, і поставили йому неправомірну вимогу про необхідність притягнення до кримінальної відповідальності будь-якої особи за незаконний збут наркотичної сировини шляхом схиляння цієї особи до збуту наркотиків, за що пообіцяли останньому винагороду в розмірі 300 грн за кожен факт збуту, а також те, що його прізвище фігурувати в закупках не буде. Г., побоюючись можливого переслідування з боку працівників міліції, погодився на їхню пропозицію. З цією метою він попросив свого знайомого М., з яким перебував у дружніх стосунках, під приводом крайньої необхідності придбати для власного вживання амфетамін, що останній і зробив. У зв'язку з цим суд визнав матеріали оперативно-слідчих дій недопустимими доказами та дійшов переконливого висновку, що кримінальне переслідування в цьому випадку мало місце у зв'язку з провокацією працівниками правоохоронного органу.

Отже, як свідчить викладене, у зазначених випадках переважна більшість недоліків та помилок органів досудового розслідування та прокуратури пов'язана із порушенням норм КПК України щодо доказів та доказування і має своїм наслідком визнання у подальшому доказів недопустимими. При цьому, як зазначає М.М. Гультай, помилки у кримінально-процесуальній діяльності мають не лише предметно-практичний характер, що виражається у погрішностях при провадженні слідчих і судових дій, а й інтелектуально-логічний, що полягає в неправильній оцінці наявної у справі доказової інформації та прийнятті на її основі незаконних і необґрунтованих процесуальних рішень [4, 15]. Тож врахування слідчими та прокурорами існуючої практики, ретельний аналіз помилок, допущених їхніми колегами, поряд із належним знанням кримінального й процесуального законодавства, міжнародних стандартів судочинства, підвищенням вимогливості до власної професійної діяльності є тими факторами, які допоможуть у майбутньому не лише уникнути повторення та дублювання таких недоліків у слідчо-прокурорській діяльності, а й якісно оцінювати наявні в кожному провадженні докази з позиції їх належності, допустимості, достовірності та приймати усвідомлені й виважені процесуальні рішення. При цьому слід ще раз наголосити на важливому значенні своєчасного та повного доведення до відома правозастосовців як негативних, так і позитивних прикладів із практики.

Список використаних джерел:

1. Півненко В.П. Підстава постановлення виправдувального вироку / В.П. Півненко, Є.О. Мірошниченко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. – 2012. – № 11. – С. 239–242.
2. Узагальнення практики участі прокурорів у розгляді судами кримінальних проваджень (справ), у яких осіб виправдано або провадження закрито у зв'язку з недоведеністю вчинення кримінальних правопорушень обвинуваченими // Генеральна прокуратура України. – 2016.
3. Татаров О.Ю. Щодо шляхів усунення окремих недоліків слідчої діяльності / О.Ю. Татаров // Боротьба із організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2011. – № 24. – С. 228–236.
4. Гультай М.М. Виявлення і виправлення слідчих та судових помилок у кримінальному процесі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / М.М. Гультай – Х., 2008. – 20 с.

Олег Денега

НЕДОЛІКИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ЩО ПРИЗВЕЛИ ДО УХВАЛЕННЯ ВИПРАВДУВАЛЬНИХ ВИРОКІВ: АНАЛІЗ МАТЕРІАЛІВ ПРАКТИКИ

У статті на конкретних прикладах кримінальних проваджень, розглянутих судами у 2015 році, проаналізовано недоліки досудового розслідування, які в подальшому призвели до ухвалення судами виправдувальних вироків. Зроблено висновок, що такі порушення стосуються переважно питань доказів та доказування.

Ключові слова: *виправдувальний вирок; докази; недопустимий доказ.*

Олег Денега

НЕДОСТАТКИ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ, ПРИВОДЯЩИЕ К ПОСТАНОВЛЕНИЮ ОПРАВДАТЕЛЬНЫХ ПРИГОВОРОВ: АНАЛИЗ МАТЕРИАЛОВ ПРАКТИКИ

В статье на конкретных примерах уголовных производств, рассмотренных судами в 2015 году, проанализированы недостатки досудебного расследования, которые в дальнейшем привели к постановлению судами оправдательных приговоров. Сделан вывод, что такие нарушения касаются преимущественно вопросов доказательств и доказывания.

Ключевые слова: *оправдательный приговор; доказательства; недопустимое доказательство.*

Oleg Deneha

SHORTCOMINGS OF PRE-JUDICIAL INVESTIGATION THAT LED TO THE ADOPTION OF ACQUITTING JUDGMENTS: ANALYSIS OF MATERIALS OF PRACTICE

In the article was analyzed shortcomings of pre-judicial investigation on specific examples of criminal proceedings that have been considered by courts in 2015, which have led to adoption by courts of acquitting judgments. The conclusion to be drawn is that such violations mainly related to the issues of evidences and averments.

Keywords: *acquitting judgment; evidences; inadmissible evidence.*

ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ПОМЕРЛОЇ ОСОБИ: ПРОБЛЕМИ УСУНЕННЯ ПРОГАЛИН НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ОКСАНА КАПЛІНА

завідувач кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор

УДК 343.13

Утілення у правозастосовну практику принципу верховенства права (ст. 8 Конституції України, ст. 8 Кримінального процесуального кодексу України) неможливе без створення у правовій системі держави такого законодавчого підґрунтя, яке б повністю відповідало принципу правової визначеності. Рівним чином це стосується й кримінального процесуального законодавства.

Згідно зі ст. 1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК України та інших законів України. Отже, закони є основною формою вираження та закріплення норм права, що регламентують порядок кримінального судочинства. Від того, наскільки якісними є норми кримінального процесуального права, багато в чому залежить законність правозастосовної діяльності.

Європейський суд з прав людини поняття «якість закону» пов'язує з його точністю і зрозумілістю. Зокрема, по-перше, закон повинен бути доступним особі, тобто містити зрозумілі й чіткі формулювання, які б давали можливість особі самостійно або за допомогою консультацій регулювати свою поведінку. По-друге, норми закону мають бути несуперечливими та пропонувати повне врегулювання суспільних відносин, не допускаючи існування прогалин. По-третє, закон має бути передбачуваним, тобто таким, щоб особа могла передбачити наслідки його застосування. Крім того, закон повинен з достатньою чіткістю встановлювати межі дискреційних повноважень, наданих органам влади, та спосіб їх здійснення.

На жаль, чинне кримінальне процесуальне законодавство не завжди відповідає зазначеним вище вимогам. Воно містить неузгодженості, неточності, прогалини нормативного регулювання, колізії та інші логіко-структурні дефекти. Це негативно позначається на правозастосовній практиці, породжує відсутність єдності у тлумаченні норм права учасниками кримінального провадження, змушує слідчого та прокурора застосовувати норми права, ґрунтуючись на правоінтерпретаційному ризику.

Однією з проблем, що постає перед правозастосовниками, є складнощі у тлумаченні та застосуванні положень, що містяться у пункті 5 ч. 1 ст. 284 КПК України, згідно з яким кримінальне провадження закривається в разі, якщо помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого.

З огляду на буквальний зміст пункту 5 ч. 1 ст. 284 КПК України кримінальне провадження

закривається лише щодо підозрюваного, обвинуваченого. Проте в правозастосовній практиці непоодинокими є випадки, коли особа, яка вчиняє злочин, помирає під час його вчинення або безпосередньо після цього (водій у дорожньо-транспортній пригоді, пілот літака внаслідок авіакатастрофи, особа вчиняє самогубство після скоєння злочину тощо). Між тим проведеним досудовим розслідуванням достовірно встановлюється факт вчинення злочину саме померлим, наявними є достатні докази для повідомлення йому про підозру. Вважаємо, що в цій ситуації можна запропонувати такий алгоритм дій слідчого та/або прокурора.

1. У разі наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні злочину слідчий чи прокурор повинні скласти повідомлення про підозру, керуючись вимогами ст.ст. 276–278 КПК України.

2. Оскільки вручити повідомлення про підозру неможливо з об'єктивних причин, повинна бути винесена постанова про неможливість вручення письмового повідомлення про підозру у зв'язку зі смертю особи, яка вчинила злочин.

Можливість формалізації такого рішення слідчого, прокурора не забороняється ч. 3 ст. 110 КПК України, яка встановлює, що рішення слідчого, прокурора приймаються у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених КПК України, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне.

3. Оскільки відповідно до пункту 5 ч. 1 ст. 284 КПК України закриття кримінального провадження не допускається, якщо воно є необхідним для реабілітації померлого, то, на наш погляд, для закриття кримінального провадження щодо померлого слід отримати згоду близьких родичів.

Для цього потрібно скласти протокол, роз'яснивши близьким родичам померлого підозрюваного правові наслідки закриття кримінального провадження за пунктом 5 ч. 1 ст. 284 КПК України та їх право заперечувати проти такого з метою реабілітації померлого.

4. Якщо близькі родичі не заперечують, то прокурор закриває кримінальне провадження за пунктом 5 ч. 1 ст. 284 КПК України.

Одним із завдань кримінального провадження відповідно до ст. 2 КПК України є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Причому закон захищає права та законні інтереси особи не тільки при її житті. Отже, згода близьких родичів є гарантією дотримання прав та законних інтересів померлої особи під час закриття кримінального провадження. При закритті кримінального провадження прокурором за підставою, що розглядається, померлий не визнається винуватим у вчиненні злочину у сенсі положень ст. 62 Конституції України. Сам законодавець, передбачивши окрему підставу для закриття кримінального провадження щодо померлого на стадії досудового розслідування, констатує казуальність, винятковість, особливість цього процесуального акту прокурора.

Слід також додати, що КПК України не встановлює, хто саме має право звернутися із заявою про продовження досудового розслідування з метою реабілітації померлої особи, та процесуальний статус зазначених осіб. Найчастіше такими особами є близькі родичі. Проте, оскільки мета, з якою подається така заява, є винятково гуманною, – реабілітація померлої особи, то, на нашу думку, норму КПК України слід тлумачити поширювально та надавати право наполягати на реабілітації не лише близьким родичам, а й членам родини померлого або його близьким, представникам підприємств, установ та організацій, де працював померлий; представникам громадськості, товаришам по службі тощо. Такий підхід відповідатиме принципу верховенства права та сприятиме захисту прав і законних інтересів померлого.

5. Якщо близькі родичі заперечують проти закриття кримінального провадження, слідчий повинен продовжити проведення досудового розслідування в загальному порядку, передбаченому КПК України.

Під загальним порядком кримінального провадження слід розуміти досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність (пункт 10 ч. 1 ст. 3 КПК України). Таким чином, при запереченні близькими родичами проти закриття кримінального провадження слідчий, прокурор повинні в межах своєї компетенції провести досудове розслідування в повному обсязі, наскільки це можливо, враховуючи відсутність підозрюваного.

Оскільки метою подальшого досудового розслідування є реабілітація особи, то якщо під час його здійснення слідчим будуть встановлені реабілітуючі підстави для закриття кримінального провадження, а саме – відсутність події кримінального правопорушення; відсутність у діянні складу кримінального правопорушення або, навпаки, не встановле-

ні достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати (пункти 1–3 ч. 1 ст. 284 КПК України), в такому разі прокурор повинен закрити кримінальне провадження за тією підставою, яка відповідає процесуальній ситуації, що склалася в доказуванні.

Закриття кримінального провадження за будь-якою підставою, передбаченою пунктами 1–3 ч. 1 ст. 284 КПК України, свідчить про невинуватість особи та має своїм правовим наслідком повну її реабілітацію. В цьому випадку мета, з якою проводилося досудове розслідування в загальному порядку за клопотанням близьких родичів (або інших зацікавлених осіб), вважається досягнутою. Особа визнається невинуватою та отримує право на реабілітацію.

Відомо, що реабілітація в кримінальному процесі являє собою систему передбачених законом соціально-правових засобів, спрямованих на повне відновлення в попередніх правах особи, протиправно притягнутої до кримінальної відповідальності або засудженої, та відшкодування завданої їй шкоди.

Право на реабілітацію виникає у випадках, передбачених ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», а саме: закриття кримінального провадження за відсутністю події кримінального правопорушення, відсутністю у діянні складу кримінального правопорушення або невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді і вичерпанням можливостей їх отримати.

Проблемним у цій ситуації є визначення процесуального статусу близьких родичів, які заперечують проти закриття кримінального провадження щодо померлого підозрюваного. На наш погляд, у даному випадку можливо застосувати аналогію закону (ст. 44 КПК України) та допустити цих осіб до участі у кримінальному провадженні як представників померлого підозрюваного.

Крім того, слід звернути увагу на те, що відповідно до пункту 6 ч. 2 ст. 52 КПК України коли кримінальне провадження здійснюється з метою реабілітації померлої особи (тобто реалізації її суб'єктивного права на реабілітацію), то з моменту виникнення такого права обов'язково до участі у кримінальному провадженні залучається захисник.

6. Якщо після того, як близькі родичі померлого висловили своє заперечення проти закриття кримінального провадження за пунктом 5 ч. 1 ст. 284 КПК України, досудове розслідування було продовжено, але під час його проведення слідчим, прокурором не встановлені підстави для закриття кримінального провадження за реабілітуючими ознаками, а навпаки, підтверджено факт вчинення кримінального правопорушення саме померлим, то, на нашу думку, таке кримінальне провадження повинно бути завершено відповідно до вимог КПК України. Тобто слідчий, прокурор після проведення досудового розслідування в повному обсязі, наскільки це можливо без участі підозрюваного, повинні здійснити процесуальні дії, передбачені ст.ст. 290, 291, 293 КПК України, та передати до суду відповідні процесуальні документи.

7. Суд також повинен здійснити розгляд справи по суті у передбаченому КПК України порядку та, якщо не буде доведено, що: вчинено кримінальне правопорушення, в якому обвинувачується померлий; кримінальне правопорушення вчинено саме ним; в діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення, чи встановлено відсутність події кримінального правопорушення, або відсутність в діянні складу кримінального правопорушення, – тобто з'ясуються реабілітуючі підстави, то він зобов'язаний ухвалити виправдувальний вирок (ч. 1 ст. 373, ч. 6 ст. 284 КПК України). Це тягне за собою повну реабілітацію померлого з відшкодуванням шкоди, завданої незаконним притягненням його до кримінальної відповідальності.

Якщо ж під час судового розгляду буде доведена винуватість померлого, суд повинен постановити ухвалу про закриття кримінального провадження відповідно до абз. 2 ч. 6 ст. 284 КПК України (у зв'язку зі смертю обвинуваченого).

Отже, у випадках, коли близькі родичі заперечують проти закриття кримінального провадження щодо померлого, кримінальне провадження здійснюється в загальному порядку, як це передбачено КПК України, з метою реабілітації померлого, проте зазначена мета не є безумовним (обов'язковим) результатом такого провадження. На підставі всебічного, повного, об'єктивного дослідження всіх обставин кримінального провадження суд, як і слідчий та прокурор, може дійти висновку про винуватість особи, а отже, кримінальне провадження, як вже було зазначено вище, повинно

бути закрито у зв'язку зі смертю обвинуваченого. Обвинувальний вирок щодо померлого не ухвалюється.

Запропонована алгоритмізація дій слідчого та прокурора спрямована на забезпечення прав та законних інтересів особи, яка де-юре не набула статусу підозрюваного у кримінальному провадженні у зв'язку зі смертю; вирішує існуючу проблему правозастосовного характеру та здатна забезпечити законність кримінального провадження, досягнення його завдань, а також сприяє реалізації конституційного припису, відповідно до якого особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ст. 62 Конституції України).

Оксана Капліна

ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ПОМЕРЛОЇ ОСОБИ: ПРОБЛЕМИ УСУНЕННЯ ПРОГАЛИН НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Статтю присвячено дослідженню актуального для сучасної правозастосовної практики питання, пов'язаного із закриттям кримінального провадження у зв'язку зі смертю підозрюваного. Констатується відсутність комплексності нормативного регулювання закриття кримінального провадження за цією підставою. Запропоновано механізм усунення прогалин нормативного регулювання ситуації, коли особа, яка фактично вчинила кримінальне правопорушення, помирає, не встигнувши набути процесуального статусу підозрюваного, що з огляду на буквальне тлумачення закону не дає можливості закрити кримінальне провадження. Крім того, пропонується алгоритм дій слідчого та прокурора, пов'язаний із завершенням досудового розслідування, якщо проти закриття кримінального провадження щодо підозрюваного заперечують близькі родичі з метою реабілітації померлого.

Ключові слова: *закінчення досудового розслідування; закриття кримінального провадження; реабілітація підозрюваного; прогалина нормативного регулювання інституту закриття кримінального провадження.*

Оксана Каплина

ПРЕКРАЩЕНИЕ УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В ОТНОШЕНИИ УМЕРШЕГО ЛИЦА: ПРОБЛЕМЫ УСТРАНЕНИЯ ПРОБЕЛОВ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Статья посвящена актуальному для современной правоприменительной практики вопросу, связанному с прекращением уголовного производства в связи со смертью подозреваемого. Констатируется отсутствие комплексности нормативного регулирования прекращения уголовного производства на этом основании. Предложен механизм устранения пробелов нормативного регулирования ситуации, при которой лицо, фактически совершившее преступление, умирает, не успевая приобрести процессуальный статус подозреваемого, что, исходя из буквального толкования норм закона, не позволяет прекратить уголовное производство. Кроме того, предлагается алгоритм действий следователя и прокурора, связанный с завершением досудебного расследования, если против прекращения уголовного производства в отношении подозреваемого возражают близкие родственники с целью реабилитации умершего.

Ключевые слова: *окончание досудебного расследования; прекращение уголовного производства; реабилитация подозреваемого; пробел нормативного регулирования института прекращения уголовного производства.*

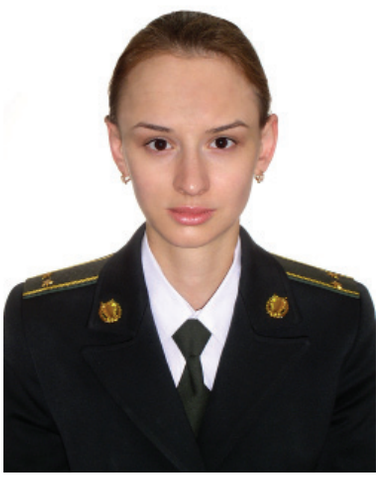
Oksana Kaplina

CLOSING OF THE CRIMINAL CASE IN REGARD TO A DYING PERSON: PROBLEMS OF EMENDATION OF THE BLANKS OF THE NORMATIVE ADJUSTING

The article dedicated the actual for modern law-enforcement practice of the question, which connected with the closing of the criminal case because of the suspect's death. Lack of the complexity of the normative adjustment of the closing the criminal case on this basis is stated. We propose the mechanism of the solving the blanks of the normative adjusting of the situation, in which, the person, who actually commits an offence, does not have time to get the judicial status of the suspect, that from the verbal interpretation of norms of the law, does not give chance to close the criminal case. Besides, we propose the algorithm of the prosecutor's and investigator's actions, that connected with the closing of the pre-trial case, if the relatives against the closing of the criminal case in regard to a suspect with the purpose of rehabilitation of the dead.

Keywords: *pre-trial investigation completion; closing of the criminal procedure; blank of the normative adjusting of the institute of closing the criminal case.*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 172-7 КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ГАННА СПОРА

прокурор
військової прокуратури
Київського гарнізону,
старший лейтенант юстиції

УДК 343.35+342.9

До початку діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції органи прокуратури продовжують складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

З метою виконання своїх міжнародних зобов'язань та удосконалення антикорупційного законодавства Верховна Рада України 14 жовтня 2014 року ухвалила Закон України № 1700-VII «Про запобігання корупції» (далі – Закон), яким було внесено додаткові склади правопорушень у Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Так, за вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень особи, зазначені в ч. 1 ст. 3 цього Закону, притягаються, зокрема, до адміністративної відповідальності у встановленому законом порядку за порушення обмежень, вимог та заборон. Склади правопорушень, пов'язаних із корупцією, зазначені у главі 13-А КУпАП.

Санкція ст. 172-7 КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Водночас практика притягнення до адміністративної відповідальності за це правопорушення засвідчує, що перед прокурорами постає проблема правильної кваліфікації складу адміністративного правопорушення, особливо визначення суб'єктів, на яких поширюється дія цього Закону.

Незважаючи на численні наукові дослідження та ухвалення нового нормативно-правового акта, законодавець досі не врегулював певні суперечності та прогалини в антикорупційному законодавстві, що, у свою чергу, дає підстави для подвійного тлумачення норм права, а також можливість для правопорушників уникнути відповідальності, передбаченої Законом.

Так, при складанні адміністративних корупційних протоколів відносно посадових осіб суб'єктів господарювання, які порушують вимоги запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, логічно постає питанням віднесення зазначених осіб до кола суб'єктів відповідальності.

Відповідно до ст. 172-7 КУпАП, суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пунктах 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», тобто законодавець прямо визначає коло суб'єктів, на яких поширюється відповідальність за вчинення вказаного адміністративного корупційного правопорушення.

Згідно з підпунктом «а» пункту 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», суб'єктами, на котрих поширюється дія антикорупційного закону, є посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені в пункті 1 ч. 1 цієї статті.

Посадовими особами відповідно до Закону України «Про державну службу» вважаються керівники і заступники керівників державних органів та їх апарату й інші державні службовці. Вказані особи наділені організаційно-розпорядчими і адміністративно-господарськими функціями.

Разом з тим нове антикорупційне законодавство не встановлює переліку осіб, які вважатимуться посадовими особами юридичних осіб публічного права. Внесення відповідних змін до законодавства сприятиме чіткому розумінню того, між якими особами можливий конфлікт інтересів, та вчасному запобіганню подібних випадків.

Відсутність такого тлумачення та диференціації понять у КУпАП і Законі України «Про запобігання корупції» зумовлює звернення прокурора до інших нормативно-правових актів та судової практики.

Зокрема, згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 року № 5, організаційно-розпорядчими обов'язками є обов'язки зі здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності.

Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їхні заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їхні заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо).

Крім того, відповідно до вищезазначеної постанови, адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки з управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо).

Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідувачів складами, магазинами, майстернями, ательє, їхніх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Попри те що законодавець визначає поняття «посадова особа», він чітко не розмежовує юридичних осіб приватного права і юридичних осіб публічного права, що створює труднощі для подальшої кваліфікації діяння.

Так, наприклад голова правління Товариства призначив своїм заступником рідного брата. Під час виконання своїх обов'язків голова правління Товариства видавав накази про заохочення брата. Вказаний суб'єкт господарювання є акціонерним товариством, 51 % акцій якого належить державі. Визначення приналежності юридичної особи до публічного чи приватного права у цьому випадку дасть змогу встановити, чи містять зазначені діяння ознаки адміністративного корупційного правопорушення.

Відповідно до ст. 81 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права.

Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів згідно зі ст. 87 цього Кодексу, тоді як юридична особа публічного права – розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

Юридичним особам публічного права за загальним правилом держава надає адміністративні або управлінські функції у певній сфері для реалізації вказаних повноважень з метою забезпечення прав та законних інтересів громадян, охорони суверенітету держави тощо.

Фінансування зазначених вище осіб здійснюється, як правило, за рахунок коштів держави, хоча не є виключенням для таких суб'єктів здійснення самостійної господарської діяльності.

Згідно зі ст. 87 ЦК України, при створенні юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження.

Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, який після його прийняття учасниками стає установчим документом.

Тобто, єдиним засновником публічної юридичної особи є держава або територіальна громада, тоді як юридичну особу приватного права можуть створити приватні особи (фізичні та юридичні) самостійно або й за участю держави, але в такому разі держава виступатиме як співзасновник.

Коло засновників юридичних осіб публічного права на відміну від кола засновників юридичних осіб приватного права чітко визначене. Як указувалось раніше, хоча держава й може брати участь у створенні юридичної особи приватного права, вона не є єдиним засновником.

Зазначена позиція підтверджується ст. 167 ЦК України, відповідно до якої держава може створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь у їхній діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом.

Тобто, можна зробити висновок, що фактично основним критерієм розмежування юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права згідно з положеннями ЦК України є порядок створення юридичних осіб.

Зауважимо, що статус юридичної особи (приватна або публічна) не є тотожним виду акціонерного товариства. Розміщення акцій у Товаристві, його внутрішня організація не впливають на статус юридичної особи, проте особливості створення цього Товариства, його перетворення та зміст правового статусу надають можливість зрозуміти правову приналежність підприємства.

Для визначення публічної природи підприємства необхідно з'ясувати його господарську діяльність, управлінську діяльність державного органу, який управляє корпоративними правами держави в цьому Товаристві, дослідити розпорядчі документи, за допомогою яких здійснюється вплив на діяльність юридичної особи.

Підсумовуючи викладене, з огляду на наш приклад, віднести керівника (голову правління) Товариства до кола суб'єктів відповідальності згідно зі ст. 172-7 «Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» КУпАП неможливо, оскільки Товариство є юридичною особою приватного, а не публічного права.

Вимога ч. 1 ст. 28 Закону стосовно обов'язку осіб, зазначених у пунктах 1, 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, вживати заходів щодо недопущення виникнення та врегулювання реального, потенційного конфлікту інтересів; повідомляти безпосереднього керівника або колегіальний орган про наявність реального чи потенціального конфлікту інтересів; не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів; вживати заходів щодо врегулювання реального чи потенціального конфлікту інтересів не тягне за собою правових наслідків, передбачених КУпАП для посадових осіб суб'єктів приватного права.

Керівник (голова правління) Товариства не належить до кола суб'єктів, визначених пунктом 1 ч. 1 ст. 3 Закону, а пункт 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону вказує на осіб, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (посадові особи юридичних осіб публічного права; особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом)).

Таким чином, керівник (голова правління) Товариства може бути визнаний суб'єктом правопорушення, передбаченого у ст. 172-7 КУпАП, лише тоді, коли це Товариство буде визнано юридичною особою публічного права.

На думку автора, введення в нове антикорупційне законодавство понять «посадова особа», «юридична особа приватного права» та «юридична особа публічного права» надасть змогу чітко визначити суб'єктів відповідальності та унеможливить вільне тлумачення норм права.

Такі зміни стосуються перш за все КУпАП та Закону України «Про запобігання корупції», оскільки антикорупційна політика повинна бути цілісною, єдиною та чіткою. Введення змін у вищезазначені нормативно-правові акти не дасть змоги вільно тлумачити законодавство, не відсилатиме до інших норм права, які не пов'язані з особливостями правовідно-

син у сфері протидії корупції, а також стане рушійною силою для подолання проблем, пов'язаних із корупцією, у нашій країні.

Отже, підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що питання правової кваліфікації діянь, передбачених главою 13-А КУпАП, мають суперечності. Після ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» та набрання ним чинності Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ не було сформовано єдиної судової практики, яка надалі стала б джерелом однакового застосування норм права у сфері запобігання корупції.

З метою удосконалення питання притягнення осіб, які відповідно до законодавства є суб'єктами відповідальності, за вчинення адміністративного корупційного правопорушення, передбаченого ст. 172-7 Кодексу України, доцільно внести відповідні зміни та доповнення до Закону України «Про запобігання корупції».

Ганна Спора

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 172-7 КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Розглянуто визначення суб'єктів відповідальності за вчинення адміністративного корупційного правопорушення, передбаченого ст. 172-7 КУпАП, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції». На підставі вивчення зазначеного Закону зроблено висновок, що в нове антикорупційне законодавство необхідно ввести такі поняття, як «посадова особа», «юридична особа приватного права» та «юридична особа публічного права», що дасть змогу чітко визначити суб'єктів відповідальності та унеможливить вільне тлумачення норм права.

Ключові слова: *адміністративне корупційне правопорушення; антикорупційне законодавство; посадова особа; юридична особа приватного права; юридична особа публічного права.*

Анна Спорая

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУБЪЕКТОВ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА СОВЕРШЕНИЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО КОРРУПЦИОННОГО ПРАВОНАРУШЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТАТЬЕЙ 172-7 КОДЕКСА УКРАИНЫ ОБ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ

Рассмотрены определения субъектов ответственности за совершение административного коррупционного правонарушения, предусмотренного ст. 172-7 КУоАП, в соответствии с Законом Украины «О предотвращении коррупции». На основании изучения указанного Закона сделан вывод о том, что в новое антикоррупционное законодательство необходимо ввести такие понятия, как «должностное лицо», «юридическое лицо частного права» и «юридическое лицо публичного права», что даст возможность четко определить субъектов ответственности и не позволит свободного толкования норм права.

Ключевые слова: *административное коррупционное правонарушение; антикоррупционное законодательство; должностное лицо; юридическое лицо частного права; юридическое лицо публичного права.*

Ganna Spora

SOME LEGISLATIVE DEFINITION ISSUES FOR SUBJECTS OF AN ADMINISTRATIVE CORRUPTION OFFENSE PROVIDED BY ARTICLE 172-7 CODE OF UKRAINE ON ADMINISTRATIVE OFFENCES

We consider the definition of an administrative responsibility for corruption offense provided by Art. 172-7 CAO, according to the Law of Ukraine «On prevention of corruption». Based on the study of the Act, conclude that the new anti-corruption legislation is necessary to introduce concepts such as «official», «private law legal person» and «legal person of public law», which will allow entities to clearly define responsibilities and not allow free interpretation of the law.

Keywords: *administrative corruption offense; anti-corruption legislation; the official; legal entity of private law; legal entity of public law.*

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

НЕЛЯ ЛІСОВА

начальник управління
науково-методичного забезпечення
прокурорської діяльності
Національної академії
прокуратури України,
кандидат юридичних наук, доцент
(вчений секретар
спеціалізованої вченої ради)

Наука є вирішенням багатьох сумнівів,
вона є баченням прихованого,
вона є оком для всього...

(стародавній афоризм)

Набуття Україною незалежності надало можливість нашим громадянам здобувати наукові ступені та вчені звання на базі вітчизняного законодавства.

Указом Президента України від 25 лютого 1992 року № 100 було утворено Вищу атестаційну комісію (ВАК)[1], метою діяльності якої стало врегулювання відносин, пов'язаних із атестацією наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, забезпечення прав громадян на свободу наукової творчості, створення системи та умов для підвищення ефективності наукових досліджень – захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук.

Вищі атестаційні комісії були створені й у таких країнах пострадянського простору, як Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Болгарія, Грузія, Казахстан, Молдова, та інших.

Основною ланкою системи атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, яка здійснює комплексну оцінку наукового рівня дисертаційних досліджень, поданих до захисту, визначає їхні наукову новизну, практичну цінність, приймає рішення щодо присудження наукових ступенів кандидата та доктора наук, стали спеціалізовані вчені ради, створення яких було можливим

[1] **Ви́ща атестаці́йна комі́сія** (ВАК) – раніше у СРСР, а згодом і в пострадянських країнах – центральний державний орган у галузі присудження наукових ступенів і вчених звань. У СРСР ВАК було засновано в 1932 році, фактично почала роботу в 1934 році. До того часу наукові ступені присуджувалися безпосередньо в інститутах і університетах. Створення єдиного атестаційного органу було викликано загальним дефіцитом кваліфікованих і одночасно ідеологічно витриманих науковців, здатних адекватно оцінювати дисертаційні роботи.

за певних умов лише при вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації та наукових установах.

Утворення мережі спеціалізованих вчених рад при різних вітчизняних вищих навчальних закладах надало можливість талановитим фахівцям у різних галузях знань здобувати наукові ступені кандидата і доктора наук.

Не залишалась осторонь цих процесів і Національна академія прокуратури України, адже підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів є одним із основних сегментів її наукової діяльності.

Так, 9 листопада 2008 року в Національній академії прокуратури України було вперше утворено спеціалізовану вчену раду К 26.730.01 строком на три роки, з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальностями: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право; 12.00.09 – кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза; 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура.

Згодом наказом Голови Вищої атестаційної комісії України від 10 листопада 2010 року було утворено спеціалізовану вчену раду Д 26.730.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за цими ж спеціальностями строком на три роки, а після закінчення зазначеного терміну наказом Міністерства освіти і науки України від 14 лютого 2014 року № 153 у Національній академії прокуратури України було утворено спеціалізовану вчену раду Д 26.730.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук строком до 14 лютого 2017 року.

Слід зазначити, що створення спеціалізованої вченої ради в Академії було викликано необхідністю підготовки власних наукових та науково-педагогічних кадрів з числа працівників органів прокуратури та викладачів Академії.

Так, у 2007 році в Академії було відкрито аспірантуру і здійснено перший набір на денну та заочну форму навчання, а в 2013 році відкрито докторантуру і здійснено перший набір докторантів.

На сьогодні в аспірантурі Національної академії прокуратури України на замовлення Генеральної прокуратури України 20 осіб – виключно працівники прокуратури, 6 докторантів – працівники Академії. Також в якості здобувачів наукового ступеня прикріплені 31 особа, з яких 28 – працівники органів прокуратури та 3 – викладачі Академії.

Наукове керівництво і консультування аспірантів та докторантів Академії забезпечують висококваліфіковані науково-педагогічні працівники Академії – кандидати і доктори юридичних наук, про що свідчать статистичні дані за 2009–2016 роки.

За вказаний період було захищено 95 дисертаційних робіт, з яких 5 – на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, 90 – на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Із них переважну більшість здобувачів наукового ступеня, які захистили дисертації у спеціалізованій вченій раді Академії, становлять науково-педагогічні працівники Національної академії прокуратури України (36 осіб) та працівники органів прокуратури України (35 осіб). 24 особи – представники інших вищих навчальних закладів та установ України.

За період функціонування спеціалізованої вченої ради жодних зауважень стосовно її діяльності від Міністерства освіти і науки України не надходило. Усі роботи вчасно подавались до Міністерства освіти і науки України та успішно проходили атестацію в установленому законом порядку. Не було і відмов у присудженні наукових ступенів щодо наукових робіт, захист яких відбувався в спеціалізованій вченій раді Д 26.730.01 Національної академії прокуратури України.

Необхідно зауважити, що всі здобувачі наукового ступеня в Академії проходять ретельну освітню підготовку, успішному захисту їхніх дисертацій у спеціалізованій вченій раді передує довгий та складний процес.

Перш ніж аспірант, докторант або здобувач здійснюватиме науковий пошук та підготовку дисертаційного дослідження, колектив ви-

сококваліфікованих фахівців, зокрема Вчена рада Академії, приймає рішення про затвердження теми дисертаційного дослідження. При цьому вимоги до тематики досліджень висуваються досить жорсткі, зокрема щодо актуальності, відсутності попередніх розробок та прикладної значущості для діяльності органів прокуратури. Саме такий підхід забезпечує різноманітність тематики дисертаційних досліджень, що проводяться в Академії, та їхню корисність.

Переважну кількість захищених дисертацій складають роботи зі спеціальності 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура – 35, виконані працівниками органів прокуратури та викладачами Академії.

Поштовхом до проведення цих наукових досліджень стала проблематика, пов'язана з діяльністю органів прокуратури. Наведемо окремі з них: «Організаційно-правові засади функціонування військових прокуратур в Україні», «Організація роботи прокурора з процесуального керівництва досудовим розслідуванням», «Організаційно-правові засади проходження служби в органах прокуратури», «Організаційно-правові засади діяльності Генерального прокурора України», «Організаційно-правові аспекти підвищення кваліфікації прокурорів», «Захист прокурором інтересів держави в сфері власних надходжень бюджетних установ», «Організація роботи органів прокуратури у сфері ювенальної юстиції» тощо.

Висновки, зроблені за результатами цих дисертаційних досліджень, свідчать про ґрунтовні теоретичні й практичні знання здобувачів та їхню небайдужість до функціонування інституту прокуратури в нашій країні.

Жодною мірою не можна применшити і праці інших дисертантів, які здобули науковий ступінь кандидата та доктора юридичних наук зі спеціальностей: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право і 12.00.09 – кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза, оскільки пропозиції, зроблені ними під час захисту своїх робіт, спрямовані виключно на удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства і є невичерпним джерелом ідей та наукових здобутків. Наведемо окремі з них: «Процесуальна діяльність слідчого по розшуку підозрюваного, місцезнаходження якого невідоме», «Правова природа перегляду Верховним Судом України судових рішень у кримінальних справах», «Забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні», «Особливості протидії злочинності на території Чорнобильської зони відчуження», «Угода про визнання винуватості у кримінальному процесі України», «Принцип змагальності сторін у досудовому кримінальному провадженні», «Об'єднання і виділення кримінальних проваджень за законодавством України», «Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», «Процесуальні повноваження прокурора у досудовому кримінальному провадженні» тощо.

Отже, аналізуючи діяльність спеціалізованої вченої ради за вісім років, можна дійти висновку, що поставлене завдання – мати власну систему наукових кадрів – успішно виконується, а отриманий результат з повним правом можна назвати створенням прокурорської науки.

Більше того, цей результат посилюють наші аспіранти, докторанти та здобувачі, які мають можливість отримати такий статус після роботи на практиці: в органах прокуратури або Національній академії прокуратури України.

Зауважимо, що набуття наукового ступеня кандидата або доктора наук можна розглядати як одну зі складових підвищення кваліфікації прокурорських працівників, оскільки процес наукового пошуку змушує особу опанувати значну кількість наукової інформації, осмислити її у поєднанні з практичними навичками та сформулювати нові підходи до вирішення тієї чи іншої проблеми. Саме тому переважна більшість дисертацій, що захищені у спеціалізованій вченій раді Академії, носять прикладний характер та можуть бути використані у практичній діяльності.

Не можна оминути той факт, що Законом України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII було змінено умови здобуття наукових ступенів. Так, відповідно до ч. 1 ст. 5 цього Закону підготовка наукових кадрів розглядається як підготовка фахівців

з вищою освітою на третьому – освітньо-науковому та науковому рівнях.

Здобуття вищої освіти на кожному її рівні передбачає успішне виконання особою відповідної освітньо-наукової або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти, зокрема доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук.

Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, який здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Відповідно до абзаців 2, 3 ч. 6 ст. 5 Закону особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі (ад'юнктурі). Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії – 30–60 кредитів ЄКТС.

Отже, такий законодавчий підхід спрямований на підвищення якості процесу підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів і набуття ними компетентностей із розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань і розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення[2].

> Наголосимо, що наукова база та умови, створені у Національній академії прокуратури України, надають можливість продовжувати свою наукову діяльність і повною мірою забезпечувати процес здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук. Крім того, за цей рік аспірантами Академії завершено підготовку низки дисертаційних досліджень, вкрай актуальних для наукової спільноти як у сфері прокурорської діяльності, так і в інших сферах права.

Водночас на сьогодні склалася ситуація, коли повноваження спеціалізованої вченої ради у Національній академії прокуратури України припинено.

Підставою для припинення діяльності спеціалізованої вченої ради стали зміни, внесені 15 липня 2015 року Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо удосконалення та особливостей застосування окремих положень», зокрема до ст. 80 «Національна академія прокуратури України».

Ми сподіваємось, що найближчим часом питання щодо відновлення законодавцем статусу Національної академії прокуратури України буде вирішено позитивно, оскільки процес підготовки наукових кадрів для органів прокуратури України має тривати безперервно, адже його зупинення означає зупинення наукового пошуку, без якого неможливо уявити діяльність будь-якого навчального закладу, тому що наука є вирішенням багатьох сумнівів, вона є баченням прихованого, вона є оком для всього.

[2] Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page

ГЮНДУЗА МАМЕДОВА ПРИЗНАЧЕНО ПРОКУРОРОМ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

22 серпня 2016 року Генеральний прокурор України Юрій Луценко підписав наказ про призначення Гюндуза Мамедова прокурором Автономної Республіки Крим.

Про це повідомив Головний військовий прокурор України Анатолій Матіос, представляючи колективу прокуратури АР Крим нового керівника.

Одночасно Анатолій Матіос вказав на необхідність забезпечення закінчення актуальних кримінальних проваджень стосовно державних зрадників у порядку спеціального досудового розслідування у найкоротші строки. А також – на важливість тісної співпраці із громадськістю та Меджлісом кримськотатарського народу щодо захисту порушених прав мешканців півострова.

Довідково:

Мамедов Гюндуз Айдинович – старший радник юстиції. У 1996 році закінчив Одеський державний університет імені І.І. Мечникова за спеціальністю «Правознавство». Здобув науковий ступінь кандидата юридичних наук. Із жовтня 1996 року по березень 2013 року працював на посадах помічника прокурора, заступника прокурора району, прокурора відділу, начальника відділу, прокурора міста та заступника прокурора області. З березня 2013 року по грудень 2013 року призначений головним науковим співробітником відділу Національної академії прокуратури України. З грудня 2013 року по серпень 2016 року обіймав посади начальника відділу, прокурора міста та заступника прокурора області.

Захист права власності Українського народу: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід для України

Міжнародна науково-практична конференція

м. Київ, Національна академія прокуратури України, 22 вересня 2016 року

22 вересня 2016 року Національна академія прокуратури України спільно з Генеральною прокуратурою України та Національним екологічним центром, Київською міською організацією Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Українським національним комітетом Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць (ІКОМОС) України проводить Міжнародну науково-практичну конференцію «Захист права власності Українського народу: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід для України».

Метою проведення наукового заходу є обговорення науковою спільнотою України та зарубіжних країн, представниками громадянського суспільства, судової, законодавчої влади та правоохоронних органів України проблемних питань щодо захисту права власності Українського народу на землю, природні ресурси, об'єкти культурної спадщини і формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавчого регулювання та підвищення ефективності судового захисту права власності Українського народу.

Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України

Міжнародна науково-практична конференція

м. Київ, Національна академія прокуратури України, 30 вересня 2016 року

30 вересня 2016 року відбудеться Міжнародна науково-практична конференція «Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України». Співорганізаторами наукового заходу виступлять Національна академія прокуратури України (на її базі буде проведено конференцію), Українська національна група Міжнародної асоціації кримінального права, Університет банківської справи, громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», Consilium Sp. z o.o.

Мета проведення наукового заходу полягає в об'єднанні зусиль європейської наукової спільноти, представників законодавчої влади, правоохоронних органів і спеціальних служб України та Європи, фахівців у зазначеній сфері, інших заінтересованих осіб у розв'язанні проблем протидії терористичній діяльності в Європі, а також обговоренні міжнародного досвіду протидії терористичній діяльності і його актуальності для України й удосконаленні антитерористичного законодавства та практики його застосування.